200 158.

Tres rare

IO. TAQVETIVS HVNC
LIBRV̄ MIHI GILIO —
LANCE-aque DONO dedit
Anno 1587 mensis

Ex meis Libris, C. Barres
Et chez Ferrère, Libr.x
(provenant de la Biblio-
thèque de Mgr d'Astros,
Archev. de Toulouse).

Disticha Fausti
Tolosæ ex prælo Guidonis
a Bouderville. 1542.
Gothique (très-rare).

Brunet p. 272 ne cite que
l'édition de Colomiès de 1530

BIBLIOTHÈQUE TOULOUSE

x Rue des Balances, 37.

Pf XVI-21

DISTICHA FAVSTI.

Gilbert Lancrague 1587

P. F. Andrelini Foroliuien. Poëtæ Laureati, Regij, Regineiq; Hecatodistichon. Cũ duplici Commentario.

L. Claudij Ensis Philomusi.

Ioannis Mauri Constantiani.

ACCEDIT:

AEgloga de obitu Andreæ Vaurentini Poëtæ Aquitani per L. Claudium Ensem Philomu.

¶ Omnia emendatissime iam quarta ęditione in lucem prodeunt.

THOLOSAE.

Ex Prælo Guidonis à Boudeuille.

M. D. XLII.

BIBLIOTHEQUE TOULOUSE UNIVERSITAIRE

PRINCIPI SVO CARDI-
nali Claremontano, legato Auenio-
nensi Meritiss. L. Claudius Ensis Philomusus cum omni ob-
seruantia. S.

INgenij nostri vigilias, hoc est commentarios in P. Fausti Andrelini districha, opus sane eruditum, quod superiore anno humaniores disciplinas profitentes interpretati fuimus, præstantiæ tuæ offerendas duxi (antistes digniss.) Honestum nāq; & probabile existimaui, si a veterum instituto nō discesserimus. Ea autem, vt scis, vetustissima fuit cōsuetudo, ad tempora nostra serpens, vt quicquid ad mores, vel literarum institutionē componeretur sub alicuius fœlici nuncupatione prodiret in lucem. Quod vt exēplis colliqueſcat, nonne AEsopus fabulator ille Phrigius, apologorum opus Cræso Lydiæ regi dedicauit? Nonne Nicāder vetustiss. scriptor, opus suū Attalo Pergameno cō creauit? Nonne oppian⁹ poeta, poema suū de natura piscium, hexametris editum versibus, Commodo īperatori deuouit? idipsuz quoq; vetustiss. moris innumeros alios authores obseruauisse dubitauerit nemo. Quorū omniū vestigia sequuti, vigilationes nostras (vt ꝓdiximus) in Fausti districha adhibitas, tuo nomini cōsecrauimus, cōsecratas in lucem emisimus, emissas celsitudini tuæ offerimus. Quæ res neciniusto facta iudicio censeri debet, modo opus, munusq; nostrū præstantia tua dignum foret. Quid enim si aliis licuerit

ſui temporis principibus opera ſua nuncupare, nobis non conueniat lucubrationes noſtras tibi deuouere? Es enim is cui ob morum probitatem, ſapientiæ excellentiam, doctrinarumq; conſummationem, literarum monumenta tanquam ad Apollinis aras, iure optimo referri debeant. Neminiq; commentarios noſtros conuenientius ſacrare potuit quã tibi, qui vt doctiſſ. ita & ſemp liberaliſſ. in omnes ſtudioſos repertus es. Quod niſi pleno (vt dici ſolet) apertoq; ore faterer: iam certe ingratitudinis labe, qua nil tetriꝰ eſt, me notatum iri adiudica rẽ. Neq; profecto vnq̃ quã maximis me beneficiſs abs te donatũ inficiabor. Tanta enim erga nos humanitate ſemper vſus es: vt maius addi poſſit nihil. Atq; vtinã merita iſthęc tua, noſtri iuris eſſet, iuſtis repẽdere officiis. Verum enimuero ſi exacto tantũ iudicio quæ te digna ſunt intueri velimus: rarũ erit, extraq; ſortẽ noſtrã, quod tibi debeat offerri, Quis nanq; virũ te imprimis præcellentem non admiretur? Quãti faciẽdũ eſt, qã tantã. & tam ãpliſſimã dignitatẽ tuã, ſummis immunerisq; virtutibꝰ, haud vulgari ingenio, maximis deniq; artibus, continuis laboribus cõparatis, exornas auges, illuſtras. Siue cm̃ religionẽ, ſiue humanitatẽ, ſiue ætatẽ, ſiue animi ſapientiã, ſiue etiã bonarũ ſtudia artiũ, intueri velimꝰ: nõ ſolũ epiſcopatꝰ aut archiepiſcopatꝰ: nõ ſolũ Cardinalatꝰ: ſed etiã ſũmi põtifica tus apex merito tibi debetur. Cæterũ ne in referẽdis ingeniſ tui dotibus, epiſtolarẽ tranſiliuiſſe videamur modũ: quo etiã nec tua præclare geſta ſatis dici poſſunt, cũ fuſioribus debeantur chartis, iam ad dicendi finẽ properabimꝰ, Si modo pauca

de ratione commentandi dixero. Quamuis em̃ cō mentaria nostra cōplures nō modo ad legẽdi, sed etiã ad scribẽdi studiũ forte excitauerint. Tamen vt cũ Cicerone loquar, interdũ vereor ne plurimi admirent, me tm̃ adhibuisse laboris, modo aliqd sit ĩ op⁹ ipsum qđ noua incude fabricatũ fuisset: ꝑsertim cũ difficillimũ sit (vt ait Plini⁹) nouis au thoritatẽ dare. Quib⁹ tñ (si vlli forte cõtigerint) in notescat volo, me nõ tã noui opis rõnẽ habuis se, quam authoris, q̃ mihi fere vnus inter oẽs pri marius fuit præceptor. Cui⁹ insigne hoc opuscu lũ, cũ agnouissem, me operepretiũ duxi facturũ, si cõmẽtarios adiecissem, tãquã qcqd eruditiõis ab authore ipso didicissemus, in opus suũ commen tantes acceptũ referrem⁹. Fateor equidẽ (nec in uit⁹) impendẽdum studiꝭ oleũ circa eos authores quos maiorũ approbata tuli ætas. Nam quicquid nostri sęculi scriptores pepererũt, fere ex ãtiqore æuo dicendi facundiã adsumẽtes. veterũ cõmẽta disparibus tantũ argumẽtis, aut dissimili ordine, in alias trãsfiguraverũt formas. Neq; em̃ qcquã dici põt (vt ait ille) qđ dictũ non fuerit. Quis em̃ elegiographus poeta (de recẽtioribꝰ loquor) Oui diũ nasonẽ, aut propertiũ, Tibullũve nõ est imi tatus? Quis heroico gaudẽscarmine Maronis ma iestatẽ non est insequut⁹? Quis Ciceronẽ, Quinti lianũ, aliumve ꝑcellentem, in prosa oratione non æmulabitur? Satius igiꝭ videꝭ his opera adhiben da qui primi artifices aut inuẽtores fuerũt, quã q̃ alieno fõte agros suos irrigarũt. Interdũ tm̃ noua veteribꝰ cõmiscere, & vetera nouis, nõ infructuo sum est, aut inutile. Vt em̃ non semper eodẽ cibo & quidem consueto, ornãda est mensa, sed recen

ti interdum epulo veluti quodã illicio illustrãda. sic studiosorũ animi nouis quibusdã authorũ cõmentis reficiuntur, paratioresq; sunt ad cõsueta literarũ studia. Habes igiť (amplissime vir) cõmẽtarios nostros in nouũ authorẽ adhibitos: quos si approbaueris, nihil est quod aliorũ ora: aut cẽsurã vereamur. Quicquid certe multiscio te iudice laudabiť, ab alijs culpatũ iri speramꝰ nunquam. sed ne te diutius vestibulari remoremur epistola, iam finẽ fecero. Modo tñ priꝰ Luciũ tuũ dignitati tuæ humiliter commendauerimus. Vale.

IOANNES MAVRVS, Constantianus Mathurino Almãdino, Angeliaco. S. D. P.

ECquid iucũdiꝰ, ecquid plausibiliꝰ vnquam Aquitana iuuẽtus audiuit: dum Almãdinũ suũ celebratissimũ in literis decꝰ probatissimumq; specimẽ ad musarũ munus redire, & cõto quod aiũt, nauigare accepit: quã ingenti lętitiã optabiles nũtios excepit. Quãta oĩm hilaritas, quãtꝰ plausus factꝰ est? Quãuis eñ fœcũdissima iam olim satione Aquitaniã tuã excoluisses, manu tamen nõ thylaco: quod dici solet, tum qdẽ serere videbaris, vt qui tot linguis, atq; disciplinis accinctus istã doctrinã, ista studia quasi delphicũ gladiũ faceres. Nunc vero cunctis offẽdiculis vel cũ pului sculo sublatis, te iam ad publicã eruditionẽ totũ intẽdere rursum inaudio. Quod certe quã sacrũ, quã indicibilibꝰ noĩbꝰ vtile futurũ sit tuã patriã certis potius cõpendijs percipere, quã euidẽtibꝰ argumẽtis me planũ facere velim. Per

ge itaque doctissime mi Almādine, Perge inquā, quo sors non parū fœlix te vocat, tum laus incōparabilis ducit. Quātum enim tum ad singularē reipublicæ vtilitatē, tum ad trāquillā animæ tuę quietem, tum ad immortalē nominis tui gloriam pertinet: ad nullū aliud vitæ genus meliꝰ, ac fœlici ꝰ te cōparare possis. Et nobilissima vrbs, & ampliſſimū omnigenarū artiū emporiū, & maxima scholasticorū celebritas tibi vel sponte currēti calcar addūt. Macte igiť aīo esto. Et pro bonarū literarū assertiōe fortiter decertato. Quas allusiones in lepidissima. P. Fausti poetæ distichaꝫ dubio procul omnino prouerbialia sunt, meis auditoribus anno superiore Mons albani dictarum, nunc emissas, micātissimoq; nomini tuo dicatas vides. Tu propterea tuo iudicio tanquā Mineruæ suffragio has defendes. ineptos istos margites ex hoc albo reiecturus. Quod si hoc quicquid est adiposius ac succulentius tractatū voluissem, certissimum sane argumentū nactus eram. Porro q̄dā tantū necessaria, neq; plane cunctis peruia solū attingere fuit animus: breuitati vt studerē, ac velut digito scaturiginem, vnde hæc districha manarūt ostēderē. Laconismo sane forte nimis hæc tridui lucubratiuncula minus (vt spero) displicebit.

Notum est enim illud Pindari, grata
cunctis in rebus breuitas Tuum
percelebre auditorium ex
me salutabis.

(☞)

Vale Tholose, Nonis Septembribus,

1523

PVBLII FAVSTI ANDRE-
lini Foroliuiensis Poëte laureati Regii, ac Re-
ginei Hecatodistichō ad præstātissimū virū
Ioan. Ruseum generalem Quæstorem
regium promeritissimum.

Pro declaratione huius tituli, sciendum est quod græce centum est latine id est carmen duorū versuum: igitur Hecato distichon, id est carmen siue opus cētū distichorū.

Certū Fausti promissum.

EN promissa patent grati monumē-
ta poëtæ,
Certū est faustino qđ semel ore fluit.

LVCIVS. ¶ Viri grauis officiū tangit q promissis stare debet. Omne enim ꝓmissum iure tenendum, nisi turpe, vt docet Vlpianꝰ in. l. generaliter. ff. de verbo. obliga.

Monumētū a mon eo deriuatur, suntq; poëtarū monumēta versus & scripta, q̄ vt perpetua atq; perēnis sit eorū memoria, in lucē emittunt. Monumētū generaliter res est memoriæ causa in posterū prodita: in qua si corpus vel reliquie inferunt, fiet sepulchrum. Si vero nihil eorū inferat erit monumētū memoriæ causa factū. Qđ græci ex notaphiū appellāt: author est Florētinꝰ iure-ꝓsultꝰ ī. l. monumētū. ff. de relig. & sump. fune. vide Festū & Varronē. ¶ Certū est īdubitatū est. A cerno certo qđ significat video hinc certꝰ clarꝰ īdubitatꝰ. qa q̄ cernimꝰ clara & īdubitata hñtur.

Cū aliquid vehemēter adfirmare volum⁹, ꝑ certo certi⁹ esse dicim⁹. ꝑ acuui⁹ certissare ꝙbo vtit, ꝑ cert⁹ fio, vt testat Noni⁹. Legitur apud Plautum in Epidico incerto as. i. incertū facio. inquit ille. Longa dies meum incertat animum.

☞ MAVRVS. ¶Hęc septē prima districha quasi vice ꝓpositiōis & īuocatiōis ꝓponi vident. Quē admodū em̄ titul⁹ operi prænotatus lectorē admonet quale sit futurū operis argumentū: ita & propositio apud Poetas facit. Sed titul⁹ ab opere separat⁹ est: ꝓpositio vero pars est operis. Nisi cū titulus & propositio in eodē loco adhibent: vt apud Ouidium sæpe.

Si quis in hoc artē populo non nouit amandi,
Me legat: & lecto carmine doctus erit.

Hic sane titul⁹ libri. Ouidi⁹ de arte amandi: eo districho compreh̄esus est.

Hanc tua Priamides mitto Lædęa salutem:
Quę tribui sola te mihi dante potest.

Hic etiā titul⁹ est manifest⁹, pro eo quod epistolæ pręfigendū erat, Paris Helęnę. S. D. Verū ēst tñ Poetas in humili figura nec proponere nec inuocare solere (quādo pręsertim dramaticū est gen⁹) nisi admodum raro vt apud Vergiliū in Buco.

Pastorū musam Damonis & Alphesiboei.

Damonis musam dicemus & Alphesiboei.

Inuocauit etiam in alio Buco.

Sicelides musæ paulo maiora canamus.

¶In his igit carminib⁹ ꝓponit & īuocat Fausti⁹. Proponit quidē in eodem loco.

Districha composui matura digna senecta.
Nam decet annosum pagina casta senem.

Item in alio loco: vbi manifeste īnuit hęc districha

esse prouerbialia: qualia fere solent esse moralia carmina.

Disticha sæpe leges salibus suffusa iociſq;:
Dicta trahunt dulces ad grauiora ioci.

Si quidem primum distichon est offerentis & dedicantis opus iam promissum Inuocauit autē in illo loco.

O q̄ fausta dedit missus primordia nummus.
Faustior incœpta sit quoq; finis ope.

De hac re commentariolum ibidem vide.

Verum iam tempus est: vt ad interpretatiōnē festinemus si prius monuerim⁹: hæc Disticha materiam habere generis demonstratiui, videlicet partim laudatiui, partim vituperatiui. Adde q̄d etiam ad deliberatiuum, & suasorium siue hortatoriū multa pertinent: quæ bonus interpres suis indicare minime grauabitur, quandoquidem hæc temporis angustia minus explere permisit.

Tantū enim paucas allusiones ad sensus carminum explicandorum necessario facientes. Deinde quasdam alias figuras tum familiarem ordinem (quantū potuimus) familiariter aperuimus

Quantum igitur ad huius primi Distichi expositionem pertinet.

Tacita est allusio ad prouerbiū gāta agaton agatides id est pro bonis glomi. i. beneficium cumulate retributum.

Agatides enim græge glomi sunt latine, & ad gratum. i. largum retributorem referuntur.

Sed hæc allusio (ait Erasmus) non satis commode reddi latine potest.

Faustus igit̃ regia stipẽdia à Ioanne Buseo regio quæstore recipiens pro gratia & retributione carmina promiserat, q̃ nũc eidẽ porrigit, traditq; fidẽ & promissum exoluens: idq; cũ fenore: Qñ quidẽ ea stipendia tẽporalia ac vilia sunt æstimanda: Carmina ꝟo sunt immortalia nullo auro: nullis margaritis cõparabilia: his enim memoria tũ poẽtæ, tũ quæstoris benefici ab obliuione asserit̃: qđquidẽ per verbũ monumẽta significanter innuit

☞ In altero deinde versu alludit ad prouerbium foliũ sibillæ. i. oĩno verũ indubitatũq;. Nã sibylla vates. Faustus vates. Vt em̃ oraculis sibyllinis nil veri⁹ est: sic dictis Faustinis nil certi⁹ veriusq;

☞ Quanq̃ declaratis allusionibus cætera sunt abunde perspicua & dilucida: ipse tamen rudibus linguæ latinæ tyronibus gratificari volens ipsos etiam versiculos: eorumq; structuram perq̃ familiariter interpretabor.

☞ En, hic en, est porrigentis. Nam Faustus hoc poëma dextra tenans ac Buseo porrigens: huiusmodi distichon palam recitauit.

✳ Grati, grat⁹ à triplici gratia est. Qui em̃ gratiã: aut agit: aut habet: aut refert is gratus senset̃, q vero contrarium facit ingratus dicitur. Vnde gratitudo & ingratitudo triplex dicitur.

¶ Monumẽta: monumentũ (ait Florentinus iurecõsultus) est quicquid memoriæ causa imposterũ proditũ est: quodquidem naturaliter de quouis monumento corporeo intelligitur: at metaphorice alia quoq;: quæ ad animum vel ingeniũ ꝑtinẽt vt scripta poëmata &c: monumenta dicuntur.

☞ Patent: patere est apertum esse: vt ostiũ patet &c. quòd autẽ patet oĩno manifestum est, vnde

vnde factum est: vt per translationem patere sit manifestum esse atq; constare.

Semel quandoq; signat immutabiliter & irreuocabiliter, vt hic & apud Oui. Lesa pudicitia est deperit illa semel.

Tametsi Calepin⁹ aliter interpretet: idq; perperā

Fluere proprie est decurrere. quod autem decurrit vltra progredit & procedit: vnde fit vt hic fluere pro procedere accipiat.

Ore ꝑ ex ore. Eclypsis est defectu ꝓpositiōis Dabis aūt sensum horum versiculorum per enallagen: immutatione persone tertiæ ad primam.

Ordo textus. O clarissime Rusee. s. en. i. ecce q. d. vide (est em̄ porrigētis) monumēta. i. Distincha, te ad memoriā reuocatura, ꝑmissa. i. ꝑmissi iure debita, poëtæ. i. Fausti amici tui: grati. i bñfitiū repēdētis: patēt. i. manifeste adsūt: ꝑmissū. s. qđ fluit. i. ꝑcedit: semel. i. īmutabiliter, ore. i. ab ore faustino. i. Fausti vatis, cētū ē. i. īdubitatū ē.

Ad librū ne inuidiā extimescat.

Iam liber inuidię secure latrātis habito
Baubantē est timidi pertimuisse cenē.

Lucius. Liuidulorū morsus, vituperorumq; acuminatas cotæ liuoris līguas adspernandas docet. Homuntionum em̄ putide dicacitati insistendum non est. Nulla est enim tanta virtus quæ inuidentiæ morsus effugiat Nā & Herculi obtrectatores non defuerunt qui eū cassabundū & multibibū fuisse tradiderunt. Baubare factitiū est ῥbū proprieq; de canibus dicitur. Sicut asinorū rudere est hīnire equorū, balare ouiū: grunire porcellorū

mugire boũ. Geta Romanus impator habuit hoc familiarevt tales grãmaticis q̃ſtiones proponeret vt illi dicerent animalia ſingula quomodo vocem emitterent. Marcus varro lib. latinitatis. ſ. noctu culũ canem vocat qui in cuſtodia & venãdo ſignũ voce dat. ſũt aũt fideliſsi. Ante oĩa homini canes atq; equi & pugnaſſe aduerſus latrones canẽ pro dño accipimus cõfectũq; plagis à corpore non receſsiſſe volucres, & feras abigentẽ. Baramantum regẽ canes ducenti ab exilio reduxere, præliantes cõtra reſiſtentes, ſoli noĩa ſua, ſoli domeſticã vocẽ agnoſcũt. Itinera quãuis longa meminere, nec vlli præter hominum memoria maior, author eſt Plinius lib. viij. cap. xl. apud quẽ vide plura. Iunius Columella lib. viij. capite vltimo. Canẽ pulicoſum vocat quem pulices infeſtant: ſicuti & pedicoſus intelligitur plenus pediculorum.

✳MAVRVS. Expreſſa eſt alluſiio ad ꝓuerbiũ canes timidi vehemẽtiꝰ latrãt, q̃ mordent. i. thraſones: inuidi, detractores, & hoc genus hoĩes plus turgidis verbis q̃ veris factis valẽt, fortiuſq; detrahũt: miniꝰ lędũt: ſæpius maledicũt: rariꝰ nocẽt mulierculis non abſimiles quæ fortiter linguatenus belligerant & decertãt, iſtorũ tñ latratulis opera virtutis adeo paſsim obiecta ſunt, vt his vix vnq̃ carere poſſ. q̃nt, vñ zoili homeromaſtiges Vergiliomaſtiges fama nũcupati ſunt. Verũ vt vmbra luminis ſic inuidia ✳tutis certũ ſymbolũ eſt vt aũt vmbra ĩanis ẽ: nihil oĩno nocere potẽs: ſic inuidia. Fauſtꝰ igit ad librũ ſuũ in manus hominũ abiturũ loquit aſſerens ipſum ſua virtute, ideſt optimo ſtilo ſatis aſſertum & defẽſum eſſe, ideoq; inuidos & detractores nihili faciendos.

Iam hortantis est hic: & moram increpantis quasi diceret: Eia quid in lucem ire cunctaris ô mi liber. Vergilius. Iam te diua voco.

Inuidiæ est poëtica enallege. quia ponitur res p persona. Nam inuidiæ pro inuidorum

Secure, idest contemptor. Vergilius. Securus amorum germane.

Latrantis, latrare proprie est baubare, sed metaphorice est detrahere & maledicere.

Abito, notissima est prosopopeia: liber enim ire non potest: vt qui pedibus caret.

Baubare. Fictitia vox est canum: hic autem maledicere transfertur.

Canem prouerbialiter pro mordaci inuido & detractore capit.

Ordo tex⁹. Iã. i. eia: liber. i. ô mi liber secure, idest, contemptor, inuidiæ. i. inuidorum: latrantis idest, detrahentium, habito. i. prodi, in lucẽ. i. ĩ publicum. Nam sup. pertimuisse. i. multũ formidasse: canem. i. inuidum, baubantem. i. multum maledicentẽ sed nihil lædientem, est timidi. i. conuenit timido & meticuloso, nõ aũt forti vero.

Qđ disticha casta moratacꝫ cõposuit

Disticha cõposui matura digna senecta

Nam decet annosum pagina casta senẽ.

LVCIVS. Senilis ætatis officiũ se seruasse oñdit. Oportet autem virũ grãdeuũ grauia tractare amores & lasciuiã postergare. Nã vt ait Tulli⁹ li. offi. j. Illecebrosus senex & sibi cõcipit dedecus, &

adoleſcentũ impudentiorẽ facit intemperantiam Morata igiť ſcripſit diſticha: hoc eſt bonis moribꝰ ꝑdita. Appellat itaq; ſenectã maturã. i. grauẽ & ſapientẽ. In quo ſignificatu. Vergilianũ illud in. vi. Eneidos intelligiť. Hoc helimus facit, hoc æui maturus aceſtes. Alias maturus, feler: mitis: certus vt probat Noniꝰ: fitq; hoc nomẽ à ῥbo maturo. Eſt aũt maturare cũ aliqd neq; citius fit neq; ſeriꝰ ſed mediꝰ cuiuſdã ordine ꝓficiť. Authores ſũt Nigidius: Nonius. Gellius lib. x. cap. xi. & Macrobius lib. ſaturnaliũ. vi. Mature aduerbiũ, & maturiter: matureſcit homo cũ nondũ grauis eſt, ſed iam incipit eſſe grauis. Caſtũ proprie dicimus pudicum & immaculatũ quaſi caſtratũ. Nã caſtrare eſt pudenda amputare. Qui ῥbo ſine pudendis eſt: neceſſario caſtus eſt: ꝓ metaphorã ꝓ honeſto & cõtinẽti accipiť. Inde caſtũ carmẽ, & caſtã paginam dicimꝰ: in qua nihil eſt laſciui. Vide plura apud Noniũ. Caſtitudinẽ ꝓ caſtitate & pudicitia Actiꝰ in Phœnicis dixit. Nõ omiſerim: ſermo eñ ꝓtextatũ à priſcis dici in quo nihil erat obſcœnitatis: qa ꝓtextatis pueris nephas erat obſcœno ῥbo vti ☞ MAVRVS. Reſpicit ad ꝓuerbium illud. Qualis vt talis oño. Nõ eñ ſolũ ex ſermone: ſed etiam ex ſtilo & ſcripto ingeniũ hominis moreſq; perpendunť. Nam tumidus ſtilum habet turgidũ abiectus humilem impudicus impudicũ: caſtꝰ caſtum. Sic eñ Seneca Mecœnatis mores cenſuit. Vera nãq; animi imago in ſermone, tanq̃ corpus in ſpeculo repræſentať. Sic ſacroſctm̃ Euangeliũ diuinã & ſupra mũdanã xꝑi virtutẽ ſapientiã ac ſanctimoniã veluti ad viuũ nobis exprimit: effingit, refertq;. Eſt ſenectꝰ ꝓterq̃ qđ oĩm ætatũ opti-

ma ſapiẽtiſsimaq; eſt etiã caſtiſsima habeꝛ, vt cuius calor iã deferbuerit, quo fit vt ipſa admodum temperata merito cuncta ſapienter caſteq; tum loquatur: tum ſcribat: tum faciat.

¶ Matura, i. ſenili & ſapienti. Maturum enim eſt quod ſole iam coctum & perfecte temperatum eſt Vnde per tranſlationẽ matur⁹ homo dicitur qui omnino ætate perfectus eſt, quo tempore maxime ſapiens habendus, vnde matura ætas. i. ſenilis & perfecta ac ſapiens.

Digna. i. q̃ vt fierẽt merenꝛ: ſic em̃ proprie dign⁹ accipitur, vt dignus laude. i. qui laudẽ meretur.

Pagina, ideſt compoſitio. Eſt enim Metonymia continens pro contento.

Ordo. Cõpoſui. i. ſcripſi: diſtica. i. carmina binorũ verſuũ digna. i. quæ merenꝛ vt fierent ſenecta. i. à viro ſene: matura. i. perfecto & ſapienti Nam pagina. i. cõpoſitio: caſta. i. de honeſtis reb⁹ facta: decet. i. cõuenit, ſenem. i. viro ſeni: annosũ: ideſt multos iam annos habenti.

Diſticha ſalibus reſperſa.

Diſticha ſæpe leges ſalib⁹ ſuffuſa iociſq;
Dicta trahunt dnlces ad grauiora ioci

LVCIVS. Sæpius à iocis ad graviora puehimur, hinc & poẽtæ & grauiſsimi quedam ludicra præludere ſolent. ſic Statius ſuũ præmiſit Achillem. Quicquid vero in omni genere gratum eſt ſalem vocamus. Vnde animi ſolatia appellantur ſales plurali numero.

Qđ obiter oſtendit Plinius libro trigeſimoprimo

Capitulo septimo, suffusa. i. aspersa, salibus. i. solatijs tocisq;, iocos intelligit elegantes, vrbanos, ingeniosos, facetos quo gñe nõ mõ Plaut⁹ ac atticorũ antiqua comedia: sed etiã philosophorũ Socraticorũ libri referti sunt: vt aptestaꝛ Marc⁹ Cice. li. offi. j. Est aũt distichõ, sic em̃ appellaꝛ à Græcis qñ est geminus versus. Nã dis græci bis dicũt stichon versum, sic tetrastichon appellam⁹ cum quatuor sunt ꝟsus: Hexasticõ cũ sex. Hecatodistichon, cũ centũ sunt disticha Græci nãq; cẽtũ dicunt. A quo hecatõbe centũ boum sacrificiũ & Hecaton philon oppidum centum portarũ, De quo meminit Strabo libro Geographæ octauo.

MAVRVS. Hoc disticho tãq̃ digito sũma apte monstrat huius cõpositionis rõnem quãquidẽ totam prouerbialem esse constat: pauci nãq; sũt sales ac ioci q nõ sint prouerbiales, quorũ quidẽ argumentũ diuersis nominib⁹ tradit: ea tñ noĩa diuersis descriptionibus finiunꝛ vt ꝓxime liquebit

¶ Ridiculũ em̃ est quicquid aperte fingitur aliter non esset ridiculum si non fingeretur: ait Fabius

¶ Dicacitas, est sermo aliquos cum risu incessens

☞ Ioc⁹, est sermo iucũditatis & lusus cã fictus.

☞ Scomma Græce cauillum latine, est morsus figuratus qui sepe vrbanitate tegitur.

¶ Lædoriũ est exprobratio & directa contumelia.

☞ Facetia est elegans & iucundus sermo.

☞ Sales sunt quidam sermones non insulsi, sed sapientia & grauitate conditi.

Vrbanitas est sermo cult⁹: bñ morat⁹ ac erudit⁹.

☞ Venustũ seu venustas est sermo qui cũ gratia & Venere quadam fit. Seriũ (quod supradictis omnino cõtrarium est) dicitur esse quicquid sine risu

& verum

& verū & graue profertur. Si quis his plura videre cupiat: rhetores & precipue Fabiū Lib. sexto, capi. de risu legat, Mos autē Epigrāmatariorū: & satyricorū est sua poemata salibus & iocis inspergere. quos Faustus aptū argumentū nactus hic insequitur.

Dulces, id est suaues & delectabiles: aptū est pro re epithetum. Nam ioci solum delectādi gratia emitti solent.

Dicta. Dictum est quiuis sermo: quāuis rhethores pro scommate interim accipiant.

Grauiora. Graue quādoq; est seuerū & seriū. Cicero. Posq̄ grauib⁹ rebus factū est satis. Et ita graue & iocus inter se contraria sunt.

Trahunt. i. ducunt. Et vim tempestiuitatēq; iocorū innuit: vt quorū vsus in sermonib⁹ adhiberi solet: quatenus animi recreati ac velut recentes ad res serias subinde alacriores redeant.

Ordo. O lector supple: leges: id est oculis percurres: sæpe: idest frequēter: hæc districha: idest carmina binorū versuū: suffusa, id est: sparsa & plena salibus: id est salsis dictis (quæ Galli vocant brocards) iociscq;, id est iucundis sermonib⁹: ioci, id est ficti sermones: dulces, id est delectabiles: trahunt, id est ducunt & alliciunt: ad dicta, id est ad res & disputationes: grauiora, id est magis serias & seueras.

PVBLII FAVSTI ANDRELINI. FOROLIVIENSIS POETAE LAVREATI. Regiq; ac Reginei Hecato distichon, ad præstantẽ Virum Ioãnẽ Ruseum, Generalẽ Quæstorem Regium promeritissimum.

Fœlix principium.

O Quã Fausta dedit missus primordia nummus.
Faustior suscepta sit quoq; finis ope.
Principiũ ex alto nascẽs ardore ꝓbatur:
Iusta sed in solo fine corona datur.

LVCIVS. ¶ Post recœptã pecuniã a Ioanne Ruseo ex Regali ærario vtiꝫ exclamatiõe optãs, vt finis sit fœlicior prĩcipio: vel dic locũ esse admiratiõis: iã & o ĩterdũ est admirãdi aduerbiũ, vt apud Iuuenalẽ: o qualis facies. & quali digna Tabella. vide Priscianũ li. xvj. Nũmꝰ a numismate fuit appellatus. Græci nũmum (momisma) vocãt. Numisma vero (apotonmomos) hoc est a lege deriuatur: qđ deposita ꝑmutandi cõsuetudine signatꝰ sit nũmꝰ eiq; præciũ impositũ Permutabãtur eñ res inter se priusq; repertus esse nũmꝰ. Author est Homerꝰ, post eũ Paulꝰ ĩ l prima. ff. de contrahẽ. emptio. post vtrũq; Plinius libro natura. hystoriæ. xxxiij. capite primo, ope. i. auxilio, vel per apocopẽ ope pro opere interꝑtari potest. Altũ ardorẽ, Animi feruorem intelligit.

MAVRVS. ¶ In primo versu exclamatio est epitasim habēs. Nā stipēdiū, ait missum a Ruseo fœliciſſimā auſpicationē operi dedit: animus em̄ stipēdio, p virtutis ꝓmio ꝓpoſito, miris modis ad rē gerēdā ſollicitaꝛ, Vbi vero præmiū ipſum adeſt, admodū exhilareſcit: multoq; vehemētius ad opus virtutis exacuiꝛ. Quocirca conatus illi rē generoſiſſime ac fœliciſſime aggrediuntur ſimul & ꝓficiūt. Magna ſiquidē nūmorū vis eſt: & ingens ad virtutē poeticam excitatio. Propterea ad illud, Perſianū alludere videtur.

Quod ſi doloſi ſpes refulſerit nummi.
Coruos poetas & poetridas picas.
Cantare credas Pegaſeium melos.

In ſecūdo verſu alludit ad prouerbiū, fœlicitas dei mun⁹ eſt. Nā licet principiū operis ſit fœlix. Tamē vt finis principio reſpōdeat: nō in noſtra poteſtate ſitū eſt: ſed a dei arbitrio pēdet: hoc igitur ab ipſo ſtatim petendū fuit. Quod ſi q̄raꝛ: quomodo nummus initiū fœlix efficere queat: cū fœlicitas ſit ſolius virtutis velut filia? Reſponde poetā hic peripateticos imitari, q̄b⁹ diuitiæ ſunt organa virtutum.

Duplex itaque auxiliū ad opus ſtatuūt: alterum humanū: quod quidē ex bonis & adminiculis externis ꝓficiſcitur: alterum ſupra mūdanū: quod ex virtute, & dei gratia pendet: magna humani auxilij portio nummus eſt: ſupra mundani vero præcipua ſumma eſt dei gratia: quam ſæpe præſertim poetæ ſub quorūdā numinū figmētis inuocare ſolent. Fauſt⁹ igitur vtrūque auxilium quaſi vice inuocationis petit & exoptat.

O exclamatio eſt: cui⁹ ſymbolū eſt ꝓticula, q

quæ quidem exultantis est.

☙ Quã, exclamationi epitasim p interrogationem adiungit: q̃ enim significat valde: cũ superlatiuo semper sine figura & per cõpositionẽ, vt est q̃ doctissimus. i. est valde vehemẽter doctus. Cũ positiuo vero semper figurate. i. per ĩterrogationem: vt q̃ doctus est? i. valde doctus est.

Nummus, alĩ numus legunt. Sed vsui sui seculi Paust⁹ recte seruit. Nũm⁹ igitur q̃uis moneta est: græce numisma dicitur: vnde nũmat⁹. i. qui nũmis abundat: quẽ indocti pecuniosum vocant: cũ tamen pecuniosus sit pecudibus abũdãs. Nummum itaq; pro stipendio figurate capit.

☙ Primordia, heterosis est ĩmutatiõe numeri, primordia dicũtur principia quasi quę primo ordimur, id est incipimus.

Ope. id est conatu. Salustius. Sũma ope niti decet. i. summo conatu. Nam incœptus conatus operis est initium ipsius: male igitur alĩ pro opere alĩ pro carmine interpretati sunt.

☙ O exultantis est. Numm⁹. i. stipendiũ meũ: missus: id est a Ruseo missum. dedit. i. huic operi attulit: primordia, id est initiũ, q̃ fausta, id est fœlicissimũ: finis. i. operis exitus. sit: id est vtinã deꝰ Faustior, id est fœlicior: ope, i. conatu, incepta, i. iam incœpto. In secũdũ Distichon.

Archi imisi pantos. i. principiũ dimidiũ totius. Ad hoc eñ ꝓuerbiũ manifeste alluſum est: quod Plato lib. vi. de rep. ostẽdit: ita scribẽs. Nã in prouerbijs quidẽ initiũ totius, facti dimidiũ dicit. Atq; illud nimirum recte cœpisse oẽs vndiq; laudibus ferimus. At istud (vt mihi qdẽ videꝰ) pl⁹ est q̃ dimidiũ. Neq; qs q̃ hoc (vbi recte fit) sa-

tis ꝑ merito laudarit. In altero versu respicit ad ꝓuerbiū Solonis: finem vitę spectа, facilis em̄ est allusio de re ad ꝑsonā & cōtra. Vt em̄ in fine vitę hoīs fœlicitas est asserenda: sic in solo operis fine fœlicitas ei⁹: perfectaq; laus: ac digna præmiatio iudicāda venit. Vulgata quidē sunt illa, finis coronat. Et finis laudat op⁹. Et finis est opis summa. Hoc aūt Distichō ex antitheto est: quia principiū & finis cōtraria sunt: operis igitur tātū incœpti & īperfecti laus imperfecta est. At operi iā ꝑfecto & cōsummato laus plena ꝑfectaq; debet. Quocirca principiū omne remissus laudandū est: atq; summa laudis ad finem differenda.

Ardore, opera quæ diligenter fiunt: ardere dicunt. Vergi. Ardet opus &c. quēadmodū quę negligenter fiunt, & cū cessatione dicuntur frigere. Vnde ardor hic pro sedulo affectu: & ingenti diligentia sumitur.

Probatur: plus est probare q̄ laudare: vnde per ītētionē dicūt Oratores, laudo ꝓboq;. Probare igit ꝓpriæ est laudare: idq; pleno iudicio: & hic potētialiter exponi debet: vt sæpe fit apud oēs.

Corona datur coronā pro palma accipit. Verūtamen coronā dare, ꝑ palmā dare nouatū est: de coronis earūq; generibus Erasmū in Prouerbio, palmā ferre: & alios Autores lege. Aduerte tñ schema ꝓuerbiale ibi subesse. Nā corona ad virtutis laudē & prę̄miū dabat: quare hic pro laude ꝑfecta & ꝑmio capit. Nam Symbolū ꝑmi(erat.

Ordo. prīcipiū. i. initiū operis: nascēs. i. ꝑcedēs: ex ardore, i. ex diligētia & sedulo conatu, alto. i. sublimi & gñoso, ꝓbat. i. laudari solet. Sed corona. i. ꝑmiatio. iusta, i. vera dignaq;: datur. i.

tribui debet: in ſolo fine, id eſt ſolum in extu & cõ ſummatione operis.

Ad diſticha.

Creſcite cum largo mea diſticha: creſcite cenſu,
Depoſcunt tutæ fertile carmen opes.

LVCIVS. ¶ Huius Diſtichi ſenſus eſt. Sicut mihi creſcit. i. augeť pecunia: ita o mea Diſticha creſcite. augeamini. Eſtq; figura apoſtrophe. A verbo cẽſeo cẽſus, eſtq; eſtimatio rerũ & bonorũ: vñ cẽſum agere, eſt recẽſere hominũ facultates: hic tñ cẽſus ĩpropriæ ponit p pecunia, Iuli⁹ Cęſar, vt ſcribit Suetonius, recẽſum populi egit, id eſt Po. Ro. recẽſuit, vel recognitionẽ fecit. Largus cẽſus, profuſa & abũdãs eſt pecunia, à verbo largiri, quod eſt pfuſæ donare: hinc etiã largitas profuſio, largitio expenſa, quę fit ad aucupãdum fauorẽ in petitione magiſtrat⁹: largitatẽ tamẽ p largitione. Turpili⁹ apud Nonũ repoſuit. Tutæ opes, pecuniæ ſuo tpe redditæ. Fertile carmẽ, fœcundũ poema & frugiferum.

MAVRVS. ¶ Proſopopœia eſt. Nã Fauſtus diſticha ſua alloquit, q̃ gdẽ cũ ſtipendio auctoiubet augeri. Nam a rege ſolũ prius ſtipendiũ Fauſto pendebať, Deinde vero aulicorũ ſuffragatione & pſuaſione: Regina quoq; Fauſtũ ſtipẽdio donauit: vñ Poeta Regi⁹ Regineuſq; vocitatus eſt. Quocirca dicit creſcere: par eſt em̃ vt creſcẽtibus corpis & fortunę bonis: ĩgenii quoq; animiq; bona creſcãt. Iuxta illud Euangelicũ axioma.

Creſcebat aũt ętate & ſapiẽtia. Et Sybilia à Romano rege pro plurib⁹ libris plures nũmos repo-

ſcebat. Alludit aũt ad illud vulgo iactatũ. Si aderũt mecœnates: nõ deerũt Marones. Siqdẽ poetę ad ſtudiorũ trãqllitatẽ nihil aliud magis conferre cenſent quã opes vt quib⁹ omnia ad votũ ſumminiſtrant: quo fit vt ingeniũ magis ſerenũ: ipſa etiã mens magis quieta omnibus negotijs & difficultatibus poſtergatis remaneat.

☙ Creſcite. Epanalepſis eſt.

☞ Cenſu, nunc redditũ proprię cẽſum vocant: vnde hic ſtipendium regium vocat cenſum.

☙ Tutæ. id eſt detendẽtes ab omni malo: capit enĩ modo actiue modo paſſiue, de quo vallã vide.

☞ Depoſcunt: depoſcere eſt iure & ratione exigere ſeu requirere, non autẽ valde deſiderare, vt quidam male interpretatur.

☙ Ordo. mea diſticha. i. O mea carmĩa creſcite i. nũero augeamini: creſcite inq̃ cũ cẽſu. i. cũ ſtipẽdio regio regineoq; : largo. i. copioſo: opes i. diuitiæ: tutæ. i. ab oĩ malo defendentes: depoſcũt. i. iure exigũt & requirũt: carmẽ. i. poema: fertile. i. fœcundum & copioſum.

☙ Nulla dies ſine linea.

Nulla dies abeat qui linea ducta ſupſit.
Nõ decet ignauum præterĩſſe diem.

LVCIVS. ¶ Admonet ne fruſtra & ſine fruge diẽ cõteram⁹: ſumptũq; eſt ex Apelle q̃d ſibi peculiare habuit, vt nullã tam occupatã diẽ haberet quin ductu lineæ artẽ ſuã exerceret: quod ab eo in ꝓuerbiũ venit. Vide Pliniũ lib. Naturalis hiſtorię. xxxv. capite decĩo. De eo etiã meminit.

Fabi⁹ Quintilian⁹ lib. xij. capite. x. Bene igit & ſapiẽter hortatur, ne ſine vllo quæſtu elabãtur dies. nã (vt dicere ſolebat Theophraſt⁹) p̃cioſiſſimus ſumpt⁹ tẽp⁹. Quã ſentẽtiã in verſus ſic redegimus in libris noſtris elegiarum.

Temporis impenſa ſumptus precioſior omni.

Labit heu ſubito nec reditura dies. Alio quoq; Carmine ad curã temporis noſtros ſic ſepius admonere ſolemus.

Diſcite virtutem primis animumq; ſub annis
Paſcite Doctrina heu melior male diſpexit ætas
Artibus ingenuis, Caſtis quoq; moribus orba.
Diſcite virtutem memores eſtote iuuentæ.
Labitur illa cito, velocibus effugit alis,
Et ſemel elapſa haud vllo reuocabitur æuo.

¶ Ignauũ diem intellige pigrũ & tardũ, & qui ve terno ſeu torpore peragitur: contrariũ eſt: nauus celer, à nauiũ celeritate ignauia ipſa tarditas & deſidia vide Noniũ marcellum. In pigros aduocãda eſt illa Plauti ſentẽtia ĩ rudẽte, nimis hõ nihil eſt q̃ piger eſt, nimiſq; id gen⁹ odi ego male, vigilare decet hoĩem. Qui vult ſua tẽperi cõficere officia.

& MAVRVS. ¶ Exp̃ſſa eſt alluſio ad puerbiũ Appellis celeberrimi pictoris. Nulla dies ſine linea. ĩ. nullo tpe à ſtudio ceſſandũ eſt: ſed ſemp exercenda eſt ars: ne ignauia peſſima ſapiẽtiæ noua uerca facultatẽ artis peſſundet, Oẽs enim artes. (ait Vegetius) omnia q̃ opera quotidiano vſu: & iugi exercitatione proficiunt.

¶ Linea carpẽtarii filũ eſt: quo ſuam materiã ſignant: figurate vero linea etiã eã & quãlibet etiã figurã ſignificat: vnde lineã ducere id eſt in tabella figuras protrahere. Sed hic p quouis opere ſeu

operis & studij exercitio prouerbialiter accipietur

Quã præcioſum ſit tempus, & quàm ipſi⁹ parci eſſe debeamus: apud Eraſmũ in quodã exẽplo in ij lib. dup. copiæ vide: etiam memoriæ inſculpe.

¶ Ordo. Nulla dies. i. nullũ tempus habeat. i. trã ſeat quin. i. vt nõ: linea. i. aliquod opus ſeu exercitiũ artis: ducta. i. per actũ: ſuperſit. i. relinquatur. Non decet. i. non eſt decorum & laudabile, preteriiſſe. i. tranſiuiſſe: diem. i. tempus diurnũ: ignauum. i. ocioſum & ſine exercitio aliquo.

¶ Ad lectorem.

Quid me tã miris ſublimẽ laudib⁹ effers
Diuinũ ingeniũ plena crumena facit.

LVCIVS. ¶ Spes lucis nos ardua attentare facit. Videturq; illud Perſianum tangere. Quod ſi doloſi ſpes refulſerit nummi, Cãtare credas pegaſeium melos. Quadrare huic loco mihi videtur Martialis epigrsmma ad Lucium.

Sæpe mihi dicis luci chariſsime Iuli.
Scribe aliquid magnum deſidioſus homo es.
Ocia da nobis, Sed qualia fecerat olim.
Mœcenas Flacco, Vergilioq; ſuo.
Condere victuras tentem per ſecula curas.
Et nomen flammis eripuiſſe meum.
Inſteriles campos nolunt iuga ferre iuuenci.
Pingue ſolum laſſat, Sed iuuat ipſe labor.

Sed vt reditus habeatur ad familiarem interpretationẽ, prim⁹ verſus interrogati⁹ eſt: quaſi diceret nõ me laudare deberes, ſed pecuniã, ſubiũxit itaq; diuinũ ingeniũ ac volet inferre ſpes quæſtus diuinũ carmẽ cõponere facit. Eſt autẽ crumena (ſeu

diminutiue crumenula)saccul⁹,locul⁹,marsupiũ
& MAVRVS. ¶ Tacite alludit ad apophte-
gma Demetrij Halicarnassei: Aquã bibẽs nil bo-
ni parias: cui⁹ sensus(interprete Erasmo)talis est
A poetis nihil preclarũ: aut posteritate dignũ, aut
venustũ proficisci põt: si biberint aquã, hoc est si
paupes fuerĩt & tenuivictu, huc facit Hora. illud
Nulla placere diu, nec; viuere carmina possunt:
Quæ scribuntur aquæ potoribus.
Præterea ad illud prouerbium respexit priori fer
me simile.
Haud dithyrambus est aquã si potiret. i. languet
poetarũ ĩgeniũ nisi vino cõcalescat: vñ Horatius
Laudibus arguitur vini vinosus Homerus.
Horatius enim eloquentiam vino tribuit dicens.
Fœcundi calices quem non fecere disertum.
Siquidem vini calor excitat inueniendi vim: quæ
torpet nonnunquã in ieiunis: mouet phantasias:
addit impet⁹: sumministrat fiduciã: ita Erasmus
ex Plutarcho. Et Aristoteles ait Psitacũ vino lo-
quaciorẽ fieri. Pecuniæ etiã q̃runt: & maxime ob
victũ cui⁹ lautior pars est Bacchus lætitiæ dator:
propterea haud mirũ videri solet: hominis inge-
nium pecunia fieri diuinius & excellentius.
Vult igit̃ poeta non se: sed pecuniã tanquã poe-
matis adeo elegantis causam laudari debere.
Diuinũ, translatio est pro excellentissimo.
Plena crumena est denominatio: continens
pro contento. Verum à parte intellige totum. i.
pro nummis totam pecuniam: vt apud alios Poe
tas vbiq; fieri solet.
Ordo. Quid. i. cur. q. d. frustra. effers. i. extollis:
laudib⁹. i. præconijs, tam miris, idest. tam singu-

larib⁹ me ſublimẽ.i.fauſtũ,grãdiloquum: plena crumena.i.ingẽs pecunia:facit.i.reddit,ingeniũ, ideſt,vim intelligẽtię:diuinũ.i.excellẽtiſsimam.

☞ Haud bene cãtaẽ exhauſta crumena.

Legitimus tacto cõcentus manat ab ære
Nõ bñ cũ vacua eſt vlla crumẽa ſonat.

Lucius. ¶Sonus auri & pecuniæ amœniſsim⁹ eſt nec quicquã recte ſonat ſine pecunia. Sine ea delirat lyra,ſtridula eſt fiſtula:rauca ſunt tympana, diſcordat muſica, diſſona eſt crumena:ab ære tacto pecunia tacta. Prima eñ pecunia ex ære fuit: qđ indicat Ouidij carmen in libris Fauſtorum.

AEra dabãt olim,melius nunc nomẽ in auro eſt.
Victaq; conceſsit priſca moneta nouæ.

Serui⁹ rex prim⁹ æs cepit ſignare,vt ſcribit Pli. lib.xviij.cap.iij.& libro.xxxiij.ca.iij. Macrobi⁹ tamen libro primo ſaturnaliũ cap.vj.hoc cõmentũ æris ſignati tribuit Iano. Sed ne diutius in hac quæſtione he ſitẽt ſtudioſi iuuenes extimãtes diuerſa authorũ fuiſſe iudicia,eos admonitos velim vt alterũ.i.Ianũ ante conditã vrbẽ: alterũ.i.ſeruiũ regẽ poſt conditã romã æs ſignaſſe intelligãt ſic conſentanei inter ſe erunt authores. Ponitur interdũ æs pro tubis,hinc illud Vergilianũ. Aere ciere viros,vnde æneatores tubicines dicunt. Ab ære ænobarbus qui rutilam & quaſi æneã habet barbam:fuit hoc cognomẽ Domitiorum ex qua familia fuit Nero. Aeruſcare eſt pecuniam ſeu ęs vndiq; colligere,vt interpretatur Marcellus.

☞ MAVRVS. ¶ Alluſio eſt ad nūmos complures dū excutiunt in crumena harmoniā & verū ſonū reddentes. Non aūt ad nummū ſono probatū: neq; ad chordas æreas muſicorū inſtrumentorū: vt quidā male autumant. Fauſtꝰ em̄ miſsis in argentata crumena ſcutatis ad mēſam vel manū (vt oēs ſolēt) cōcutiebat: à quo more argumētū cudendi hoc diſtichon cœpit. Pauper igit poeta nunquā bñ cātare. i. bona carmina cudere pōt Vt em̄ crumena ſine nūmis nullū ſonū: ſic ingeniū ſine pecunijs nihil ſonorū: aut præclarū ædere pōt. Nā vt crumēa nūmos: ſic īgeniū ☞ ſꝰ cōtinet

Legitimus, legitimū dicunt Latini: quod eſt verum & non adulterinū quaſi lege præſcriptū & obſeruandum, legiq; omnino conueniens.

¶ Cōcentꝰ. Latini cōcentū appellāt diuerſarum vocū modulationē, quæ Græce ſymphonia vocatur. Porro inter ſe ſinguli nummi ſonos habent ſuos: ex quibus cōſonātia reſultat, q̄ muſas & literatorū īgenia ſtudiaq; miris modis reficit foueq; Ab ære, eſt ſynecdoche: qa ex ære olim cudebant.

¶ Nō bñ ſonat. Sermo eſt in cōpendiū oronis factus: pro non ſonoros & claros ſonos ædit.

☞ Ordo. Cōcētꝰ. i. ſonoritas: legitimꝰ. i. vera & clara: manat. i. venit: ab ære. i. à nūmis, tecto. i. pcuſsis, crumena. i. loculꝰ, nō bñ ſonat. i. nō claros ædit ſonos, cū vacua eſt. i. cū nummis, oīno caret

☞ Cæcus cantat ob habitam ſtipē.

Ipſe habita ſacram ſæcus ſtipe cantat ad ædem

Mutus abit, nudā cū trahit ille manū.

Lucius. ¶ Tanta est vis Pecuniæ, vt eã nõ visam cupiat cæcus. Veteres stipẽ æs dixerũt: hinc stipendiũ æs militare, & stipendiarij milites: hinc stipulari qđ ꝓprie significat stipẽ hoc est pecuniã promittere: quãuis ad oẽs rogationes q̃ solẽniter fiunt transferaꝛ. Author est Marcꝰ Varro libro Latinitatis. ij. in fine. Manũ nudam, intellige vacuã. Mutus abit: solẽt enim qui votorũ expectatione priuanꝛ tristes obmutescere. Mutũ à mugẽdo quidã dictũ existimãt: etenim cũ loqui nõ possit, siue id linguæ defectu, siue auriũ accidat, ꝓrũpit tñ in vocẽ quæ mugitꝰ potius quidã quã sermo videꝛ: ab hoc mutio verbũ, quod est summisse loqui, quo vsꝰ est poeta Enniꝰ: à quo mutesco: inde obmutesco quasi mutꝰ fio, & musso. i. murmuro: vñ mussito as. Pli. li. j. Dũ ista (vt ait M. Varro) mussitamus, pluribus horis viuimus.

MAVRVS. ¶ Allegoria est: cuiꝰ censꝰ est poeta sacer diuina cudit carmina: si digna mercede fuerit remuneratꝰ: alias sane obmutescit. Alij ꝟo dũtaxat ad similitudinẽ trahũt: & exponunt. Probatum amorẽ pecuniæ quasi naturalẽ esse. Amor sæpe em̃ teste Aristo. solũ incognita fertur Verũ cæcus qui nũmos nunquã vidit grauissime tñ eos diligit. Alludit aũt ad cæcos: qui stipẽ ostiatim & vicatim emẽdicantes ad musicũ plectrũ cãtilenas canũt. Faustꝰ em̃ admodũ pius erat: vt q vniuersum ferme peculiũ in pauperes & mẽdicos effunderet, quorũ aliq, & præcipue cæci mire sũt petaces. Hæc itaq; petacitas, & mira cupiditas cõponendi distichi argumentum præbuit.

Stipe. Stips ꝓprie merces est, q̃ stipatoribus, idest, corpꝰ principis custodientibꝰ ac etiã militi-

bus dabatur, sed figurate nūmus omnis aut ærario, aut mendicis erogatus stips vocatur.

Ordo. Cæcus: ideſt, oculis orbatus, ipſe, ideſt (per emphaſim) non cognoſcens nūmos, cantat, ideſt cantilenam dicit, ad ædem, ideſt, iuxta tēplū ſacram, ideſt, numini dicatū, & hoc dico, ſtipe. i. nummo habita, ideſt, exacto à tranſeuntibus. Cū ideſt, quando ille trahit, ideſt, retrahit, manum nudam, ideſt nummis vacuā, abit, ideſt diſcedit, mutus, ideſt, non canens.

Pecunia rerum regina.

Vnica cunctarū regina pecunia rerum.

Præcipuum magno pro Ioue numen habet.

LVCIVS. Oībus eſt pecuniæ ſtudiū, & eidē parent oēs, eſt igiť regina pecunia. Ambroſi⁹ libro. ii. Officiorū: cap. xxi. Hoc malū iamdudum humanis influxit mētibus, vt pecunia honori ſit & vt nemo niſi diues honore dignus putetur. Conuenit huic loco illud Horatianum in libro primo epiſtolarum.

Scilicet vxorem cum dote, fidemq; & amicos.
Et genus, & formam regina pecunia donat,
Ac bene nummatum, decorat ſuadela, Venuſq;.

Sed quid pecunia ſit differendū putam⁹. Pecunię igiť noīe gñatim ac vniuerſim oēs diuitias intelligere debemus oēs prouentus, omnia iura, oēs res mobiles. Id facile cognoſcitur ex lectione Hermo

genis in.l.pecuniæ.ff.de verborũ significatione. Cui adstipulaꝛ Vlpianus in.l.pecunię ꝟborũ. Et Paulus in.l.pecuniæ appellatione.l.in lege rei. eodẽ titulo in libris digestorũ. locus est apud Tulliũ Ciceronẽ in primo Officiorũ ab interprætib⁹ nondũ satis apertus: ait ille Marcus Crassus negabat vllã satis magnã pecuniã esse ei q̃ in republica princeps vellet esse, cuius fructib⁹ exercitũ alere nõ posset. Grãmatistæ: Tullijq; interpretes locũ capiunt pro sola numerata & signata pecunia, ĩtelligũtq; pecuniæ fruct⁹ vsuras & fœnora. Nos ꝟo prorsus ab eis dissentiẽtes oꝛonis illi⁹ sensum ad gñalem pecuniæ significationẽ referim⁹: ĩ qua iurecõsultos fidissimos testes adhibuim⁹. Turpissimũ itaq; foret reipublicæ principes vsuras & fœnus cõmittere. Seruius pecuniã à peculio dici censet: sed quasi sol⁹ & inermis aduersus mille hostes cõtendere videꝛ. Nã alij ferme omnes à pecore dici putant: inter quos M. Varro libro Latinitatis primo. Columella libro septimo.
Plinius.li.xviij.capite iij.& lib.xxxiij.capi iij.
Præcipuum numen, præcipuam potestatẽ, alias numen sumitur pro ipso deo.

☞ MAVRVS. ¶ Allusio exp̃ssa est ad illud ꝓuerbiũ, pecuniæ obediñt oĩa, quæ catholica est sentẽtia. Eccle.c.x.scripta.q.d.quãuis potestas Iouis, aliarũ etiã rerũ in suo gñe p̃stet: vis tñ pecuniæ mirabilior esse videꝛ. Qñquidẽ vbiq; om̃i tẽpore, oĩbus casibus & periculis opem ferre videtur, adeo, vt quicquid in hoc orbe rerũ bonarum: vel malarũ geritur, ipsi⁹ gr̃a (teste Aristophane) fiat: deus vero rarius nec oĩbus locis: nec semper:

quia solũ vbi & quãdo vult, adest. Præterea pecunia bonis iuxta ac malis opitulatur, deus vero in his delectum habet: de hac ita q̃ Horatius ait.

Scilicet vxorem cum dote, fidem q̃, & amicos.
Et genus: & formam regina pecunia donat.

☞ Vnica: in hoc positiuo est epitasis suplatiua. Plinius. Vnicum Italiæ decus ideſt maximum.

* Præcipuũ, etiam superlatiuum positiuum est.

Regina nomẽ est maximæ dignitatis & ptãtis. Verũ quia rex à regendo est: aliq̃n rector & dñs dicitur: vnde hic regina dicitur domina, q̃d velut p tyrannidẽ, oĩm rerum dominium occupauerit.

☞ Pecunia. Noĩe pecuniæ quicq̃d possidemus intelligit secũdũ iurecõsultos. Et q̃a pecunia cõsistit opulẽtia, q̃n q̃ pecũia p opulẽtia capit, vt hic

* Numen, est dei voluntas, At per translationẽ pro potestate ponitur, vt hic.

☞ Ordo. Pecunia. i. opulẽtia, regina. i. existens dña, vnica. i. maxima, cunctarũ rerũ. i. in cunctis rebus: habet. i. occupat, numẽ. i. ptãtẽ, p̃cipuũ. i. maximã, p magno Ioue. i. loco Iouis. Opti. max.

Aurum sole splendidius.

Clara quidem profert phœbæus lumina fulgor
Purius est aurũ, splendidiusq̃ micat.

LVCIVS. ¶ Aura splẽdorẽ signific at: hinc aurũ deriuat à splendore ipsius metalli, vt testis est Varro li. 5. de lin. Lati. Laudat igit hic Faust⁹ auri splendorem qui solis fulgori præferend⁹ videt Cum illius studiosi & cupidi ferme sint omnes: facceta fuit illi⁹ philosophi respõsio, qui dũ interrogaretur

gareť:cur aurũ pallidũ eſſet,reſpõdit:quia multos inſidiatores habet,Puri⁹,purũ mundũ & ſine ſorde ſignificat:hinc pura veſtimẽta a veteribus dicebanť:quę ſacerdotes ad ſacrificia ſumebant: purũ aurũ quod expurgatũ eſt. Committiť autẽ hoc verſu hyperbole figura.

☞ MAVRVS. ℂ Hyperbolica comparatio eſt:quãuis ſol oculꝰ mũdi & fons oĩm luminũ à philoſophis dicať. Tamẽ aurũ ſplẽdidꝰ eſſe videtur:nõ ſolũ re ipſa,ſed etiã effectu. Sed hãc cõparationẽ dilatemus. Vt ſol ſine motu & ſenſu eſt, mouet tamẽ oĩa. Sic aurũ eſt ſine motu & ſenſu: nihil eſt tñ in orbe,quod nõ moueat,ac vigorem ipſi⁹ ſentiat. Sol q̃dẽ eſt, viuificator & cauſa rerũ oĩm. aurũ ẏo iſtud ſibi ex ſentẽtia Euripidis vẽdicat. Sol delectat oĩa,aurũ multo magis:vt q̃ oẽs maiore cũ admiratiõe ac ſæpi⁹ quam ſol ad ſe inſpiciẽdũ ad laudãdũ ſuſpẽdit. ſol ĩ primis ſplẽdet & exornat oĩa:ſine quo cũcta tenebre forent. Verũ aurũ hoc vigore & hac dexteritate pretioſius laudabilius habeť: ſine quo nil eſt illuſtre,nil admirabile. Aurũ enim ſplẽdor verus:nitor conſpicuus,& ornamẽtũ illuſtre rerũ oĩm eſt:tẽplorum,armilarũ,gemmarũ,digitorũ, Regum,pontificum,doctorũ,fœminarũ. ſol in oẽs ſpiritum mundi influit. Aurũ gratiã:a qua dicũtur gratioſi,& hilaritatẽ p omnia exhilarãtẽ benigniſſime infundit,timidis animũ ĩcõcuſſum addit,dubios firmat,errantes dirigit,labẽtes erigit,ex ignauis induſtrios,ex inertib⁹ ſolertes,ex balbutiẽtib⁹ explicatos,ex elinguib⁹ eloquẽtes,ex moroſis faciles,extardis prõptos,ex indoctis doctos,ex ſtolidis ſapiẽtes,ex vilibus claros,ex abiectis genero-

ſos videri facit. Alluſio vr̄ eſſe ad ꝓuerbiū: aurū colophoniū quod de auro puro. i. puriſſimo purgatiſſimoq; & ob id radientiſſimo dici ſolet.

Aurum à colore aurore dictum eſſe aiunt.

¶ Purius aurū: purū vocant quod eſt excoctum ac purgatū. Plinius aurū cæteris metallis p̄ſtare dicit quod igni nihil ipſius depereat: & quāto ſæpius arſerit, tanto magis ad bonitatem proficiat, & nitidius ſit: de hoc Pinda. inquit. id eſt,

Aurum coctum omnem nitorem oſtendit.

Ordo. Fulgor. i. ſplendor. phœbæus. i. ſolaris. profert. i. emittit. quidem, certe. lumina. i. radios. clara. i. fulgidos & lucidos. aurū. i. auri metallū. eſt puri⁹. i. magis purū & nitidū, q;. &. micat. i. irradiat. ſplēdidius. i. rutilantius. ſolu. ſ.

Pauper.

Duri⁹ abiecto nihil eſt qđ paupe viuat.
Indig⁹ eſt pauper nil niſi triſte malū.

LVCIVS. ¶ In ſummo deſpicatu viuit paup,
Nil niſi triſte malū indigi pauperis eſt definitio.
Cōuenit illud Plautinum in trinūmo. Qui eget. parui eſt pretij, & illud Ouidianū lib. iij. amorū.
Curia pauperibus clauſa eſt, dat cenſus honores,
Inde genus, iudex, inde ſeuerus eques.

¶ Pauper abiectus dicit̄ vilis atq; cōtēpt⁹ a v̄bo abijcior. īdig⁹ a verbo īdigeo: eſt īdig⁹ cui deſunt neceſſaria ad viuēdū indigētia inopia. Plaut⁹ tñ Comicorum princeps ingitatem pro indigitate ſeu indigētia dixit: veluti Siſenna libro Hiſtoriarum tertio indulgitatem pro indulgētia vſurpa-

uit: vide Marcellum.

☞ MAVAVS. ¶ Alludit ad illud puerbiale dictū de paupertate: paupertas malorū est panegyris: id est pauper omnib⁹ malis agminatim ingruentibus subditus est: ac velut asinus inter simias tractat⁹: cūctis ludibrio est: cū autem omni ætati sit grauis, præcipue tamen senectuti, Vnde Menander. id est. Pauptatē ferre & senectutē est difficile. idē de eadē scitissime ait. id est. Nullum paupertate grauius est onus.

☞ Durius. Durus quādoq; per transiationē est laboris patiens. ac tolerans. Vergilius. Scipiadas duros bello.

☞ Triste est. Metonymia, efficiēs pro effecto.

☞ Malū. De omnibus turpib⁹ & detrimētosi dicitur. Sed tamē figurate p labore, miseria, afflictione, & angustia vsurpatur: vt hic.

☞ Pauper, a pauca pecunia dicitur: vnde pauperare & de pauperare. est pauperem facere.

☞ Ordo. Nihil est. id est nullū animās est: quod viuat, id est vitā ducat. durius, id est toleranti⁹ & miserius: paupere, id est quā pauper. abiecto. i. cō temptus & vilipēsus. parper indigus. i. inops. est nil. i. nihil aliud: nisi malū. i. miseria. triste. i. tristes efficiens.

¶ Diuiti oīa. Pauperi parū, aut nihil.
Quilibet ęquoreas sp fluit ānis i vndas.
Pauperiora culex tecta rotūd⁹ adit.

LVCIVS. ¶ Vilia & q̄ nulli⁹ sunt ptii semp pauperib⁹ euenire solēt veluti oēs Fluuii semp in ipsum mare refluūt. Huic sentētiæ pxime accedit illud Martialis lib. v. Epigrammatum.

Semper eris pauper, si pauper es AEmiliane.
Dantur opes nullis nunc nisi diuitibus.
Culices vermiculi parui & alati dicũtur. Rursus culices acescẽs vinũ gignit: quos Aristoteles vinarios culices vocat. Amnis ĩ vndas. A noĩe Amnis oppidũ, interãne vocat M. Varro lib. Latinitatis prĩo. Estq; illud qđ inter amnes sitũ est. Culex rotũd⁹. opplet⁹ & alit⁹ in pauperũ ædiculis.
MAVRVS. ¶ Alludit ad ꝓuerbiũ. Bonorũ mare, vt em̃ oẽs fontes. flumina: lacus. in summa oẽs aq̃ in ip̃m mare delabunt̃, ita oẽs cõmoditates in domũ diuitis vbertim influunt. At dom⁹ pauperis sorde & culicib⁹ solũ abũdat. Propter em̃ famẽ & esuritionẽ dom⁹ pauperis infinitis prope malis molestat̃ vt olidis cimicib⁹, nigellis pulicib⁹, glaucis pediculis, somniculosis gliribus: noxiis murib⁹, volacibus muscis, & cæteris hos genus non par nõ incõmodãtibus.
¶ Pauꝑiora ꝯꝑatiuũ ẽ ꝓ positiuo & ẽt ypallage.
¶ Culex, ẽ ꝟm ꝫ alat⁹ vulgo not⁹, sorditiẽ ꝯsectãs
Tecta. Synecdoche est pars pro toto.
Rotũd⁹. Vocat culicẽ rotũdũ q̃si vndiq; collectũ & bñ oppletũ, figurã nanq; culicis innuit.
Ordo. Quilibet ãnis, id est oĩs fluui⁹. fluit. i. labitur. ĩ vndas. i. in aquas. equoreas. i. marinas, culex. i. vermicul⁹ alat⁹: rotũd⁹. i. bene oppletus. adit, id est venire solet. tecta. i. ĩ domos, pauperiora, id est pauperum & egenorum.

Assentator.

Qui blãdo patulas gnatoni commodat aures.
Insanũ ex stulto pectore pect⁹ habet.

LVCIVS. ¶ Tulli⁹ ī primo Officiorū docet quodidē præcipit & ſeneca epiſtola. xliij. ingens. Aures claudēdæ ſunt adulatorib⁹. idē ad Lucilīū epiſtola. lxxviij. int⁹ teipſum cōſidera: nec qualis ſis aliis credas. Nō diſſimile eſt illud Perſij ſatyra prīa. Nō ſi qd turbida Roma Eleuet, accedas, examēq; īprobū ī illa Caſtiges trutina: nec te q̄ſi ueris extra. Gnatonū adſantatorūq; ven⁹ prorſ⁹ eliminādū eſt & eiſciēdū. Vñ & prudētiſſime ait Auguſtinus. lib. iij. de Trinitate: capite. ſ. Magis opto a quolibet reꝑhēdi, quā ab adulāte laudari. inſanum ex ſtulto. Quaſi dicat ex ſtulto Gnatone ipſe quoq̄ inſan⁹ reddit. Inſan⁹, demens & q mētem nō habet ītegrā, a quo inſania: q̄ & inſanitas dicit. Blād⁹ Gnato, qui blādidicus eſt, hoc q blāde loquitur: & blandicella habet verba.

☞ MAVRVS. ¶ Alludit ad illud Terētiſ dictū de Gnatone, hic hoīes prorſus ex ſtultis inſanos facit. Cōuenit tamē illi ꝓuerbio, lętale mulſum. i. aſſentatio admittēti īcōmoda ꝓnitioſaq;. Diogenes q dē oratione aſſentatoris ad gratiam & auriū pruritū cōparatā: melleā præfocationē appellabat: qđ aſſentatiōe q dē delectaret, verū mendatio admittētē ſtrāgularet. Nihil enim ſulti⁹, quā aſſentatione decipi, & opinionibus de ſe falſis errare: ē īgēs: hoc malū ſane qđ malū ꝓ virili fugiēdū eſt. Habet em̄ (ait Cicero) aſſentatio iucunda principia: eadē exitus amariſſimos affert.

☞ Blādos. libet hic explicare tritā illā differentiā inter tria adulatorū verba. Nā aſſentari proprie eſt voce gratiā vel laudādo, vel aſſentiēdo captare, adulari quomodocūq;, ſeu voce, ſeu geſtu, fauorē, gr̄am & beneuolētiā venari. Blādiri vera

est tactu, vel etiã gestu se ĩ fauorẽ insinuare, qñq; tñ cõfundunt̃, & ad oẽs sensus, etiã ad aĩm trãsferunt̃: blãd⁹ igitur est qui blãditias dicit: blãditia vero est adulatio.

Patulas intelligit quasi nimium sæpe assentatoribus apertas, ac credulas.

Insanũ ex stulto. Sultus est simplex ĩprouidus, qui videlicet dicit vel facit nõ malitiose aut insipiẽter, sed ꝑ imprudẽtiã: & ita nõ ĩsipiẽs est: fatu⁹ vero est insipiẽs, insulsus, & inepta loquẽs. A fra. Ego stultũ me existimo, fatuũ esse nõ opinor. Insan⁹ ꝟo est qui furore & impetu correptus omnia dicit facitq;.

Ordo. Ille, sup. qui cõmodat. i. præstat. exhibet aures patulas. i attẽtas & credulas: gnatiõi. i. assẽtatori blãdo. i. blãditias dicẽti habet pect⁹. i. animũ. insanũ. i. in furorẽ ꝟsum. ex pectore stulto. i. ex aĩo simplici & improuido: quod gallice sic dicitur il se faict dung sot, vng fol enrage.

Debitor.

Semꝑ & infœlix alieni debitor æris.
Duraq; seruili vincula mente gerit.

LVCIVS. ¶ Qui æs alienũ cõflauit, infœlix est: quiescere non potest, si generoso sit aĩo, donec dissoluerit. Debitor q debet: & debita noĩa sunt, vel quę debent̃, vt refert Modestin⁹ ĩ libris ffoꝝ. Diximus etiã in libro oratiõis Dominicæ secũdo debita dici peccata, qđ ex his nobis pœna seu noxa debet̃. A noĩe seru⁹, adiectiuũ est seruilis. seruus est q dñio alieno subiicitur, inde mẽs seruilis. Dura vĩcula. ĩtelligit cõtract⁹ fidei & obligationũ: q sæpe negotiũ facessũt, hoc ẽ molestiã ĩferũt

mētē seruilē appellat, quia subiicit̄ ip̄e creditori.

MAVRVS. ¶ Allusio est ad illa ꝓuerbia: canis ī vincula: bos ī vīcula: de eo q̄ ī aliqđ malū sua spōte īiect⁹ ob id miser est. Vt em̄ canis spōte cathena vinciēdū se p̄bet, ita debitor voluntaria obligatiōe se obstrīgi ꝑmittit: vt em̄ lepra leprosum. sic obligatio debitorē seq̄t̄. ait iuriscōsult⁹. Qui em̄ aliud magis anxiū & inq̄etū aīm reddere queat? Miser sane debitor nuntios iudicis cū tabulis venire, se ī ius vocari, carcerē sibi aperiri tota die timet: hoc idē tota nocte somniat.

AEris. AEs quodlibet metallum est. Et quia primi nummi ex metallo rubro, vt ex cupro facti fuere: iō ꝑ excellētiā hmōi metallū æs vocabat̄, Nūc etiā ꝓ nūmis accipit̄: & est synecdoche, quia materia ponitur pro opere ex ea facto, AEs autē cū pronominib⁹ possessiuis nō raro ꝓferr̄: vt æs meū, id est pecunia ab alio mihi debita: æs *tuū*, id est nūmi ab aliis tibi debiti: æs alienū. i. quod ego debeo, vel nos debemus aliis.

Et. hic ꝓ etiā accipi debet: vt hoc Distichon ꝓxīo iūgat̄: alii tn̄ dicūt esse hic particulā plura ex, q̄ iūgētē, & to, q̄, pro, &, causa carminis poni.

Ordo. Debitor æris. i. pecuniæ. alieni. i. mutuatę est, sup. sp̄. i. oī tp̄e, &. i. simul. infœlix. i. miser. q̄. i. simul. gerit. i. in gestat mēte. i. in aīo, seruili. i. seruire coacto. vincula. i. obligationem ip̄m vincientē. dura. i. asperam. & molestā.

Amor.

Nō amor, ātiq̄ fuerat, sed amaror ab ęuo
Dicēdus; cū sit semp̄ amarus amor.

LVCIVS. ¶ Cũ ꝓpter amorẽ, curę, labores, & negotia ſemp ſoboleſcãt, potiꝰ amaror, quã amor dicẽdꝰ erat. Bene igiť inquit Plautus in Perſa. Miſer eſt qui amat. Et in Trinũmo. Amor amara dat tibi. Amoris ĩſultꝰ & ærũnas ſic deſcripſit Ouidius de Arte amandi ſecundo.

Quod iuuat exiguũ eſt, plꝰ eſt qđ lædit amantes.
Proponant animo multa ferenda ſuo.
Quot lepores in Atho, quot apes paſcunť ĩ hibla,
Cerula quot baccas Palladis arbor habet.
Littore quot cõchæ, tot ſunt in amore dolores.
Quæ patimur multo ſpícula felle madent.

Terẽtiꝰ in Eunucho, in amore hæc oĩa inſunt vitia: iniuriæ, ſuſpitiões, inimicitiæ, inducíæ, bellũ. Ab ãtiquo æuo, ab antiqs tpibꝰ. Ab æuo, coęuos nominamus qui ſunt eiuſdem æui & ætatis, quos aliter coætaneos dicimus & contemporaneos.

MAVRVS. ¶ Debẽt noĩa rebꝰ ſuis cõuenire. Poeta igiť inditionẽ & etymologiã amoris quẽ cupidinẽ vocant, reꝑhẽdit. Amor em̃ (vt Cicero ait) ab amando dicíť, Verũ cupido nõ ſolũ nõ amat quos amore vincit, ſed etiam odio vel pluſq̃ nouercali ęternũ ꝓſequiť, ipſe qdẽ modis prope infinitis inſidians & incommodans: quare amaror potiꝰ quã amor dici debuit, vt q̃ tot amatores pectoribꝰ mortalĩ ingerat.

Rhetorica eſt annominatio. Et alludit ad illã ſnĩam philoſophicã, quod deorũ eſt auxiliari, & nõ lædere: contrariæ vero nature videtur eſſe deꝰ amor, innumeris ſane epithetis apud oẽs male audiẽs. Nã a Xenophonte violentus, a Catulo ſpinoſus, & leo feros, ab aliſs rabidus ignis, ferusꝰ crudelis, improbus, & infinitis aliſs huiuſmodi.

Ordo. Cū amor. i. cū Cupido deus amoris, sit idest existat: semp. i. omni tēpore: amarus. i. amarulētus amaricat⁹, exacerbat⁹, asper trāslatio est vt ēm quod amarū est tanquā asperū & insuaue lædit & pungit linguā, ita dolor oīs asper & acerbus, oīs etiā sollicitudo animū molestat, ac lancinat. Non dicēdus fuerat. i. nō vocari debuerat: ab æuo. i. à sæculo, antiquo. i. prisco, amor. i. deus amans & bñficus, sed dicendus fuerat inquā amaror. i. amaritudo. i. amarissim⁹: est ēm simplex denominatio quæ vim superlatiuā importat: vt cū dicim⁹: tua epistola mihi mel fuit: i. suauissima.

Idem.

Cura placens, prædulce malum, tristisq; voluptas.
Heu vesana furēs pectora cęcat amor

Lucius. Amorē definit, deinde quantū nociu⁹ sit perdocet. Cæcat ēm pectora videt aut imitatus Propertiū in lib. ij. Elegia. xiiij. ait ille. scilicet insano nemo in amore videt. Appellat amorē curā, iuxta illud Ouidianū. Res est solliciti plena timoris amor. Maro itaq; Didonē graui cura saucią dixit dū amorē exprimere vellet. Est aūt amor seu Cupido Venereæ voluptatis de⁹, sed fuerunt plures cupidines, vt refert. M. Cicero lib. de natura deo. iij. Primus ex Mercurio & Diana prima natus. Secundus ex Mercurio & Venere secunda Tertius quidem ex Marte & Venere tertia. Cæcat obtenebrat, fascinat. Pectora vesana, animū qui vesanus redditur propter amoris furores.

Maurus. Hoc Distichō elegantissime ince

dit epithetis quasi oppositis, ipsi tñ rei maxime cõ uenientibus. Cæterũ ad Plautinã sententiã alludit Amor melle & felle fœcundissimus est gustu dulce dat: amarum ad satietatẽ: vsq; aggerit: primũ igitur amor est curis mire comitat⁹: quibus tamẽ sibi haud displicet. Ouidius.

Res est solliciti plena timonis amor.

☞ Deinde melle & felle insimul mixtis, i. ingẽti tũ dulcedine, tũ amaritudine inter se cõiũctis, laute pastus: postremo breui voluptate longã multã q; tristitiã tanquã dimisso aculeo post se relictura infœliciter assecutus. Et alludit ad illud prouerbium pyrausta gaudium: gaudet, i. momentanea voluptate sed tristitia & pernitiæ plena gaudet: quod vulgo dici apud Gallos solet, Ex vnica voluptate mille dolores permanere.

Prædulce: tbi est epithasis in compositione.

Tristis voluptas, Metonymia, efficiẽs p effecto.

Heu dolẽtis est. Exclamat eñ Poëta miserorũ amantium dolorem & amentiã apud se miserans.

☞ Ordo. Heu dolẽtis est. Galli dicunt helas: amor furens, i. rabidus: existens scilicet cura, i. sollicitudo, placens, i. placida, existens: sup. malum, idest, amaritudo & afflictio, prędulce, i. dulcissima seu dulcedine admixta: existens. s. voluptas, i. breuis delectatio: tristis, i. reddens tristem cæcat, idest obnubilat, pectora, i. animos: vesana, i. insanos & iam amantes:

Non amans, sed amens.

Si sapis amentẽ dicas, nõ lector amantẽ.
Nã nihil insanus mẽtis amator habet.

☞ LVCIVS. ¶ Potuit hoc sumpsisse ex lectione Ausonij in Mosella: inquit enim.
Myrteus amentes vbi lucus opacat amantes.
Sed quantū amētes sint amatorculi, satis patet ex eorū deliramentis. Solebant ante fores amicæ coronas apponere, & ipsos postes coronare. Tibull⁹
Cum posti florida serta darem.
Quinetiā fasces extinctas illic relinquebant post exactas cantilenas. Vnde à Persio dictum est.
Dum Chrysidis vdas.
Ebrius ante fores extincta cum face canto.
Quē locum non satis aperte euentilarū interpretes. Nihil mentis. i. rationis & cogitationis, Plautus in truculento. Amatores amaseos nominauit sicuti & veteres ab amo inchoatiuum verbū effigurarūt, amaseo. Cui⁹ rei meminit Diomedes Archigrammaticus libro primo.
☞ MAVRVS. ¶ *Alludit ad illā rhetoricam* annominationē Therētij. Inceptio est amentium haud amantiū: cui succinit illud Apuleianū. Excantata vecors amēs amās. Et illud Plauti. Qui oēs hoīes supero, atq; anteeo: cruciabilitatibus animi iactor, crucior, agitor, stimulor, versor in amoris rota miser, & animor, feror, differor, distrahor, diripior: ita nullā mentem animi habeo: vbi sum: ibi non sum. Vbi sum, ibi non est animus.
☞ Amentē. Propriæ amēs dicit, qui est sine mēte. i. sine cōsilio & animo quo sapim⁹. Lucretius.
Consiliū quod nos animum mentemq; vocamus
Amēs & demēs ita differūt: vt amēs sit, q̄ oīno insanit: demēs ꝑo q̄ nō cogitat, id q̄d vel dicit vl̄ facit. vñ demētare. i. de sua mēte discedere & delirare. Ordo, O lector, i, tu q̄ nomē amātis legis: dicas

ideſt, voces: amentẽ. i. dementatũ & mẽte priuatũ. Non dicas, ſcilicet amentẽ. i. amore captũ. Nã ideſt, quia amator. i. captus amore: inſanus. i. furibundus: nihil pro non & aliquid: non habet aliqd mentis, ideſt rationis & conſiliſ.

Leno.

Cõmunis ſtulpæ peſtis dãnoſa iuuentæ,
Surripit incautas leno doloſus opes.

LVCIVS. ¶ Adoleſcentũ pernities habeť leno. Videť ſumpſiſſe argumentũ ex Therentio apud quem in Adelphis ſic loquitur Samnio. Leno ſum fateor, pernities cõmunis adoleſcentũ Surripit opes. Nã vt ait Plautus in Aſina. Portitorũ ſimilime ſunt ianuæ lenoniæ: ſi affers, tũ patent: ſi nõ eſt quod des, ædes nõ patẽt. Veteres licere dixerũt: inde allicio, à quo lenones: qđ iuuenes alliciant: per diminutionẽ lenuculi, & fœminino gñe lenæ. Lenocinari ſeu lenociniũ facere dicit qui hũc quæſtũ exercet, ſunt lenones q̃ q̃ſtuaria mãcipia domi habẽs: vel leno eſt q̃ adulteram dãnatã ducit, ſcãm gloſ. ĵ. §. Quod ſi in adulterio. xxxii. q. ſ. Surripit ſuppillat: opes incautas. Quibus nõ cauem⁹. Quãta ſit peſtis lenonia rectiſſime exp̃ſit Plaut⁹ in p̃ſa inquiẽs, Lutũ lenoniũ Cõmixtum. Eo tu ſterquiliniũ publicũ: impure Inhoneſte, iniure, inlex, labes pp̃li Pecuniarũ accipiter. Auide, atq; inuide, procax, Rapas, Trahax Trecẽtis p̃ſib⁹ tuas impuritas loqui nemo põt.

MAVRVS. Cũ oẽ lucrũ ex ſcelere turpe & infame ſit, tũ p̃o lenociniſ lucrũ oĩm maxime deteſtabile eſt, Nã quãto fragilior & infirmior eſt

Iuuenilis ætas tanto grauius peccat: q eã ad turpitudines trahit: ea xo præcipue voluptatibus & libidinib⁹ obnoxia est. Quocirca à fraude lenonũ defendẽda & custodienda venit: ob id em̃ iurisco=sulti lenonias artes legibus vindicãt: ne scilicet ei ætati adeo teneræ & insonti: tantum doctrinæ & studijs dedicande: vlla iniuria fiat.

Leno est qui meritoria & quæstuaria mãcipia tenet, vt alijs prostituat, vñ lenociniũ. i. actus lenocinandi: & lenociniari. i. lenocinium exercere.

Pestis seu pestilitas, seu pestilentia, corruptio & morbus capitalis est. Vnde per translationẽ ꝑ pernicie & perditione dicitur.

Dãnosa: aptum rei epithetum. Nam præterquã ꝙ iuuentus inconsulta in his flagitijs omnia animi corporisq; bona disperdit: etiam peculium omne absumit: quod quidem nunc si per tempus liceret copiose explicarem.

Dolosus lenonum epithetum est: miris etem̃ dolis & fraudibus leno iuuenes allicit: ac volẽtes nolentes attrahit: inauditisq; blanditijs ꝑ sua scorta tractandos curat: mille periurijs eiusdem impo nit veterator pessimus.

Incautus, hypallage est quia incauta. i. improuida & sibi cauere nesciens est ipsa iuuenta.

Ordo. Leno. i. scortorũ ꝑductor: dolosus. i. fraudulẽtus, impostor, periur⁹ existẽs, sup. pestis idest, perditio & destructio, dãnosa. i. ꝓnitiosa dãnis plena: cõmunis. i. ad oẽs pertinens. Nam dãnum istud cunctis iuuenibus eorumq; domib⁹ cõmune est. Iuuentæ. i. iuuenum, stulte. i. simpliciũ surripit. i. dolose aufert, opes. i. pecunias, ĩcautas idest: ipsorum maxime improuidorum.

☞ Scortum,

Nõ ſcortum eſt aliud, niſi blanda & ſubdola ſiren.

Quæ trahit humanũ ſub vnda cęca gen⁹

LVCIVS. ¶ Dulcedine cant⁹ nautas decipiũt ſyrenes, Lenocinio verborũ & molliculo geſtu. Amator culos meretrices: Scorta meretrices vocãtur. Qđ vt pelles ſubigant̃. Author eſt Seruius. Scortũ aũt qcqd expelle eſt intelligimus ſcortari verbũ libidinari, laſciuire, & inſtar ſcorti plurib⁹ corpus ꝓſtiturere, propriæ ſcortari: vt docet. M. Varro, eſt meretriculã ducere. Qđ ꝑtinet ad viros Inde & ſcortatores dicti ſectatores ſcortorũ, atq; meretricari. In mari ſiculo ſyrenes fuiſſe dicunt̃, ſuperne virgines, Inferne piſces. Quę ſuo dulciſſimo (vt diximꝰ) cãtu nauigantes ad ſe rapiebãt. Immergebãtq; vliſſes ſyrenes audiuit, nec ad eas acceſsit Cera obturauit aures ſociorũ, ne ſyrenũ dulciſsimis cãtib⁹ pellecti retinerent̃. Ipſe manibus, pedibuſq; ad malũ nauticũ religatis, audiuit citra ꝑiculũ illas, q̃ eũ immutarunt hoc carmine. O decus Argolicum quin puppin flectis Vlyſſe. Auribus, vt noſtros poſsis agnoſcere cantus. Scribit Marc⁹ Cicero in. v. de finib⁹ bono. nõ cãtãdi ſuauitate ſyrenas reuocare ſolitas eos q ꝑteruehebant̃: ſed qa multa ſcire ſe ꝓfitebant̃: vt homines ad earũ ſaxa diſcẽdi cupiditate adereſcerẽt Lege Strabonẽ lib. Georgraphiæ primo & v. Syrenũ noĩa ſũt ꝑthenope, lygia, & leucoſia. d. Hieronim⁹ in ꝑfatione Ioſue ꝑ ſyrenes intelligit meretrices & voluptates hui⁹ ſæculi. Humanũ gen⁹ nautas ipſos. Sub vada cæca, profundas aquas.

MAVRVS. ¶ Alludit ad fabulã syrenam quã apud Ouidiũ vide: vnde est allegoria illa per quã elegãs Hieronymi in plogo Iosue. Et nos ad patriã festinantes mortiferos syrenarũ cãtus surda debemus aure transire. Respexit tñ ad vim vocis syren. Nãsira Græce. i. cathena Latine. Syrenes eñ libidinis vinculũ fuerũt: preterea cõuenit puerbio. Cæstũ habet Veneris. i. oĩbus modis in amorẽ sui pellicit. quippe meretrix adeo blãditiis cunctisq; illectamẽtis est instructa, vt ab his eripi haud facile sit: miræ sunt istæ artes, quibus tanq̃ Veneris cingulo amorum conciliatore, nimium artificiose vtitur meretrix.

Subdola. Sub in cõpositione clã signat. Vide opus nostrum de compositionibus & deriuationibus linguæ Latinæ: cum pondere singula verba lege, quæ paucis nunc declaro.

Ordo. Scortũ. i. meretrix: nõ ex aliud nisi i. oĩno est. syren. i. illicium & vinculum libidinis: blanda i. mellifluũ: & subdola. i. clam decipiens. Qui trahit. i. inuitos ducit: genus. i. homines, humanum. i. mundanos, sub vada. i. subtus fluctus perditionis; cæca. i. occultos & tenebrosos.

Idem.

Ad viuam scortum suggens, vt hirudo, medullam,
In Paphiã exhaurit pectora prona deã.

Lucius. ¶ Sanguisuga vermis qui & hirudo dicitur: de quo plinius & Hora. Non missura cutem nisi plæna cruoris hirudo.

Vtiq; poëta honestissima & decētissima cōpara tione: nec vlli rei melius, aut aptius potuit cōparari meretrix. Medulla, sanguis est in ossib⁹ vñ incalet Ven⁹. Medullit⁹: aduerbiū quo vsi sūt varro & Plaut⁹. Medullā viuā: purā ītellige. Exhaurit. i. prsus euacuat: inde exhaustū dicimus finitū & terminatū. Pronus, ppriæ significat idē qđ inclinatus: vt natura ad malū proni sumus: ergo pectora prona intellige hoīes inclinatos. Deam Paphiā. Venerē demonstrat. Est enim Paphus insula, de qua meminit Strabo lib. viij. & .xiiij. in qua colebaţ Venus: hinc & Paphia à poëtis vocatur.

☞ MAVRVS. ¶ Proximū Distichō de illectamētis meretricū in amorē erat, hoc ꝓo de pertinaci & omnimoda iactura oīm bonorū animi, corporis, & fortunæ, quā iuuenibus meretrices inferunt. Et bellissima vtiq; similitudine. Nā & sanguisuga nunquā cutē dimittit, nisi toto exhausto sanguine: vel ipsa oīno plena sit, ita meretrix nū quā amatorē nisi bonis oīb⁹ vacuatū, & in totum destitutū relinqt. Postquā em̄ animi prudētia, & vigor, ingenij pspicacitas, itē Iuuenilis hilaritas: & sensuū vegetudo, sanitas & robur corpis: alacritas, celeritas, pceritas, pulchritudo, vox, cāt⁹ præsenio aut voluptatib⁹, aut morbo defloruerūt, & perierūt: postquā peculiū vniuersum cōsumptū est, tū meretrix ipsi amatori lōgū vale dicit Quocirca solebat faust⁹ iuuenes (me tū audiēte) adhortari: vt abistis cōpotatriculis fœdisq; meretricib⁹ tāquā à sordidissimis cloacis & latrinis sibi cauerēt

☞ Ad viuam medullā, prouerbiale est, pro vsq; ad intima.

☞ Pectora, est synecdoche. Nō igiť est Metonymia

mia, vt aliſ exponunt.

Ordo. Scortum. i. meretrix. exhaurit. i. euacuat. pectora iuuenes. prona. i. inclinatos. ī deā. i. ad Venerē. Paphiā. i. in Papho cultā. exhaurit inquā, ſuggēs. i. cōſumēs, vt hirudo. i. ſicut ſanguiſuga. ad medullā. i. vſq; ad oſſa. viuā. i. ītima & pfunda. quaſi dicat in totū & oīno, quod qdem de oībus bonis intelligi debet, vt iam pdictū eſt.

Fœmina.

Cūcta ſub aſtrigero regnātia crimīa cęlo
Nutrit in æternos fœmina nata dolos.

LVCIVS. Mulier fraudis omnigenæ repertrix, & vt ſcribit Eccleſiaſtici capite. xxv. A muliere initiū ſctū eſt peccati. & p illā oēs morimur. ſeneca tragœdia quarta. ſed dux malorū fœmina: & ſcelerū artifex. Cōuenit & huic loco Propertiā nū carmē libro Elegiarū ſecundo.

Sed vobis facile eſt verba, & cōponere fraudes,
Hoc vnū didicit fœmina ſemper opus.
Non ſic incerto mutantur flumine ſyrtes,
Nec ſola hiberno tam tremefacta notho.
Quam cito fœminea non conſtat fœdus in īra:
Siue ea cauſa grauis, ſiue ea cauſa leuis.
Placet huic loco īſerere cui viro mlier ſubdita ſit.
Adā per Euam decœptus eſt, nō Eua per Adam.
Quē vocauit ad culpā mulier, iuſtū eſt vt eam in gubernatione accipiat, ne iterū fœminea facilitate labatur. xxiij. quæſtione. v.

Ordo. Fœmina nata in dolos ęternos. i. ppetuas fraudes. nutrit cūcta rgnātia crimīa ſub cœ-

lo astrigero, stellifero.

MAVRVS.

Vsq; adeo nihil ĩprobi⁹, mulierecq; peius.

Homær⁹ olim hãc sn̄iam de genere muliebri dixerat, ad quã alludit Faust⁹. Vt eñ fœminę olim apud poetas male audiebãt, sic etiã hoc sęculo (si qcquã Babptiste Mãtuano credim⁹) lõge pei⁹ audiunt. Nec ipsæ tñ oĩno vaniloquos & mendaces poetas faciũt. Nã Faust⁹ ad ipsas suis coloribus tandẽ depingẽdas hoc distichon adiecit: vt q sæpe fraudes & pericula ipsarũ fuerat expt⁹. Respexit etiã ad illã puerbiũ ĩ fœminas iactatũ: ignis, mare, mulier: tria mala. i. incẽdiũ est formidabilissimum, mare periculosissimum. Mulier vero quiddam his simillimum.

¶ Regnãtia. regnare proprie est regnũ possidere, per trãslationẽ vero regnare est dominari & occupare: vt auaritia nũc regnat. i. vbiq; dominat, & omnia occupat: ergo regnantia crimina. intelligit omnia tum maxima tum frequẽtissima, q̃ variis sęculi varia sũt, nimisq; vigent. Ordo femĩa. &c.

Caput fœmineum.

Nõ si fęmineũ crebro caput ígne refũdas
Ingenij mutes prima metalla sui.

LVCIVS. ¶ Immutabile est caput mulieris, neq; si millesies recoxeris melioresset. Estq; metaphora sũpta a metallis: q̃ dũ sępi⁹ refũdunt meliora sp & puriora reddunt. virgo aũt (vt ait plautus ĩ Persa) atq; mulier nulla erit quin sit mala: q̃ recitet si qd puerse fieri videt. Prĩa metalla ĩgenij primã nature cõditionẽ. Nã sp versuta erit

& doloſa fœmina. ſed quãt⁹ ſit mulierũ aſtus, le= pida de adulterio pauperis fabula ĩdicat. Apulei⁹ libro metamorphoſeos nono. Erat paupi vxorcu la poſtrema q̃dẽ laſciuia, die quadã dũ matutino ille ad opus ſuſceptũ proficiſcitur, ſtatim latẽter irrepit ei⁹ hoſpitiũ temerari⁹ adulter: ac dũ Vene ris colluctationib⁹ ſæcuri⁹ operãtur, marit⁹ igna rus rerũ, ac nihil dũ tale ſuſpicãs, ĩprouiſ⁹ hoſpi tiũ repetit. iamq; clauſis, & obſeratis foribus vxo ris laudata cõtinẽtia, lanuã pulſat, ſibilo etiã pre ſentiã ſuã denũciante. Tunc mulier callida adul= terũ dolio diſſimulãter abſcõdit, & patefactis q̃di= bus introeũtẽ maritũ aſpere obiurgat q̃d vacu⁹, otioſus & ſine q̃ſtu rediſſet. Tandẽ vbi cõfutat⁹ eſt marit⁹, cœnulæ ait vxor nr̃æ proſpexi, vides doliũ q̃d ſemp vacuũ fruſtra locũ detinet: q̃nq; denarijs cuidã venditaui: & adeſt vt dato p̃tio ſe= cum rẽ ſuã ferat. Hac igit̃ muliebri fallacia per= ſuaſus eſt marit⁹ vt illũ eſſe emptorẽ doliſ credat non adulterum.

☞ MAVRVS. ¶ Deſcribit malũ caput fœ= minæ. Nã in capite regnũ eſt oĩm potẽtiarũ aĩæ & p̃tioſus theſaur⁹ oĩm eorũ, quibus homo ma xime p̃cellere atq; inclareſcere poteſt, vbi ratio= nis ſolium: vbi ſenſus & intelligẽtiæ ars, vbi mẽ tis & memoriæ ſedes, vbi ſapientiæ aurea dom⁹. Quo circa Galli caput hominis vulgato p̃uerbio ſymbolũ eſſe ſapiẽtię vel ſtultitiæ: bonitatis vel malitie p̃nũciãt. Fœmina igit̃ eſt p̃uerſiſſimi ce= rebri, q̃ppe q̃ nulla rõne p̃ſuaderi põt: ſed cõſilio ſuo fixim hæret: & paſſioni ſuæ fauẽs omni rõni obſtinate refragatur, litigioſa, contentioſa, dura, ĩplacabilis, ĩexorabilis, refractaria, p̃uicaciſſima,

inflexibilis, pertinaciſſima, cerebroſiſſima, nulli fundit⁹ cedere volēs, & ſua mordicus tenēs: ideo capellit dī hęc ſunt maxīe notabilia capitis muliebris vitia. Porro Fauſt⁹ ad rē fuſoriā p ſilitudinē, q̄ hyperbolica eſt, alludit. Quāto, ingt, ſępi⁹ quoduis metallū refundit, & arte fuſoria purgat tāto meli⁹ ac generoſi⁹ eſt. Verū ſi caput fœmine milleno fornace refunderet, nunquā tamē priorem formā ac naturā mutare poſſet.

Refundas, re in cōpoſitiōe ſæpe iterū & denuo ſignificat, vt hic, fundere em̄. i. aliq̄d liq̄facere, vt metallū. vñ ars fuſoria. i. peritia fundēdi.

Ingeny. Propriæ ingenium natura eſt cuiq̄ ingenita, & ad inanimata etiā ptinet. ſaluſtius. Pugna ingenio loci prohibebatur.

Prīa metalla: quia metallū cuiuſuis formæ capax eſt, ideo p trāſlationē p forma hic accipit.

Ordo. O peritiſſime fuſor. ſ. ſi. i. quāuis. refundas. i. ſępius fundas. igne crebro. i. frequentet, multo. caput fœmineū. i. fœminæ. Non tamē ſup. mutes, mutare poſſis. (Nā eſt verbū potentiale) prima metalla. i. primam formā & qualitatem. ſui ingenij. id eſt ſuę naturæ.

Coitus.

Turpis, & eſt morbi ſpecies horrenda caduci,

Cū iacet exanimis poſt ſua furta Venus.

LVCIVS. Turpiſſima res eſt coit⁹, & q̄ hominis p̄ſtātiā maxime dedecet. Medici coitū ſpeciem morbi comitialis putāt. Hippocrates tñ ille qui primus medēdi p̄cepta condidit, non ſpeciem

dixit, ſed ſimilē comitiali morbo indicauit. Lædit em̄ mentē, acumenq; īgeniſ & memoriæ obtūdit, ſubornatq;, immo hominē ipſum viribꝰ ſuis deſtituit prorſus, atq; ꝓſternit: vnde nec immerito Auicenna in lib. de animalibus dixit. ſi quid ſpernatis ſupraquā natura exigit, in coitu profluat, obeſſe magis, quā ſi quadrageſies tantūdē ſanguinis emanarit. ſapienter itaq; diſciplinarum ſtudioſos Horatiꝰ Flac. in arte poetica a coitu abſtinere p̄monuit inquiens.

Qui ſtudet optatam curſu contingere metam,
Multa tulit, fecitq; puer, ſudauit & arſit,
Abſtinuit Venere & Baccho.

Huc deniq; Platonicum illud ſpectat. Cū Venus muſis minitareť, niſi ſacra Venerea colerēt, ſe cō tra illas ſuū filiū armaturā. Reſponderūt. Muſę. Martí O Venus, Marti talia minitare. Tuꝰ enim inter nos Cupido nō volat. Quod reſpōſum intelige ex Priſcorū ſentētia: q Muſas iſpas & Minerua virgines eſſe voluerūt. Hinc fit (vt ex Horatio p̄dixim⁹) bonarū literarū amantes minꝰ venereos ſed caſtos fieri oporteat. Comitialis morbus: dī hoc morbo laborātes ī comitiſs maxime detegi ſolēt. ſūt aūt Comitia, cū vniuerſus populꝰ cōuenit ad magiſtratꝰ creādos. Comitiū a coeundo dictū, quaſi coitiū. Caducū morbū aliſ appellāt, nā (vt arbitror) hoīes ſtatī ſubneruat: ſic vel coitū morbi caduci ſpeciē intelligimꝰ, quod & vires & ſenſum debilitat: herculeus itaq; morbꝰ dicit, Nā Hercules eum morbū paſſus eſt, vt refert Ariſt. Problematū ſectione. xxx. q. ſ. Maior morbꝰ vocant, propter grauitatē: quoniā homo ſubito cōcidit, & ſpumæ ore mouenť. Lunaticꝰ quod eū qui

interlunio natus est hunc morbū fore pati cōpertū est. Iacet, est exanimis languescēs & quasi sine aīa. Hō em̄ ipse postq̄ cōcubuit maxime languescit, vt scribit Arist. in Problematis sectione. iiij. q. v. Post sua furta. Furta veneris: sūt opa carn̄. Quicqd clā cōmittebat veteres furtū dixerūt.

MAVRVS. ¶ Alludit ad scitū illā socratis axioma. Coit⁹ morb⁹ est comitialis, biquidē vniuersas hominis vires simul corripit. Vñ īterrogat⁹, quādo coeundū esset? Respondit, quando quis infirmior ac tristior fieri vellet.

Furta. Veteres qcqd clā fieret, furtū vocabāt, vñ furtim. i. clāculārie & latenter. Vergili⁹. Infœlix Priamus furtim mandarat alendum. Hinc factū est: vt furtū dicat adulteriū. Nā nō solum homo sed etiā bestia: vt elephas, coitū maxime occultare solet.

Ordo. Cū, id est quādo, venus. i. tetigit & voluptas libidinis, exanimis. i. mortua & virib⁹ carēs. iacet. i. pstrata est post sua furta. i. post ipm coitū. est. s. turpis. i. fœda & infamis. &. i. etiā est species. i. qdā mod⁹. horrēda. i. formidabilis morbi caduci. i. epilepsię. Nā morb⁹ caduc⁹ est periphrasis epilepsię: q̄ quidē est correptio mentis & corporis: & multis nominib⁹ dicit. Caducum em̄ est: qđ statī cadit & perit: vñ bōa fortunę caduca vocant, id est momētanea. Vel qđ ali⁹ cadere facit. Vñ morb⁹ caducus, p aīalia cadere faciat.

Vinum.

Immodicus lædit, ceu dira cicuta lyęus
Nō facit ad lōgā crapula multa diē.

IVCIVS. ¶Hoc sūptū est ex philosopho vna drocide q̄ scribēs ad Alexandrū magnū dū ei⁹ intēperātiā cohiberevelle sic ait. vinū potatur⁹ rex memēto te bibere sāguinē terrę. sicuti venenū est homini cicuta, sic & vinū, Vide Plinīū lib. xiiij. Capite. v. Est aūt cicuta herba venenosa. De qua Macer. Frigia lætifere vis est natura cicutæ. Crapula nō fecit ad longū diē. Nā vt ait Plinius lib. xxvj. capite. viij. Efficit pſępe vt crapula pereat hō. Eoq̄ mores venere, vt hō maxīe cibo pereat. Est aūt crapula supfluitas ciborū vt cognoscitur ex canone a crapula, de vita & honestate clericoꝝ. Arist. tñ ī libris ꝓblematū crapulā feruorē quēdā & inflāmationē esse ait. Quæ pl⁹ cōflictat quā temulētia. Quod mētē illa quatit, & alienat. Crapula aūt mēte sibi ꝓstāte dolorē amouet, crapulā sedat braſſica. Cato ī lib. de re rustica si voles ī cō uiuio multū bibere. Cænareq̄ libēter, añ cænam esto Braſſicā crudā quātū voles ex aceto, & idem vbi cęnaueris, comesto aliqua folia q̄ reddēt te q̄st nihil ederis, biberisq̄, Bibes quātū voles. Crapula à verbo crapulor deriuat quod nō solū ad vinū refert sed ad cibū. In qua finificatiōe intelligēdum putamus hoc Distichon.

☞ MAVRVS. ¶Hoc distícho nocumēta vini īmodice sumpti docet, & alludit ad grauissimā sniaz Andocydis magistri Alexādri Magni. sicut venenū (inqt) est homini cicuta, sic & vinū cicutæ: q̄ snīa à paucis est intellecta. Cicuta nāq̄ frigidissima est: vinū ꝟo calidissimū. Vt igit cicuta vitalē ꝟtutē sua frigiditate corripit & dispdit: ita vinū oēm sensū, oēs & animi & corpis vires īuoluit, & cōsopit, adeo vt null⁹ son⁹ huic ebrietatis

ſomno ſit cõparãd⁹. Adhec Cicuta manifeſtarie: vinũ vero clãcularie inuadit: cicuta perceptibiliter, vinũ impceptibiliter ꝓſternit. Et caliditas fortior eſt frigiditate. Cũ igiť cicuta hoĩem: & vinũ cicutã expugnet, certe vinũ cicuta forti⁹ ac vehementius cenſendum eſt: apud ſapientes vinũ per ebrietatem velut filiam ſuam infinitis ꝓpe locis ac modis peſſime audit. Propertius.

Vino forma perit: vino corrumpitur ætas.
Vino ſæpe ſuum neſcit amica virum.

Diu⁹ Auguſtin⁹ de ebrietate ſic loquiť. Ebrietas eſt blãd⁹ demon: dulce venenũ, ſuaue peccatum: quã qui habet ſeipſum non habet.

Cicuta eſt herba venenoſa in agris naſcẽs, q̃ q̃dẽ hominibus venenũ p̃ſentiſſimũ, aſinis vero q̃ſi mel eſt. olim q̃ tñ Athenis publica pæna erat.

Lyæus. ſignificãtiſſime lyæũ dixit ꝓ Metonymiã. Eſt em̃ ĩuẽtor ꝓ inuẽto. Bacchus namq; lyæus dictus eſt a lyæo. i. ſoluo, quia hoĩs mentẽ & mẽbra ſoluit, vnde ſequiť paralyſis, id eſt neruorũ diſſolutio, cũ videlicet mẽbris corporis motus liberi non ſunt.

Crapula, eſt ĩgurgitatio & repletio tam vini quã cibi. Valla lib. v. cap. ly. Ordo.

Lyeus, id eſt vinũ: ĩmodic⁹. i. ſupflue ſumptum. lædit. i. nocet homini. ſ. ceu, id eſt tanq̃ cicuta illa herba dira. i. letalis & mortifera. Crapula. i. repletio vini vel etiã cibi. nõ facit. i. nõ cõuenit ad longã diem, id eſt longæuæ ætati.

Adbibacem.

Ebria ne titubent dubio veſtigia greſſu.
Tẽperet appoſitũ lympha refuſa merum.

Lucius. ¶Qui ebriſ,ebriati. Ebriuli ve ſunt talipedare.i.pedib⁹ vacillare ſolēt. Neigiſ cū pedibus inniti vis vacilles: vino aquā cōmiſceas. ſtaphilus aūt primus vinū aqua miſceri docuit, vt tradit Plini⁹ lib. vi. ca. lvi. Ebri⁹ propriæ diciſ q̄ nimio vini potu nō eſt mētis cōpos. Hic ebria veſtigia dicunt, quæ minus firma ſunt. Ebriulare verbū vetus eſt ebriū facere qđ & ebrio diciſ à q̄bus ebriatus & ebriulat⁹. Laberius. Ebriulati mē tē hilarē accipiūt. Idē homo ebriatus ſomno ſanari ſolet. Vide Noniū apud quē duplex ineſt error. Nā ebriulari mentē pro ebriulati mentē legiſ: & alio loco homo ebriut⁹ p ebriat⁹. ſipontini quoq; Epiſcopi opus dictionariū mēdo ſqualet in quo legiſ ebriolo verbū p ebriulo: & ebriolatus p ebriulatus. Hos em̄ errores ex aliorū authorū multiplici lectione deprehendimus. Tēperet *appoſitū* vinū in quo cōmiſceſ aqua. Dilutū & dilutus: & dilutiſsimū diciſ prout minus, plusve aquæ admixtū fuerit Epiſcopus ſipōtinus alioquin vir eruditus, aliſq; plures, inter quos Ambroſi⁹ Calepinus lymphatū vinū vocitāt. Cui lympha.i. aqua adhibeſ. ſed id minus ſcite dici nobis videſ. Cū nullo idoneo authore fulcianſ. Lymphatū in lingua latina ſemp legim⁹ pro furibundo, & lymphare ſignificat furore vexari: vt apud Flaccum. Lymphauerat vrbē nō deſunt q̄ vinū diluti⁹ aquatius vocitēt. Lymphati & lymphatici īſaniētes appellanſ, qđ apud veteres vulgo p ditū erat: quicū q̄ nymphæ effigiē vidiſſet furendi finē non facere. Ne titubent.i. vacillēt lympha refuſa aqua immixta. Tēperet: vim ipſi⁹ meri leniat. Merū ſolū ſignificat, vñ merula vocaſ: quia ſola volat quaſi

mera volans, vinū ergo cū ſolum eſt hoc eſt ſine aqua dicitur merū. Vnde meratum. Meratius: & meraciſsimum vocantur meracas potiones quæ ſunt ex mero intellige. Cornelius cellus precipit hieme meracius eſſe bibendum, ætate dilutius.

☞ MAVRVS. ¶ Priore Diſticho vini nocumenta taxauerat duobus ẏo ſequentibus duo remedia in vini furorē proponit, prius remediū eſt: vt vinum potius dilutius quā meracius bibatur, nunq̄ vero meracū. Et alludit ad Plautinū dictū Vinum (ait) doloſus luctator eſt, captat em̄ pedes primum. Quāuis em̄ mens corpore velut quadrigis feratur, ipſa tn̄ velut auriga quadrigas regit, vt ſi auriga ſopito, quadrigæ præcipites ruunt, ſic mente vino correpta: corpus pedibus inſiſtere non valens facile corruit. Vinū igitur aqua temperandum eſt, quatenus calor noxius deferbeſcat Præterea alludit ad ſcyticum prouerbium.

Ideſt vnicum merū intēperantius bibere, vel meracius bibere eſt inſanū ferri. Nā acratopotia .i. meripotatio inſaniā habet comitem, & acratopotes .i. meribibus per omnia eſt immodeſtus.

☞ Ebria ebrius eſt, qui potus & mente alienatus eſt, differtq; ab ebrioſo. Nā ebrius eſt ex inſolito actu, ebrioſus vero ex more & affectione.

☞ Veſtigia per Metonymiam pedes dicit effectū pro efficiente, fiunt em̄ ex pedibus.

Lympha ꝑ nympha ꝑ antiſtechō dicit aqua non tn̄ lymphatū ſeu lymphati⁹ vinū ob id latine dicitur: ī q̄ Sipōtin⁹ errauit: cætera in ordine videas. Mer⁹ .i. ſol⁹: vnde merū ſubſtātiuū .i. vinū ſolū & ſine aqua: & merac⁹ a. um. i. ſol⁹ pur⁹ vn̄ meracius bibere dicunt, q̄ minus aquæ vino miſcent,

contra dilutius bibunt qui plus aquæ miſcent.
⁂ Ordo. lympha. i. aqua, refuſa. i. ſæpe immixta tẽperet. i. modificeť, ne calore nimio noceat merũ ideſt vinũ purũ, appoſitũ. i. ꝑpinatũ. Ne veſtigia ideſt pedes, ebria. i. iã ebriſ & poti (& ẽ hypallage) titubẽt. i. vacillẽt: greſſu. i. paſſu, dubio, alternis nutante.

Ad eundem.

Nõ imoſepota pedes: ſed bacchica ſũmũ
Vis caput inuadit, Parcius ergo bibe.

LVCIVS. ¶ Vini fumus in cerebri regionẽ cõſcendit: vt pulchre docet Macrobrius li. vij. ſaturnaliũ: quo ſæpius ratio & ſenſus obturbaťur: eſt igitur modeſtius & tẽperatius bibendũ: vt videtur ebrietas. Potare bibere eſt, hinc cõponiť epoto. i. potãdo exhaurio. Epiſcopus ſi põtinus epotor paſſiue dici ſenſet: hinc epotus deriuari ait. *Ego vero* ſummi viri ĩ re minima errorẽ minutulũ nõ poſſum nõ admirari. Epotor eĩm nuſquã legiť ſed epotus participiũ eſt præteriti ab epoto. Sicuti cænatus à cœno pranſus à prãdeo, Auſus ab audeo, nõnulla nãq; participia preteriti tẽporis neutralibus ꝟbis deducunť vt docet Priſcianus li. vj. vbi agit, de formatione participiorũ. Itẽ à poto repotia dicta. Cũ poſtridie nuptias apud nouũ maritũ cænatur vis bacchica virgo & vehementia bacchi inuadit aggreditur caput partes cerebri.
☞ MAVRVS. ¶ Alterũ remediũ in blãdas ĩſidias vini eſt ſobrietas, quæ ptinaci cõſilio cõtra ebrietatẽ pugnare debet, hic nota pulchrũ deſcriptionis ordinẽ. Nã ĩ motu & geſtu hoĩs decorum ſcãm rethores & philoſo. relucet, motꝰ aũt ẽ pedũ

gestus capitis, faciei, & manuũ. Ebrietas igiť decorũ. i. honestũ motũ à pedibus: & gestũ & capite, facie, & manibus aufert: alludit igiť ad prouerbium Vinũ caret clauo. i. ebrietas nihil consulte nihil moderate facit: vel dicit quia obtuiť ratio, quæ sobrios tanq̃ vectores in hac humanæ vitæ naui, vice: claui moderať & gubernat. Ouidius.

Nox & amor vinumq; nihil moderabile suadent.
Illa pudore vacat, liber amorq; metu.

¶ Videť hoc Plautino dicto cõtrariũ esset, sed nõ est, qñquidẽ primũ caput vbi mentis sedes est, vinũ inuadit, deinde pedes & reliquũ corpus. Itaq; facit tandẽ ebrietas vt nulla nõ corporis parte nõ solũ pulchrũ & eximie glorioſum illud decorũ extinguať, & pereat: sed etiã vt oĩa, quæ maxime decẽt: suntq; turpia, & infamia turpiter appareãt Adeo vt verũ sit prouerbiũ. Vinũ senẽ etiam vel nolentem saltare cõpelli. i. nil est tam ineptũ neq; tam alienũ ad quod non incitet ebrietas.

☞ Epota. hæc p̃positio, e, qñq; in totũ seu pfecte significat vt epote, ebibo. i. in totũ & ad fundũ usq; bibo. Galli dicunt: boyre dautant, fac latine. ie boy à toy dautãt: tibi prebibo: sed ea lege vt ebibas. ista sunt combi bonum axiomata cõuiuialia.

✳ Ordo. Vis Bacchica. i. violẽtia vinaria: epota, idest larga & extremo sumpta, nõ ĩuadit. s. pedes imos. i. infimos in corpore: sed inuadit. i. p fumos ascẽdẽtes corripit) oẽ eñ læuæ vt fum⁹, naturaliter sursum ascendit) caput. i. soliũ mentis, summũ. i. altũ & nobiliſsimũ. Ergo. i. si vis ab hac vi cauere, bibe. i. tu pota: parcius. i. sobrius.

De Venere & Baccho.

Sēper iūcta venit bibulo Citheræa lyæo
Res es inflammās luxuriosa merum.

LVCIVS. ¶Huic loco maxime quadrat illud prouerbiū.c.xx. Luxuriosa res vinū & tumultuosa ebrietas. Cytherea venꝰ à cythæris vt be Cipri. Iuncta lyeo. i. Baccho. Nam vt ait Therentius, sine baccho friget venus: proximus nāq; à libero patre intemperantiæ gradus: ad inconcessam venerē esse consueuit. Hinc vini vsus olim Romanis fœminis ignotus fuit, ne scilicet in aliquod dedecus pro laberent. Authores sunt Valla lib. iſ. De institutis antiquis. Gelliꝰ lib. x. c. xxiiſ. & Pli. li. xiiii. c. xiiſ. Cato propinquos ideo fœminis osculū dare scribit, vt scirent an temetum olerent. Vide etiam Plutarchum in problematis. Docet igitur poēta abstinendum nimio vino qđ etiam admonet Maro inquiens.

Nec veneris: nec tu vini capiaris amore,
Vno nanq; modo vina venusq; nocent.

Vt venus eneruat vires: sic copia vini.
Detenuat gressus, Debilitatq; pedes.

Paulus ad Ephesios ca. iiiſ. Nolite inebriari vino in quo est luxuria. Res luxuriosa luxuriā suscitās

MAVRVS. ¶Alludit ad prouerbiū Platonicum, quod est tale.

Idest: ne ignis ad ignē accedat. i. ne feruorē vini feruori iuuenilis ætatis adiūgaſ: feruidū est vinū & feruida iuuētꝰ. ideo Plato li. iſ. de legibꝰ & plutarchus in præceptis cōiugalibꝰ iubēt: vt rarus & dilutꝰ sit vini potus, & ne pueri ante annū. xviiſ. prsus vinū bibāt: calor em̄ vini incēdiū libidinis facit ac velut oleū camino addit, quod quidē Hie=

ronym⁹ ad eustochiū testaꝛ. Vinū (inquit) & adolescentia duplex est incendium voluptatis. Quid oleum flammæ adijcimus? Pentameter vero expressa est sententia Solomonis. Quocirca vsus vini Romanis mulieribus erat interdictus.

☞ Bibulo bibulus est qui largiter humorem aliquem sorbet & absumit: vt arena bibula, potoues bibuli: ideo est Metonymia.

☞ Ordo. Cytheræa. i. venus, venit. i. sequiꝛ, iūcta. i. comes: semp. i. perpetuo: lyæo i. vino, bibulo. i. bibaces efficiēti (quo nāq; meribib⁹ pl⁹ bibit sane pl⁹ sitit) Merū. i. vinū purū est res luxuriosa. i. plena venere inflāmās. i. ad libidinē incēdēs

☞ Gula.

Sint ignota licet magni p̄rimonia crœsi:
Immensæ absumunt alta barathra gulæ.

LVCIVS. ¶ Tāta est hoīs gulosi ꝓdigalitas, vt immēsas Crœsi Lydiæ tegis diuitias facile consumat & dilapidet. Alta barathra, ingentē voracitatē intelligit hinc barathrones. Plaut⁹ vocat gulæ immensæ vētris nūquā satiati, Est gula immoderata cibi auiditas, hinc degulare significat gulæ tradere Plaut⁹. Postq̄ degulato p̄rimonio paup est fact⁹. Hinc gulosæ, auide ingluuies vētris rapacitas. P̄rimonia ignota. i immēsos & iō īcognitos ꝓuent⁹. Culā sic abominaꝛ. Mart. li. v ad Cacopinū. improbi⁹ nihil est hæc Cacopine gula. Et Hierony. li. ij. cōtra Iouinianū. Esus carniū, & potus vini, vētisq; saturitas seminaria sūt libidinis. Apud veteres (vt vitareꝛ gula) cœnarū sumptus & ciborū modus præfinitus erat. Tu ad hoc vide

A. Gelliũ li. ij. c. xxiiij. & q̃ scripsim⁹ libr. oꝝnis Dñicæ scdo, cap. x. Iulius Cæsar: vt scribit Suet. Tranquill⁹ legẽ Sumptuariã exercuit. Ea aũt pꝛe scribebat impensam, & comprimebat sumptũ in cibis emendis: quam Cato Cibariam appellat.

☞ MAVRVS. ¶ Hoc districho gulosorũ ꝓfu sionem taxat, quippe quorum gulæ exaturandæ, causa terra, mare, cœlum, minus sufficiat. Nã cũ Diocles gurges, pisces calido & integro deuorato, Theocrito Chio: cœlũ se exusisse diceret Respõdit Theocritus, Vinũ illud tibi restat: vt mare ebibas atq; ita tres immẽsas res confeceris, terrã, mare, cœlum, quasi vniuerso patrimonio iã cõsumpto, quæ comesse non posset. Diocles: gulæ barathrũ & abyssus, incendio perderet, vt nihil oĩno restaret. O vtinã mortales huius turpitudinis miseriã indignitatẽ, & infamiam noscerent: tum enim ab ea se nonnulla ex parte subducerent. Videas sane frugales, siccos, validos, aspectu placidos, odore, colore, agilitate iucundos: ac lõgeuos. Cõtra istos gulosos, ventriosos, madidos, infirmos: æstuãtes, tremulos, sudantes, olidos, ructantes, anhelantes capulo propinquos, & apud oẽs ridiculos. Quid enim diffamatius crapula, cupedia, ganea, popina ventre? vnde crapulosi, cupediarij, ganeones, popiniones, ventriosi nusquam non male audientes prodeunt, in quibus tanquã in cœnosis paludib⁹ perditionis spiritus inhabitãt. Quare qui fœliciorem tum vitam, tum spiritum: comitem habere cupit, gulã vitet, & carnẽ domet, vt cœssorẽ spiritũ sanctũ temperato & composito portet incessu, ait Hieronymus. Nã caro velut iumentũ est: tesse Augustino, quod fræno & fame domandum est.

De Crœso, vide in prouerbio, Crœso ditior.

Ignota: ignotū proprie est ignoratū: qđ aūt infinitū est non facile cognosci potest, fit vt ignotū significet infinitum & immensum. Vergilius. Argēti ignotū pond⁹ & auri. i. maximū & īfinitū

Barathra: est aūt barathrū impenetrabilis & inconsiderabilis profunditas: vt cuius fundus nunq̄ inueniri queat, quocirca nunq̄ vlla re impleri possit. Verum hyperbolice loquitur pro ingentibus consumptionibus barathra capiens.

Gulæ. Gula anterior pars colli est, sed pro crapula figurate capitur: vnde degulare, idest, gulæ tradere: helluari.

Ordo: Alta barathra. i. ingentes cōsumptiōes & absortiones. Gulæ. i. gulositatis, immēsæ. i. insatiabilis: absumūt. i. consumere possunt, patrimonia. i. diuitias. Crœsi. i. illi⁹ regis, magni. i. potentissimi ac ditissimi, licet. i. quamuis, sint ignota. i. maximæ & infinitæ.

Otium.

Corrūpūt forti celsas cū pectore mentes;
Otia plumoso desidiosa thoro.

Lucius. Emolliūt otia vires corrūpuntq̄ corpus, vñ sapientissime dixit Cato, Humanā vitā propevti ferrum esse. Ferrū si exerceas, cōterit si nō exerceas: tñ rubigo interficit. itē hoīes exercendo vidē⁹ cōteri: si nihil exerceas, inertia, atq̄ torpedo plus detrimenti facit, quam exercitatio, Vide à. Gelliū li. xi. c. ij. Otiū ꝓprie, vt hic, dicit quies, & vacatio à labore. Sed quia hi qui studijs literarum

literarū operā impēdūt, neceſſe eſt vt cęteris negotiis vacui ſint, factū eſt vt otium pro ſtudio literario accipiatur. Cicero. Quid dulci⁹ otio liter^a to. i. ſtudio: vñ dicere ſolitū ſcipionē legim⁹, nūquā ſe minus otioſum eſſe, quā cū eſſet otioſus. i. eſt nunquā minus in requie eſſe, quā dū eſſet in otio. hoc eſt in ſtudio literario. Neq; īmerito adiecit poeta otia deſidioſa, vt exp̄ſſi⁹ & deſināti⁹ vacationē a laborib⁹ exprimeret, deſidioſa inertia. Celſas mentes, generoſos animos. cū pectore, cū corpore. ſunt igiť inertia. otia imprimis vitāda. Hinc cecinit Ouidius libro primo de Ponto.

Cernis vt ignauū corrūpant otia corpus:
Et vitium capiant ni moueantur aquæ.

Seneca in libro de Clementia, Emollit otiū vires, ſicut rubigo ferrum.

☞ MAVRVS. ¶ Alludit ad ꝓuerbiū. Endymionis ſomnū dormire. i. diuturno in otio ☧ſari, necvllis ſe negotiis exercere, ſed vitā mollē feriatamq; agere. Vnde pigrities, Veternū, ſitus tum animi, tū corpis, & plena morborū, ſaginęq; plauſtra cōparanť. Noſtra vita (ingt Cato) ſicut ferrū eſt, quod exercitio clarū & diuturnū ꝓmanet: qđ vero ſtatim rubigine conſumiť. ſeneca eodē fere modo ait. Emollit otiū vires, ſicut rubigo fertū. Oīs ſane accidia, deſidia, ignauia, inertia, pigritia torpor, & otioſitas eſt animi maxime puſilli, minuti, abiecti, effœminati, cōtēptibilisq;, decātatū vbiq;, ſymbolum.

¶ Ordo. Otia. i. turpes qđes, deſidioſa. i. pigros efficiētes. corrūpūt. i. diſpdūt, mētes. i. aīos. celſas. generoſos. cū pectore. i. cū corpore (eſt eñ ſynecdoche) forti. i. robuſto & neruoſo, ita corp⁹ &

aīum, quib⁹ duob⁹ homo cōstat, otiū perdit. thoro. i. in lecto. plumoso. i. molli, & voluptuoso.

Somnus.

Quā vigil ignauo demit solertia somno:
Additur hæc vitæ lōgior hora tuæ.

LVCIVS. Quātū tpis demit somno, tātum vitę additur: vnde inquit Plin. lib. j. Natu. histo. Profecto certe vigilia ipsa vita est. sōnus, vt Phificis placet, causaꝫ ex vaporationib⁹ ciborū ascēdētib⁹ ī regionē cerebri. Definiturq; animi ī mediū sese recessū. Vide Plin. li. x. c. vltimo. Imago mortis dr somn⁹ ex respōsiōib⁹ Epicteti philosophi. Qđ etiā lepidissime īdicat Oui. li. Amorū. ij. Hunc tamē librum alij sine titulo nominant.
Stulte quid est somnus gelidæ nisi mortis imago.
Longua quiescendi tempora fata dabunt.
Vergi. lib. vj. ęneidos. Tum cōsanguineus lęti sopor. Quā. i. quātū demit solertia somno ignauo. datiui est casus, hæc hora, tēpus quod adēptū est somno additur longius tuæ vitæ græci nos primo synus deinde per y gręce, Latineq; oliteræ, cognatio em somn⁹ diximꝰ vt testis est Gelli⁹ li. xiij. Capite nono. a somno somnolētus hoc est plen⁹ somno. Semisomnus semisopitus. Qui inter somnū vigiliāq; medi⁹ est. In sōnis puigil.

MAVRVS. Vigilia & somn⁹ cōtraria sunt: ꝓpterea respexit ad illud plynianū. vita nil aliđ quā vigilia est: somn⁹ ꝺo q̄dā mors: quātum igit a somno demit: tātū vitæ addit, Vt em cęlites (teste Aristotele) nequeūt viuere nisi qd agāt,

ita hoīes nō possūt viuere.i.vigilare nisi cū ope. Ideoq; īdustria vitę vigilięq; nr̄e certe comes ac testis habēda est:somnꝰ ꝟo eiusdē lętifer īcubator. solertia,ē subtilitas q̄dā arte plena,vel ē īdustria i.ingeniū & ars qbꝰ aliqd facere sumꝰ apti. Et qa eorū ē exercere:q solertes & īdustrij sūt:fctū ē:vt vtrūq; ꝓ exercitatiōe qñq; capiar̄.solertia & inertia sūt opposita,ille agit:hic cessator & ociosꝰ est. ¶Ordo.o solers.s.quā horā.s.i.qd̄ tēpꝰ:solertia i.tua īdustria,vigil.i.vigilatrix,demit.i. aufert, sōno.i.a qete,ignauo i.inertes efficiētes (est em̄ Metonymia)hęc hora lōgior.i.hoc tp̄s lōgiꝰ,addir̄ pro incremento adiungitur,tuæ vitæ.

Fama.

Alta cleonęo q̄rēda est fama labore.
Nō venit ex molli viuida fama thoro.

LVCIVS.¶Laborādū est ꝓ gloria,& noīs celebritate,ꝓuerbiorū.capite.xxij.meliꝰ est nomē bonū quā diuitię mlte. Plautꝰ ī mostellaria. Ego si bonā famā mihi seruasso,sat ero diues. Cleonęꝰ labor maximꝰ & dignꝰ hercule. Cleōe oppidū mediocre ī via situ,q̄ ex argo corynthū ducit. hic silua ē nemea. In q̄ q̄ de nemeo leone gesta fabulꝫ referunr̄ gesta sūt. Vide strabonē libro cosmographię octauo. Viuida fama.i.ītegra vel q̄si.viua. ꝓptiꝰ q̄tuor artificis viuida signa boues.ex molli thoro ex inertia & molli torpore, Tractum ab his qui desidiosi maximam diei partē trāsigūt in molli grabatho.

MAVRVS.¶Ociū qdē & sōnꝰ (de qbus iā dixit)hoīeꝫ totū ęternꝫ tenebrꝫ ac miseriis ęternū sepeliūt:labor vero glia & īmortali fama donat.

Solo namq; labore deorũ ĩmortaliũ bona (q̃ sunt virtutes scientiæ gloria decus) cõparari, ipsiq; homini cõmunicari possunt. Cum is igitur labor solum sit tantorũ bonorũ pretium: quanto maiorẽ laborẽ adhibueris: tanto plura maioraq; animi & ingenij bona tibi parabis. sic em̃ Hercules monstrorũ domitor. i. malorũ & vitiorũ ꝑ orbẽ expugnator ĩclaruit. sic alij vel gestis, vel literis nobilitati sũt: ĩ alio ꝟsiculo alludit ad illd̃ Ouidianũ.

Non iacet in molli veneranda sciẽtia lecto.
Ipsa sed assiduo parta labore venit.

Quod em̃ Ouidius speciatim de sciẽtia Faust⁹ generatim de omni gloria sententiam effert.

Cleonęo. Cleone oppidum est iuxta nemæã syluã, vbi leo ab Hercule occisus fuit: vñ cleonę⁹ id est herculeus.

Fama. pro gloria hic fama, tãquã pars ꝑ toto ponitur. Est em̃ gloria, teste Cicerone, frequẽs de aliquo fama cum laude,

Viuida fama pro ĩtegra & perfecta hic dicit̃.

Ordo. fama. i. gloria, alta. i. egregia, sũma: q̃renda est. i. acquiri debet. labore. i. per laborem, Cleonæo: herculeũ & maximũ: fama. i. gloria, viuida. i. integra & perfecta, non venit. i. nõ parat̃, ex thoro id est ex quiete, molli. i. effœminatos faciente, & est Metonymia.

Auarus.

Sẽꝑ eget, sitiẽs medijs ceu Tãtal⁹ vndis.
Inter anhelatas pauꝑ auarus opes.

LVCIVS. ¶ Velut ĩter aq̃s sitibund⁹ est Tã-

talus, sic inter opes paup est auar⁹. Bias prien⁹ apd ausoniū. qs dives? Qui nil cupiet. qs pauper? Auar⁹. seneca. Nō q parū habet, sed q plus cupit paup est. Tātalus ob filiū interfectū detrusus ad inferos siti & fame torquet vt est in tabulis poetarum. Est autē auarus qui *nimiū* cupid⁹ est pecuniæ, & auaritia habēdi cupiditas. Quidā a verbo aueo auarū deduci volunt. Alij tñ quasi auidum æris dictū putant est q̄ vocabulū nō simplex, sed iunctū, copulatumq;, vt docet Nigidius in cōmētariorū vndetrigesimo. vide. A. Gelliū lib. x. ca. quinto. Auarus ab auido distinguit. Nā Auarus semper in reprehēsione est: auidus autē etiā rerū est honestarū. Verg. in. ij. Georgicorū. Pascūtur oues, Auideq; iuuencæ. Salustius in catilinario. Laudis auidi pecuniæ liberales erant. Author est Nonius anhelatas opes *intellige que maximo labore*, & anhelitu parte sunt.

☞ MAVRVS. ¶ Alludit ad fabulā tantali quā ī ouidio vide. itē ad puerbiū. Tātali pene. i. bonis abūdātes, & his vti nō potētes, qui optima vina asseruāt & vappā bibunt: crancido larido & oleribus se pascunt, ab omni esculēto paulo lautiore prorsum abstinētes: cū tñ pecunia sit hoīs causa comparata, non retrorsum. Et oīs pecunia sine suo vsu est inutilis. Horatius. qd̄ mihi fortuna est si non conceditur vti.

☞ Eget ꝟbū est cōueniēs pauperi. Sed quomodo dives & pauper egens: quia auaro tam deest qd̄ habet: quā qd̄ nō habet. siqdē habere, & in necessitate nolle vti: pinde est atq; nō habere & egere.

☞ Anhelatas. Anhelare est valde halare & spirare: vt faciūt q̄ mōtis cacumē cursu īscēderūt.

sed quia anhelantes rem assequi percupiunt, ideo anhelare pro ardenter cupere poni solet.

Ordo. auar⁹. i. pecuniæ cupid⁹ quasi eris auidus, paup. i. egens. i. in necessitate quesito vti nolens. Eget. i. necessitatẽ, habet inter opes. i. inter diuitias, anhelatas. i. ardẽter desideratas, ceu. i. tã quã Tantalus. ideſt ille diues damnatus: sitiens. i. sitim habens, vndis. i. in aquis: medijs. ideſt manifestis: & in procinctu positis.

Inuidus.

Inuidia perpetuis vrit p̃cordia flãmis,
Incedens fausto sors aliena pede.

LVCIVS. Torq̃tur inuid⁹ & flãma seu q̃dã ardore cruciat ꝓpter fœlicẽ alteri⁹ ꝓditionẽ. huic argumẽto cõuenit illud Horatij lib. epistarũ. j. epist. secũda. Inuidus alterius rebus marcescit opimis, i. fertilib⁹ & fœlicib⁹, inuidiã tñ vitare quasi ĩpossibile est. Nã vt ait Valeri⁹ lib. iiij. Titulo de amicitia. Nulla tñ modesta felicitas, que malignitatis dẽtes vitare possit. sors aliena cõditio alteri⁹ ĩcedẽs succedẽs. pede fausto, felici successu, vrit, ꝓterit vexat ardere facit flãmis ꝓpetuis ĩuida p̃cordia, ĩuidẽtis pect⁹ & mẽtẽ. Nã vt author ẽ Periander. Quẽadmodũ erugo ferrũ, sic ĩuidia aĩam illi⁹ i q̃ ineſt cõterit. Est aũt ĩuidia alienę felicitatis dolor. Fitq; ab ĩuideo. Alij actũ ĩuidẽdi ĩterp̃tãtur. ĩuidẽtiã vo egritudinẽ aĩ dicũt. q̃ ꝓpter res secũdas alteri⁹ suscipitur. lege Noniũ. Plutarch⁹ in libro de odio & inuidia. inuidiã ait solis ineſſe hoĩbus, odium vero in brutas animantes cadit. Oui. toruos oculos, & aciem obliquã dat inuidie. Quæ

vt ipſius verbis vtar non fruitur ſomno, vigilãtibus excita curis. Sed videt ĩgratos, intabeſcitq; videndo ſucceſſus hominum. Carpitq; & carpitur vna. Apuleiꝰ lib. iiij. Metamorphoſeos inuidię noxios oculos appellat.

☞ MAVRVS. ¶ Alludit ad ꝓuerbiũ illud Horatianũ. Optat ephippia bos piget: optat arare caballꝰ. i. mortales ĩ hoc errore cõſenuerũt: vt aliena magis mirẽtur, ſua ꝓ nihilo faſtidiãt. ortũ huiꝰ ꝓuerbij & aliorũ ĩ cõmẽtariolo adductorũ videbis ĩ familiari paræmiarũ declaratiõe. Duplex eſt ĩuidię genꝰ alterũ qđ fit cõcertatiõe artis, alterũ qđ decertatiõe maiorũ vl̃ operũ vel honorũ. priꝰ vtile & pulchrũ: poſterius turpe & ꝓnicioſũ eũdẽ ſenſum effert aliud ꝓuerbiũ. inimicus & inuidꝰ vicinorũ oculus. i. vicinus vicino. artifex artifici inuidet: eiuſq; proſperitate cruciatur.

☞ Vrit: vrere per tranſlationẽ eſt vexare cruciare, inuida, hypalage eſt.

☞ Incedẽs, metaphora ẽ a feliciter ꝓgrediẽtibꝰ

☞ Pede: ꝓ Metonymiã pedem ꝓ curſu ponit: effectum pro efficiente.

☞ Ordo. ſors aliena. i. fortuna aliorũ: ĩcedẽs. i. ꝓcedẽs & proſpere cedẽs: pede. i. curſu fauſto. i. felici: vrit. i. vexat cruciat: flãmis. i. ardoribus & tormentis: perpetuis. i. aſſiduis, prȩcordia. i. animos, inuidia. i. inuidorum.

☞ Fortuna.

Vitrea dũ ſplẽdet vultu fortuna ſereno:
Protinꝰ in vili fracta recũbit humo.

¶ Lucꝰ. Nihil ẽ fortũa mutabiliꝰ. iuueñ. ſatyra

tertia. Ex humili magna ad fastigia rerū extollit quoties voluit fortuna iocari. Ouidius ī epistola briseidis ad achillē. An miseros tristis fortuna tenaciter vrget Nēpe dat, & quodcūq; luget fortuna rapitq;, Hirº & est subito q modo Cresº erat. Decētissime igiť fortunā vitreā vocat. i. fragilē. Estq; alluſio ad vitrū qđ modo splēdicat, & pulchrū est statim tñ infringiť, cādidū oui ad mixtū calci viuę glutinat vitri fragmēta vt scribit Plinio lib. xxix. capite tertio. hoc trāseūter īseruisse placuit, & in hanc digressionē diuertisse iucundū vť verū ad fortunā redeamº. Ea definiť accidētiū rerū subitus atq; inopinatº euentus. hæc a veteribus dea credita est, variis casibº humana deludēs. *Iuuenalis. Te facimº fortuna deā, cæloq; locamº.* Tabula Cebetis fortunā ostendit sup lapidē rotū dum cōsistētē: esse cæcam: surdā, & insanam quæ oblandulans aliis facultates eripiat, aliis tradat, rursusq; ab eisdē illico auferat, idcirco in rotundo lapide cōsistere fingiť, qm̄ instabilia sunt eiº munera: a fortuna fortuno as. deriuať, est q̄ ꝓsperare & bonis augere. Cicero ad Curionē. tibi prīmoniū disfortunā. vide No. Fortunę diuitię: & fortunatim aduerbiū ꝓspere & fœliciter. Fors & fortuna hoc distāt, fors est casus tꝑalis, fortuna dea ipsa Author idē Noniº. Ordo est. Dū fortuna vitrea. i. fragilis: splēdet arridet vultu sereno facie leta, ꝓtinº statī: recūbit iacet, fracta euersa & immutata in humo vili sordida, fortunę īstabilitatē quodā versu nostro sic depinximus.

Quantum præpetibus subridens euolet alis.
Immutetq; cito vultus fortuna serenos.
Testantur veterum prędara palatia regum.

Nunc æquata solo testaturque caput orbis.
Immensi fuerat manifestis Roma ruinis.

☞ MAVRVS. ¶ Hæc quinq; districha ad fortunã faciũt, cui⁹ numẽ dixerũt oĩpotens esse. Verũ in primis est variabilis. Ideoq; de subita cõmutatione ac fragilitate ipsius, hoc distichon est. Fingit aũt fortunã sup globosum saxũ stantẽ esse vitreã: alludendo ad naturã vitri, qđ quidẽ tũ lucidum tum fragile est. Vult igiť dicere fortunã qñque arridere, vultu fauorẽ ꝓmittente: sed statim post: eãdẽ aduersam & mutatã abiectissime iacere Et ita alludit ad prouerbiũ, omnium rerum vicis situdo est. i. rebus humanis nihil est perpetuum & stabile: sed in omnibus omnia subĩde mutantur, idque mirabili inconstantia. Quanto namq;, teste Aristotele, maior est fortuna, tanto minus secura est, ac violentius ruit.

Fortuna mesum est ꝟbũ. Siquidẽ bona & mala dicit. In plĩ ꝟo ꝑ facultatib⁹ & diuitijs sumit.

Vultu duplici vultu aspiciebat fortuna, dextro & lęto, qñ ꝓspera: sinistro & tristi, qñ aduersa

Protinus aduerbiũ est tẽporis statim post futuri: quo ingens fortunæ mutabilitas declaratur.

Ordo, dũ fortuna. i. dum dea fortunæ, vitrea, ideſt fragilis: splendet. i. arridet: vultu sereno. i. lęto & prospero, recumbit. i. iacet, fracta. i. aduersa & mutata protinus. i. statim post, in humo. i. in terra, vili. i. abiecta & contentibili.

Amici fortunæ.

Agmina: q̃ nitido credis fidissima cœlo.
Nube sub obscura terga fugata dabunt.

☞Luci⁹. ¶Dū ſueptūt opes facile paranť amici, Sed ſi fortuna aduerſať, p̄cipitetq; in imū quos in ſummū eduxerat, deſunt amici. Cōſimile eſt illud Oui. li. iſ. de arte amā. Donec eris fælix multos numerabis amicos. Tēpors ſi fuerint nubila: ſolus eris. Aſpicis vt veniūt ad cādida tecta colūbe: accipiet nullas ſordida turris aues. Horrea formicæ veniūt ad inania nunq̄. Nullꝰ ī amiſſas ibit amicꝰ opes. Ordo eſt. Agmina: cætus hoīm. Quę credis fidiſſima: fideliſſimas. Cælo nitido trāquillo & adſpirāte fortuna, dabūt terga fugata expulſi & ſeparati amicitia tua: erūt nube ſub obſcura: rebus aduerſis obſcuris difficilibus & contrariis.

☞Maurus. ¶Deſcribit falſos amicos. ℵa nāq; amicitia ex virtute: falſa ex vtilitate naſcitur. Et alludit ad illud Ouidianum.

Tempore fœlici multos numerabis amicos.
Tempora ſi fuerint nubila ſolus eris.

In vtroq; diſticho ſiťitudo à tpe capiť, qā qdē ſerenū, pſperā: tēpeſtuosū ℵo aduersā deſignat fortunā. ¶Alludit etiā ad ꝓuerbialē ſñam. viri infortunati ꝓcul amici. i. vulgares amici ꝓſpero tēpore hirūdinū ritu aduolant ſed aduerſo reuolant Cui cōuenit Cice. illud. vt aurū igne, ſic amicitia fidelis aduerſitate ꝓſpiciť ℵba ī ordīe declarabūť Ordo. Agmina. i. cętꝰ amicorū: q̄. i. q̄s credis. i. putas: fidiſſima. i. valde fideles eē, cęlo. i. tpe nitido. i. ꝓſpo: dabūt terga. i. te fugitabūt: fugata. i. infugam verſi, ſub nube obſcura. i. intempeſtate. i. in aduerſitate ingruente.

☞Seruandus modus in vtraq; fortuna.

Ne dextra elatū videat, fractūve ſiniſtra:
Adſit fortunæ certus vtriq; modus.

¶ Lucius. ☞ Docet modū. i. modeſtiam ſeruandam, tū in ꝑſperā, tū inaduerſa fortuna. Cui cōuenit Periander philoſophꝰ īquiēs apud Auſoñ. Si fortuna iuuat: caueto tolli: ſi fortuna tonat: caueto mergi. Plau, īpen. Modꝰ oībꝰ rebꝰ optimꝰ eſt habitu. Nimia oīa exhibēt negociū hoībꝰ ex ſe Hora. li. ij. Odarū, æquā memēto rebꝰ in arduis: ſeruare mētē nō ſecꝰ in bonis ab inſolēti tēperatam lætitia moriture Deli. Ordo: Ne dextra ſup. fortuna: videat te elatū, ſupbientē: ve, vel ne, ſiniſtra videat te fractū, victū & ſuccūbentē. Certꝰ modꝰ. i. tēperantia adſit vtriq; fortunæ. Senſꝰ eſt in omni fortuna vtendū eſt tēperantia & modo.

☞ Maurus. ¶ Admonet hoc diſtichō inter vtranq; fortunam bonā: & malam oīno mēſuram eſſe ſeruandā. Socrates eñ in media proſꝑitate iuxta ac aduerſitate, eadē ſemꝑ vultus & frontis cōſtantia ꝑſtabat, neutiam q̄ eñ vel proſperitate efferebaſ vel aduerſitate frangebaſ. At in aurea mediocritate, q̄ tranqlitatis eſt veſtigiū: immutabiliter ꝑſiſtebat. Alludit ad aureū illud prouerbiū: dimidiū plus toto. i. aurea mediocritas in omnibus, & ab omnibus, ſemper & vbiq; ſeruanda eſt: nec ad extrema, quæ ſemper vitioſa ſunt: ne tranſuersū quidem vnguem declinandum.

☞ Dextra. latini dextrū per tranſlationē ꝑſperum & propitiū dicunt: q̄ ſcilicet proſperitatem & auxilium ferat. Contra, ſiniſtrum quicquid eſt aduerſum & noxium, cætera in ordine.

☞ Ordo. Dextra. i. proſpera fortuna: ne videat ideſt ne conſpiciat, te elatum. i. te ſuperbum & inſolentem, ſiniſtra. i. aduerſa fortuna, ne videat in quā te fractum. i. abiectum ac deſperantem, mo-

dus.i.mẽsura,mediocritas,certꝰ.i.cõstãs,adfit,i, adhibeť:vtriꝙ fortunæ.i.prosperæ & aduersæ.

Aduersa fortuna toleranda.

Perfer Blyssæo sortem de more siniſtrã;
Hæc bene duranti sub pede victa iacet.

¶Lucius. ☞Exẽplo Vlysis aduersam docet ferendam patienter fortunã. Fuit plurima passus. Vlysses post excidiũ Troiæ. Nã multos annos errauit,famulatusꝙ fuit mulieribus & deabus, vt testes sunt Ouid. & Cicero li.officio.ſ. Constanter igiť ferenda est sors aduersa. Nã vt ait Seneca tragædia secunda. Nemo confidat nimium secundis nemo desperet meliora lapsis.

¶Ordo. Tu perfer sortẽ fortunã:siniſtrã, aduersam,de more Vlysseo,pro more,vlysis qui constantiſsimus & patientiſsimꝰ fuit. Hæc,ſ.sors siniſtra:iacet victa,vinciť:sub pede bene durãti.i. ad finẽ vsꝙ ad patientia & magnanimitate pseuerranti. Vlyssæus adiectiuũ à noĩe vlysses. Fuit hic filius Laertę regis ithaces,vñ à Laertiꝰ cognominatꝰ est:& Ithacꝰ ab Ithaca ĩsula in qua regnauit & Dulichiꝰ ab ĩsula Dulichia q̃ in illiꝰ regno habebať. Vlyssem Homærus virum sapienti facundia prædituꝫ, vocem mittere ait nõ ex ore sed ex pectore. Vide Aul.Gel.libro.ſ.cap.xv.

☞ Maurus. ¶Duplex est sub fortuna militia, prior eorũ q̃ gñosiſsimi & fortiſsimi sũt aĩ posterior eorũ q̃ molliſsimi & ignauiſsimi: priorẽ hoc diſticho describit,& sequẽti posteriorẽ. Virorum igiť gñosiſsimorũ aliſ fortunã fortiter piclitanť, res arduas difficiles ac laborioſas aggrediẽtes,qbꝰ ſane res semp̃ prospere cedũt,his enim ipſa fortu

na maxime indulgentẽ ac velut parentẽ se ꝓstat. Vnde passim decantatũ est prouerbiũ: fortes fortuna adiuuat. Alij ☞o fortunã: labores & dolores quãlibet fortiter sustinẽt, tolerãtq;. Et hi aĩo plane heptaboeo. i. inuicto, forti: laborũ q; tollerãtissimo fortunã superant & calcant, de his prouerbiũ illud circunferẽt: ad quod sane hic allusum est alter Hercules: de eo dici solitum: q vim fortunæ fortissimo ac durãtissimo animo ꝓpetereẽt, quales fuerũt pauci: quouis tñ honore dignissimi. Hercules, Vlysses, Aiax, Theseus, Cleãtes philosophꝰ &c. priorẽ animi gñositatẽ Philosophi magnanimitatẽ, posteriorẽ fortitudinẽ appellarunt.

☞ Sub pede. Alludit ad illas imagũculas: victorum pedibus calcatas: qualis est Herodis sub pedibus, scilicet Ioannis baptiste: &c.

☞ Ordo. O vir fortis. s. perfer. i. perfecte tolera, sortẽ. i. fortunã, sinistrã. i. aduersã. de more. i. iuxta morem & exemplũ. Vlyssæo. i. vlysis, hæc fortuna. s. victa. i. supata & domata, iacet. i. prostrata manet: sub pede. i. sub potestate, bene duranti, constanter perseueranti.

☞ Aduersis succumbens.

Casibus aduersis fracta q mente recũbit
Fortuna ignarat dextetiore frui.

☞ LVCIVS. ¶ Sensus est. Qui rebꝰ aduersis succũbit, in ꝓsperis modũ tenere nescit. Difficile aũt est ĩter aduersantis fortunæ insultꝰ modestiã seruare. Nã vt ait Cicero lib. ii. de Diuina. Nihil tam contrariũ rationi & constantiæ, quã fortunæ.

Vñ interrogatus. Chilo qd esset fortuna. Ignar⁹ inquit medic⁹: multos em̄ excęcat, ille dicit̄ fracta mente q nō forti & cōstanti est aīo. Recumbit hic ponit̄ pro succumbit. Dexter: à quo dexterior & dexterrim⁹, interdū significat eū qui dextræ partis est. Aliquando aptū & cōueniētē, vt hic capit̄ fortuna dexterior. i. aptior Dexteritas ip̄a est aptitudo. Dextre aduerbiū apte: veteres dextimū & sinistimū pro destro & sinistro vsurparunt, vt ex Nonij Marcelli assertione deprehenditur.

☞ MAVRVS. ¶ Ignouissimorū militiā hoc disticho oñdit: quorū alij p̄ meticulositate, segnitiæ: ignauia: inertia, atq; mollitię nihil hoīe laudeq; dignū aggrediunt̄, his ob id oīa īfeliciter cedūt his etiā fortuna in oīb⁹ merito nouercat̄. Et protritis dicterijs vbiq; pessime audiūt: vñ sunt illa Salmacis potor: ignauis semp̄ feriæ sunt: mulieris podex &c. Alij v̄o audaciuscule res honestasca pessunt: sed fortunæ grassanti & oppugnati. i. aduersitati facile cedūt: hi sane oēs neutrā fortunā, vel p̄sperā vl̄ aduersā regere ac moderari nesciūt Recūbit. Re ī cōpositiōe qñq; retro signat, vñ hic recūbere dr̄: q reb⁹ aduersis q̄si retro victus cedit. Ordo. Ille. s. q recūbit. i. vict⁹ cedit: casib⁹ aduersis. i. fortunæ aduersæ, & hoc dico: mēte fracta. i. aīo effœminato & velut derelicto: ignorat. i. nescit frui i. ad delectationem vti, fortuna dexteriore. i. fortuna prospera: & est cōparatiuū pro positiuo.

Hypocrita.

Ne pura explicitæ credas sub imagide fronti.
Raptorem occultat pellis ouina lupum.

☞Lucius. ¶Docet non fidendū diſsimulatoribus: nam diſsimulatio quæ Græce dicit hypocriſis, grauiſsimū eſt ſcelus. Hinc ait Tullius in lib. de Amicitia. Aperte odiſſe: vel amare: eſt magis ingenii: quā fronte occulta re ſententiā. Quadrat & illud protritū. Odi virū duplicē natū: bonum ſermonib⁹: inimicū autē morib⁹. Aug. xij. q. j. c. Certe ego nolo habere hypocritas, malum enim eſſe quis neſciat? Malum eſt cadere à propoſito, ſed peius eſt ſimulare propoſitum.

¶Ordo. Ne credas, fidas fronti explicitæ: apertæ frōti eſt nulla fides: ſub imagine, ſub ſimplici demonſtratione & figura. Raptorē occultat. Tāgit apologū quo lupus pellē ouinam induiſſe refert. A lupo meretrices lupæ appellatæ ſunt, qā vt illi ciborū, ita hæ vel libidinis vel quæſtus appetētes ſunt, & lupari: ſcortari: atq; meretricari eſt, Frons explicita à verbo explicor qā interdum denotat explanare: atq; oſtendere. Imago pura: munda, & ſine ſorde eſt: hinc pura veſtimenta à veterib⁹ dicebāt, quæ ſacerdotes ad ſacrificia ſumebant.

☞MAVRVS. ¶Hoc diſtichō eſt luſū in hypocritas ſanctimoniæ ſimulatores. Et alludit ad puerbiū. Paries dealbatus, i. veritatis & ꝓbitatis ſimulator. i. oīno fict⁹, fucat⁹, & aliā int⁹ occultās aliā extra ꝑ ſe ferēs. nā ſtoicū plane logī: epicurū ☧o p oīa viuit: ꝑterea oī cultu & habitu ſctīmoniæ ſpeciē foris oſtentat. intus ☧o peſsima flagitiorū ac turpitudinū monſtra delitеſcūt. Legim⁹ Chriſtū nō aliud vitiū publicitus adeo execratum fuiſſe & dānaſſe q̄ iſtā fallaciſsimā hypocriſī. Nā nō hoībus tm̄ ſed deo etiā pluſq̄ oculatiſsimo imponere nitit. Santius ſane ac ſacri⁹ foret, eos tales

esse quales videri ꝓcupiunt: q̃ retrorsum: hypocrisis enim (dū sanctitatē ementit) nomine duplici. i. iniquitate & simulatione peccat, ait Augusti. Sed de hoc Erasmū in adducto prouerbio lege. Videt etiā alludere ad apologum de Lupo suo ouillo vellere ouis simplicitatem simulante.

Hypocrita, ab hypocrino. i. simulo dicit quasi simulator, fingit em̄ aliā personā quā sustineat

Ordo. Ne credas. i. ne fidem habeas. fronti. i. vultui explicite. i. aperto: subimagine. i. sub apparētia: pura. i. simplici & bona. Nā. s. pellis ouina. i. vell⁹ ouis. i. simplicitas extrinseca: occultat intus abscondit: lupū. i. animal notum. i. animū, raptorem. i. malum & pernitiosum.

Idem.

Exteriora gerit q̄ simplicis ora columbę
Interiora vafræ pectora vulpis habet.

Lucius. ¶ Dissimulator est q̄ columbæ simplicitatē præ se fert, animū vero vulpinū. i. dolosum habet. Colūba animal simplex, & pudicū Cō iugis em̄ fidē nō violat: vt ait Pli. li. x. c. xxxiiii. Vulpes aī al astutissimū: inde ☞ bū vulpinoris. qđ est fraudulēter agere. De quo vide Noniumin lib. de ꝓprietate Sermonū. A columinibus appellatæ sunt colūbæ, vt obiter retulit. M. Varro li. iij de Agricolatione. ca. vij. Propter em̄ naturalē timorē summa loca in turribus aut tectis in q̄bus nidulent, captare solēt. Veteres aūt columina culmina apperrauerūt. Albert⁹ magnus à notissima salicitate vocatos putat colūbos (q̄m lūbos colūt)

hoc

hoc est lasciuiã exercẽt, & venerẽ stimulãt. est em̃ in lũbo libidinis domicilium. idẽ Albertus scribit palũbes appellari, qđ parcãt lũbo. Sunt em̃ hebetissimæ & prope intermortuæ veneris: quod plane adtestaŕ Epigrãmatarius poeta. Inguina torquati tardãt hebetãtq; palũbi, Nõ edat hãc volucrẽ q̃ cupit esse salax. Qđ ꝟo colũba ardẽtissima sit & exercitata venus, colũbari verbũ effiguraŕ, quod est pruritũ colũbinũ imitari, & colũbatim ĩserere labra dicunŕ amatorculi dũ crebra exosculatiõe ĩ veneris satisfactiõe puellulas sollicitant.

MAVRVS. ¶ Literę sacrę simplices & ĩnocuos ouib⁹ & colũbis p̃sertim cõparant: dolosos ꝟo & noxios lupis, leonibus. vulpib⁹ ĩter oĩa volatilia dr̃ colũba maxime simplex esse, ideo spiritũ sanctũ oĩs simplicitatis & veritatis principẽ in spectaculis ꝑ eã rep̃sentari faciunt. Cõtra, ĩter oĩa terrestria animantia vulpes consutis dolis ac multijugis astutijs prædita est, quod pleriq; apologi docẽt: alia igitur similitudine ostẽdit hypocritã exterius simplicẽ apparere velut colũbam, sed interius dolosissimũ & pernitiosissimũ velut vulpẽ quãdã esse: quodquidẽ prouerbio q̃uis de alia re celebrato, planissime exprimitur, aurum suberatũ. i. extrinsecus apparẽs simplex & bon⁹, intrinsecus vero fraudulentus ac malus.

¶ Simplex metaphorice ver⁹ & syncer⁹ est, vt duplex fallax, vñ simplicitas. i. veritas & apta bonitas ac synceritas. simplex & vafer ãthitetũ faciũt

¶ Ordo, ille sup. q̃ gerit. i. præ se fert. ora. i. vultum & habitũ. exteriora. i. extrinsecũ. colũbe. i. illius animantis, simplicis. i. mitis, & innocui. habet. i. intus includit. pectora, i. animos & affectus,

interiora.i.intrinsecos.vulpis.i.animalis,vafrę; id est dolosi & fraudulentis.

Superbia:

Turgida vētosos imitata superbia folles,
Pascitur aerio corpus inane noto.

LVCIVS. ¶Sensus est.supbia est follib⁹ similis.Nā sicuti illi nil aliud p̄ter vētū continent sic supbia solo inani glorioſæ ventulo pascit,& delectatur.Sūt aūt folles instrumēta q̄b⁹ attrahitur vēt⁹,atq̄ emittit ad ignē excitādū. Anacharsis philosophus omnium primus folles repperit, vt scribit strabo libro Geographiæ septimo.

Ordo.superbia appositiue corp⁹ inane,imitata folles vētosos,plenos vētorū:pascit,recreatur:noto aerio.i.inani glorię vēto. Turgida supbia q̄ turgidū & inflatū reddit hominē. Dixit corpus inane p̄ appositionē:nā in corpore hominis delitescit,& sæpi⁹ cōtinet superbia. Dicta autem est supbia a supbio,quod est efferor,extollo:hinc superbiloquus qui superbe loquit:& supbiloquētia,superb⁹ sermo. Odibilis autē corā deo & hominib⁹ est supbia,vt legit Ecclesiastici capite.x. Hinc merito ī supbos exclamat Plin̄.li.vij.cap. j.īquiēs.heu demētiā existimātiū se ad supbiam genitos Oui.li.iij.de arte amādi. Odim⁹ īmodicos expto credite fast⁹. Veteres supbiter pro superbe dixerunt:vt properiter pro propere, temeriter pro temere,verecūditer pro verecūde, aliaq̄ hoc genus innumera. Vide Nonium Marcellum vbi agit de aduerbijs.

☞ MAVRVS. ¶ In describenda ventosa superbia, īsolētia, iactātia, arrogātia, cæterisq; id genus pestiferis aī portentis: bellissima vtūr similitudine, qua qdē significantissime vim superbiæ indicat. siquidē omnia inania turgescunt: eadēq; sine re fiunt ipsa retū in naturalibus tum in artificialibus maiora, aque, vmbra, æbulæ &c. narus, ardea &c. cutis hydropis, vter: ītē āpullæ grādia & sesquipedalia verba: similiaq;, corpore quidē magna videnť, sed referme sunt inania. Nil magis inane dicēdū est, quā vent⁹ qui quidē aer, & inane qddā a philosophis dicitur. Vt igitur follis vēto impletur, & huiusmodi inanitate pascitur. sic superbus & iactabund⁹ multiplici adulationis, ostētatiōis, vanitatis &c. vento turgescit, eoq; velut re inani pascit siqdē oīa inania dicūt ventosa bullataq;. Vnde vulgatū & ad rē faciēs prouerbiū est, bulla tæ nugæ. i. res ventosæ & inanes, qualis est superbia & arrogātia. Superbus ēm de re quā nō habet, vel qua indignus est, ex appetitu peruersæ celsitudinis superbit: quod si eandē habeat, ad iactātiam vsq; profert ac venditat. superbia igitur odiū, inuidiā, maleuolentiā, & contēptū, At humilitas fauorem, gratiam, beneuolentiā, & existimationem apud cælites & homines conciliat: de priore Solomonis tuba sic intonat Ecclesiastici. x. Odibilis coram deo & hominibus est superbia.

☞ Follis est instrumentum ad excitandū ignē, etiā vter & pellis flatu plena: ad hāc cōmodior est allusio. Vt ergo qcqd obtinet & emittit follis, vēt⁹ i. res inanis est. sic qcqd pectore gestat, & ore loquitur superbus: merus ventus alta tñ petens cēsēť.

¶ Pascor ē deponēs, ꝑ nutrit & sustinet, nā vētū

a folle tolle ipſum tũc corpus turgidum perit.

Noto. Eſt ſpecies ꝑ genere ꝓ ſynecdochen.

¶ Ordo. Supbia. i. īſolētia. turgida. i. īflatos reddens (eſt metonymia) imitata. i. imitās & referēs. folles. i. pelles. ventoſos. i. flatu plenas. paſcit. i. nutrit & ſuſtinet. noto. i. vēto iactātię, adulatiōis elatiōis, oſtētatiōis, faſtuoſitatꝭ &c. aerio. i. inani.

Venetus.

Plamoſa īſpiceres nudatũ corꝑa coruũ,
Reddita ſi veneto ꝑda latrone foret.

LVCIVS. ¶ Si q̄ ſuppilarũt reſtituerēt Veneti, nudi manerēt veluti coruꝰ, Coruũ aũt ꝑ cornicula poſuit q̄ alienis induta plumis, nuda tādē remāſit, dũ eas repetiſſēt cęterę aues, hīc cecinit. Horatius libro epiſtolarum primo.

Ne ſi forte ſuas repetitum venerit olim.
Grex auiũ plumas, moueat cornicula riſum.

De venetis aũt duplex ē ſermo. Quidā eos a Gallis eiuſdem apellatiōis, originē traxiſſe memoriæ ꝑdiderũt. Fuerũt em̄ Veneti populi inter Celtas littora oceani Gallici incolētes. Aliſ ab Henetis q̄ poſt bellũ Troianũ cũ Antenore ſalutē cōſecuti, curſum huc e Paphlagonia tenuere, deſcēdiſſe affirmant. In qua aſſertiōe ſunt Titꝰ Liuiꝰ ſtatim ī principio ſui opis, &. M. Cato. vtrā q̄ quā retulimus opinionē ſcribit Strabo lib. Geographiæ. v. idē tñ li. iiiſ. ait ſe opinari eos originē habuiſſe a venetis Gallis. Venetia ipſa eſt regio quā Italiæ decimam ſcribit Plinius lib. iiſ. capite. xviſ.

¶ Ordo eſt. Si pręda, furtũ, foret reddita a Vene-

to latrone: inſpiceres vnuſquiſq; īſpicere poſſet: coruū nudatum corpora plumoſa, ſynecdoche figura vt albus pedem.

MAVRVS. ¶ Alludit ad vulgatū apologū de cornicula, itē ad hiſtoriā de legato venetorū: qui cū apud ſomnū pontificē cum aliſs legatis Chriſtianorū principū ſol⁹ variegato īdumēto cō ſpicu⁹ ſederet, de eo rogatū eſt, tum nō min⁹ vrbane quā vere reſpōſum: iſpm videlicet corniculā agre. ſi em̄ iſpe cū ſuo ſenatu, qcqd ex alienis potē tatib⁹ & ditionib⁹ occupat reddidiſſet: futurū eēt tādē, vt oīb⁹ potētatib⁹ (vt olī cornicula plum) nudareť & priuareť: q̄ alia ſit alluſio ad coruū, q̄ quidē ad venetū pertineāt, fateor ignorare.

Ordo. ſi præda. i. ſi rapina, foret. i. eſſet, reddita. i. reſtituta, latrone. i. a p̄datorib⁹ (eſt numerus pro numero p̄ ſynecdochē, & eclypſis ī defectu p̄poſitiōis) veneto. i. venetis, inſpiceres. i. q̄libet videre poſſet: (ſecūda p̄ſona p̄ quauis p̄ enallagē) corruū. i. & venetū tāquā corniculā nudatū. i. habentem ſpoliatum (eſt em̄ ſynecdoche) corpora. i. corp⁹ (numer⁹ p̄ numero per ſynecdochē). i. ſenatū & principatū ſuū (per allegoriā) plumoſa. i. variſ, plumis. i. vrbibus & potentatibus abūdantem. Nā reuera veneti multas vrbes ab aliſs prīcipibus tenent & occupant.

Ad Ceſarem Borgiam ducem Valentinenſem.

Aut nihil, aut Cæſar vexillo pīgis inani,
Pro magno fies Cæſare ſtulto nihil.

LVCIVS. ¶ Vexillum signū quo imperatores in exercitu vtunt: inde vexillarij & vexilliferi dicunt: qui ferunt vexillum seu signum. a quo etiā signiferi nominantur. Erant aūt in vexillo ducis valentinensis stulta hęc verba. Aut Cęsar, aut nihil. Quib⁹ significabat se velle Cæsaris triūphos æquare, aut p nihilo haberi. Faust⁹ autē irridēs eum ait. Quod pro Cæsare habebitur nihil. fuit hic dux Alexādri sexti pontificis maximi filius, qui eo temeritatis ad ductus est vt relicto Cardinalatu ad seculares potentatus bellicis se immiscēs insultibus rediit: vexila, ordinem exercitus, & vigilias inuenit Palamedes Troiano bello, vt scribit Plin. lib. vij. capite. lvj.

MAVRVS. ¶ Taxat arrogātiam ac stultitiam Cæsaris Borgiæ Hispani. Hic Alexandri sexti filius erat nihilo patri dissimilis siue vitam, siue exitum vtriusq; æstimes. Relicto cardinalino galero vxorem duxit: & dux Valētinensis factus est. Illum italiā bello tentantē scōmatis itali lancinabant: iste (inquiūt) armis cœlū territat: quod admodū magniloquus velut alter thraso, pterea minaciſſimus ac ferociſſim⁹ esset. itē iste, īquiūt, arrogantia gygantū laborat: quod scilicet nullis viribus, nullo consilio, sed temerare stulteq; rem tantam. i. imperium orbis apete molliretur. Et alius hoc distichon eiusdem sententiæ in eundem scripsit.

Aut nihil aut votis optabas omnia Cęsar.
Omnia deficiunt, incipis esse nihil.

Iste igit magnific⁹ Thraso, hęc verba (aut nihil aut Cęsar) in suo vexillo pīgi iusserat, quorū sens⁹ est, aut nihil ero, sup. aut Cęsar. i. orbis de-

bellator & monarcha. Verū tandē miserrime vitam finiuit.

☞ Ordo. O Borgia, sup. pingis. i. pingi facis in vexillo. i. in signo militari, inani. i. friuolo. & veri Cęsaris nomē non habēti. aut nihil, aut Cæsar. i. nihil memoria dignū gerēs: aut ero Cęsar. i. reb⁹ gestis clariſſim⁹ & imperator triūphantiſſimus, stulte. i. o demens. fies. i. eris. nihil. i. homo nullius pretiſ ac gloriæ. pro Cæsare. i. pro imperatore, magno. i. claro.

☞ Iuuenta.

Accēsa exardēs flāmata libidine pectus:
Labitur in cūctū ꝓna iuuēta nephas.

LVCIVS. ¶ Sensus est. iuuēta quæ amore ardet & ęstuat, facile labitur in omne vitium. Nam suapte natura iuuenilis ętas prona est ad malum. Horatius in arte poetica.

Imberbis iuuenis tandem custode remoto
Gaudet equis, canibusq;, & aprici gramine cāpi:
Cæreus in vitiū flecti, monitoribus asper,
Vtilium tardus prouisor, prodigus eris.

Iuuēta ipſa est ętas: iuuēt⁹ mō ętatē iuuenilē, mō frequētiā iuuenū denotat: aliqñ & ꝓ ipsa dea accipiť q̄ p̄est huic ętati. Hęc etiā iuuētas a nonnullis vocať. Ponitur q̄ nōnunq̄ ꝓ iuuenili ętate Lucreti⁹. lib. v. de rerū natura. Tū demū pueros ęuo florente iuuentas. Occipit. iuuentam multicupidā, a multiplici desiderio nescio qs Prisc⁹ author appellauit, iuuētam iuuenilitatē veteres dixerūt

Vide noniũ ĩ dictionũ differẽtiſs. M. Varro. ꝙnꝯ grad⁹ ætatis æq̃biliter putat eſſe diuiſos, vnũquẽ ꝯ. ſ. ꝑter extremũ ĩ ānos ꝙndecĩ. Itaꝯ prĩo gradu vſꝯ ad annum quartũdecimũ, pueros dictos, quod ſint puri. i. impubes. ſecundo ad trigeſimũ annũ aduleſcentes, ab aduleſcẽdo ſic nominatos. In tertio gradu ꝙ erat vſꝯ ꝙnꝯ & quadragĩta annos iuuenes ad pellatos, eo qđ rẽpublicã ĩ re militari poſſent iuuare. In quarto vſꝯ ad ſexageſimũ ānũ ſeniores vocitatos, qđ tunc primũ ſeneſcere corp⁹ ĩcipiat: ĩde vſꝯ in finẽ vitæ vniuſcuiuſꝯ ꝙntũ gradũ factũ, ĩ q̃ ꝙ eſſet: ſenex appellaꝝ, qđ ea ætate corp⁹ ſenio laboret. Hippocrates medic⁹ ĩ ſeptẽ grad⁹ ętatũ diſtribuit finẽ vitę vniuſcuiuſꝯ vide plura apđ Cẽſorinũ de die natali. ca. xiiij.

Ordo. iuuẽta flãmata pect⁹ exardẽs. i. habẽs pect⁹ exardẽs & inflãmatũ. libidine accenſa, amoris incẽdio. labitur, ĩcidit. prona, facilis ad malũ, in cunctũ nephas: & qđ ſentimus vt aperte expectorem⁹. Luxurioſa eſt & tãquã ſuperflua videꝝ epithetorum ſeges.

MAVRVS. ¶ Oppoſita iuxta ſe poſita magis eluceſcũt, ait Ariſt. Fauſt⁹ itaꝯ pri⁹ iuueniles mores, deĩde ſeniles deſcribit. Et hic alludit ad Horatianũ ꝓuerbiũ, iuuenari, qđ eſt iuuenes ĩcõſiderãti⁹, ĩcõſulti⁹, ac voluptuoſi⁹ oĩa agere: illa etem̃ ętas voluptatib⁹ & libidinib⁹ obnoxia, nil poti⁹ amat quã grẽcari (qđ aiũt) & deĩde ſi culiſſare. i. genialiter viuere: & deĩde ſcortari, libidinariꝯ, hęc ſunt in iuuenib⁹ prima vitiorũ rudimẽta ad alia maiora, niſi regerenꝝ, trahẽtia: ĩfinitę nãꝯ cupiditates iuuenilẽ fragilitatẽ ad ĩfinita vitia inuitãt & allectãt. Qđ ſi qd ſapientiæ ineſt

ſtatim cupiditatibus velut ignis è ligno viridi fumis obtenebraſ, ſuffocaſq; : ait Hier. ad Nepotia. Flammata pectus eſt ſynecdoche. Cætera ī ordīe.

Ordo. Iuuenta. i. ætas iuuenilis: prona. i. procliuis, flammata. i. inflammatū habens (eſt apheresis ſimplex pro compoſito) pectus. i. animū: exardēs. i. flagrantem, libidine. i. luxuria, accenſa, ideſt, iam incitata, labitur. i. facile ruit, in cunctū nephas. i. in omne vitium.

Senecta.

Prudentem exhauſto mentem pro robore defert
Matura & longa cocta ſenecta die.

LVCIVS. ¶ Loco viriū exhauſtarum, prudēs ineſt ſenibus conſiliū. Cicero ī ſenectute. Nō sūt in ſenectute vires, nec poſtulanť quidem vires à ſenectute, Et in eodē lib. Mens enim, ratio, & cōsilium in ſenibus eſt. Et alio loco. Temeritas eſt videlicet florentis ætatis, prudentia ſenectutis.

Ordo. ſenecta matura & cocta lōga die, longo tpis tractu. Eſtq; trāſlatio à fructibus quorū acerbitas longa tpis inter capedine dulceſcit & excoquiť. Cocta ſenecta. i. cōdimento ſapientię lenita. Defert prudentē mentē: prudēs cōſiliū, & ſapientē deliberationē, p robore exhauſto: p deſtitutis viribus corporeis. Minuit certe corpis vires ipſa ſenectus, & vt ait Auſo. in ecloga de vita humana Obiſcit innumeris corpus lacerabile morbis. A ſene ſenectus ſenecta, & ſeniū deducunť eiuſdē fere ſignificationis. Veteres tñ ſeniū p tedio, & moleſtia poſuerūt: qā ſenes oīb⁹ odio ſint: vide Nonīū in principio ſui opis de proprietate ſermōis latini

Diximus nō pauca de ætatū gradibus: placet rursum Seruij Tullij Romani regis inferere sentētiā. Pueros ēm existimauit q minores essent annis septēdecim, ab annodecimoseptimo, ad annū quadragesimūsextū iuuenes appellabat: qā tunc Reipublicæ idonei essent. Supra id tēporis, senes vocabat. Autor est Tubero libro Historiarum primo & post eum A. Gellius libro. x. cap. xxviij.

MAVRVS. ¶ Alludit ad illud prouerbiale ac morale carmen Græcum.

ideſt. Vota, senū cōsulta virorū, & facta iuuentz. Ætates ēm alibi dimunitæ sunt: alibi valēt. Nihil ēm vndiq; btm̄. Iuuenes itaq; robur loco sapientiæ. Viri cōsiliū vice vigoris. Senes ꝯo sapientiā, & religionē pro robore obtinēt. Iuuenes itaq; facere, & senes cōsulere deosq; præcari debēt: quòd Plutarchꝰ pulchre exprimit. Maxime, inqt, seruat ciuitas, vbi cōsilia senū & iuuenū ꝓcellūt lancæ: in cōsilio sane senes principari: & iuuenes ancillari debēt qāquidē Apollineo oraculo iā olim ꝓceptū est, qā est tale: hūc ausculta cui q̄tuor sūt aures. i. senē: q sapientiā sibi propriā habet: audi argumētū senectutis à Cic. ī Cato maiore diuine tractatū est: & ab Erasmo carmine elegantissimo descriptū. Cocta. Coctā vocat senectā iā maturā & ad sapiētiā digestā formatāq; trāslatio est à fructibꝰ q sole excocti tū maturi dicunt, vñ prouerbiū est apud Gallos, Coctus ac recoctus est. i. ilex cuvt & recuvt, pro eo qā est sapientissimus est.

¶ Ordo. Senecta. i. senilis etas. matura. i. sapient. & cocta. i. ad sapiētiā digesta, die. i. tpe, lōga. ideſt, multo, defert. i. gerit, mentem i. animum: prudentem. i. sapientem: pro robore, ideſt, ꝑ viribus cor-

poteis, exhauſto. i. ætate conſumptis, & ita quod in vno perdit, in alio compenſat.

Ficus Gallica ad Io. Ruſeum.

Fertilis, attraras, gignit quas gallia ficus
Accipe. Nam raros non niſi rara decent.

Lucius. Raram ficū, hoc eſt excellentē, virū rarum & inſignem decere ait. Eſt aūt rarus a. um. excellens vt interpretatur Marcellus, nam omnia præclara rara ſunt. Rarus alias cōſuetudine infrequens: alias electum ſignificat. Vergil. in. iiii. Georgi. Hic rarum vidimus olus.
Ficus tam pro fructu quam pro arbore & ſecūdæ & quartæ eſt inflexionis: hic pro fructu accipitur. Veteres Latini ficum ſycū appellarunt: hinc ſycomorus fatua ficus, quæ & mariſca nominatur. Et ſycophanta à ficis edendis, mendax, cauilator: ſiue doloſus, & ſycophantia mendacium. Ficitatē fructum fici: vt oliuitatem fructum oleretiam nominarum, Inde & ficitores qui ipſum ficus fructū capiebant: aut comedebant. Vide Nonium Marcellum. Quas Gallia gignit. Gallia regio Europæ à candore populi dicta. Gala eſt lac Latine dicit. Nam montes & rigor cœli ab ea parte ſolis ardorē excludunt: vt Gallorum corpora nō collorentur. Gallia eſt omnis diuiſa in partes tres: vt teſtis eſt Cæſar in principio ſui operis de bello Galli. Quarum vnam incolūt Belgæ, aliam Aquitani: tertiā qui ipſorum lingua Celtæ noſtra Galli appellantur. Vide ſtrabonē. libr. iiii. Coſmographiæ. Alii Galliā in Ciſalpinam: & Tranſalpinam partiunt

Cisalpina togata est: vt ostendit Plin. lib. iij. Trā: salpina ea est quā ex Iulio Cæsare in tria ppl'orū gña diuisimus. Celtica eadē Lugdunēcis, vt tra: dit Pli. li. iiij. c. xvij. inde ad Pyrenei mōtis excur sū. Aqtania q̄ à remotica añ dicta fuit vt idē tra.

☞ MAVRVS. ¶ Alludit ad sñam prouerbia lē. Oē rarū præclarū. Oīs etenim raritas oīb⁹ ad: mirationi est, qđquidē & pretiū & excellentiā ad: dit: contra vilitas oīs contēptui passim habetur. Ficus ergo calidū solū amat. Et Francia quā hic Galliam vocat, regio frigidiuscula est: obidq; fic⁹ raro ibi nascunt: aut si nascant: raro matureſce: re cōtingit. Galliā ꝑ Frācia. i. totū ꝑ parte capit. Siqdē territoriū Parisiēse, & id soli q đ pl⁹ minus ad tricenariū miliare adiacet, Frāciā Galli dicunt

☞ Raras. Rarū est dēso cōtrariū. Sed ꝑ transla: tionē pro singulari & excellenti capit. Hieronymus. Rara est virtus, nec à pluribus appetitur.

☞ At, particula est aduersatiua: quā Vatell⁹, an xie tñ doct⁹, male cū verbo accipe ꝑ hyperbaton constituit. Nam cū ῥbo proprio gignit, ordinari debet: nō em̄ aliter sensum assequeremur, qñquidem raras ficus in Francia nasci dictum velit.

¶ Ordo. O Rusee. s. accipe. i. in cape, ficus. i. hos fructus quas. i. quos, Gallia. i. Francia: fertilis. i. oīm rerū ferax, gignit. i. produxit, at raras. i. ī ra ris locis crescētes gignit inquā. Nā non nisi rara, idest certe solū excellentia: decent. i. conueniunt, raros. i. viris præstantibus qualis es tu.

☞ Garrulus.

Extremū ad malū ꝑmo q̄ obtūdit ab ouo
Vitanda est mensæ garrula pica tuæ.

¶ Lucius. ☞ Hoïes. Locutuleios & impẽdio loquaces vitandos significat, alludit q̃ ad carmẽ Horatij quo reprehendit ille qui Troianã historiã inchoauit ab ouo Iouis immisso in sinũ Ledæ, quo conceptã helenã fabulæ ferunt. Ad extremũ malũ, ad extremã nauigationẽ, extremosq̃ laboresq̃s nauigando post Troiæ ruinam passus est Vlysses ☞ Ordo. Garrula pica, garrulus siue loquax hõ quæ obtũdit, fastidit, ab ouo p̀mo ad extremũ malũ à longa narratiõe qualis erat ea quæ ab ouo Helenæ Troianũ hystoriã cõtinebat vsq̃ ad vlysseos errores, sit vitãda: fugiẽda tuę mẽsæ. Est aũt pica garrula & loquax auis. Martialis libro. xiij.

Pica loquax certa dominum te voce saluto.
Si me non videas, ecce negabis auem.

Nõ prorsus in pertinẽs videbit si adiecerim⁹ oua ob longa gratioris esse saporis. Author est Horat. Faccus in lib. sermonũ secundo, & post eũ Plini⁹ lib. x. ca. lij. Versus Horatij inserere placuit.

Longa quibus facies ouis erit: illa memento,
Vt succi melioris, & vt magis alba rotundis.
Ponere namq̃ marem cohibent callosa vitellum

☞ Maurus. ¶ Hæc tria distycha ad linguã ptinent. Primũ hoc admõet garrulã lĩguã esse vitãdam, scãm docet nostrã esse arcẽdam. Tertiũ x̊o quã bona malave sit lĩgua. Alludit ad pythagori cũ puerbiũ. Hirũdinẽ sub tecto ne habeas. i. impendio loquaces & garrulos ne admittas. si qdem apud alios hirũdo: apud alios pica symbolũ ẽ garrulitatis: sũt em̃ minime canora voce, sed tedioso molesto q̃ stridore. Verũ poëta ad fabulã de neuẽ Pieri filiab⁹ ob loquacitatẽ à musis in picas x̊sis respexit. Oĩs itaq̃ battalogia & multiloquentia

præterquã qđ eſt tediosa, etiã piculoſa eſt: loquacitas em̃ ſtultitiæ ſymbolum erat, vt igit gladius in manu furioſi, ſic lingua in ore ſtulti præſentaneũ periculũ eſt. Plura hic de lĩgua & garrulitate adiſcerẽ, niſi admonerer hoc argumẽtũ diuinie de lĩgua oĩa, ab Fraſmo recẽter in ope pſcriptũ fuiſſe. In ꝑmo ☞ſu exprimit prouerbiũ, ab ouo vſq; ad mala. i. à principio cõuiuij ad finem vſq;, olim em̃ conuiuia ab ouis incipiebant, & à malis finiebant. Quo circa Vatell⁹ alluſionẽ male explicuit.

Malum genus eſt pomi vulgo notum.

Ordo. Pica. i. hõ loquax, garrula. i. ☞boſ⁹, q̃. i. q obtundit. i. conuiuas multiloquio faſtidit & offendit: ab ouo primo. i. in principio cõuiuij appoſito ideſt, à principio cõuiuij: ad malũ, extremũ. i. in fine appoſitũ. i. vſq; ad cõuiuij finẽ: vitãda eſt. i. vitari & arceri debet, menſæ tuæ. i. à menſa tua.

Dentes.

Natura oĩparẽs dentes formauit acutos.
Ne vaga, ſed clauſtris lingua ſit arcta ſuis.

LVCIVS. Dẽtes natura formauit ad linguã cohercendã nenimis effluens & vaga fit qđ tãgit Homærus. Aſt vbi iam magnã fundebat pectore vocẽ. Dentis clauſtra tui vox qualis nata reliqt. M. Cicero lib. de Oratore. i. ſtultã & inanẽ dicẽdi copiã grauiter & ☞e deteſtat⁹ eſt. Quid em̃ inqt, tam furioſum q̃ ☞borũ vel optimorũ: atq; ornatiſsimorũ ſonit⁹ ĩanis, nulla ſubiecta ſña, nec ſcẽ tia. Cũ ꝑmis aũt. M. Cato attrociſsim⁹ huiſcemodi vitij inſectator fuit: vide Gelliũ li. i. c. xv, natu

ra oĩparens cõuenienti epitheto dicit̃, parit nanq; oĩa. Naturæ summã vim diues & præpotens regnũ vocat. Val. Maxi. lib. ij. c. i. Quàm interpretationẽ omiserũt interpretes. Ne vaga. i. ne leuis & futulis: & incõstans sit. Nã dicere solebat. Bias Nolo cito loqui est em̃ insanie indicium. Vide D. Laertiũ, sit arcta, sic cohibita & restricta suis claustris. Claustrũ in pl'i tam masculini quã neutrius est gñis pro loco in quo quid claudit̃. Apud antiquos clostra pro claustra dicebant̃. A lingua, lĩgulaca: suntq; lingulacę, verbosi: qua dictiõe vsi sũt M. Varro, & Plautus in Cassina. vide Nonium.

☞ MAVRVS. ¶ Cõmendat̃ hic rariloquentia, virtus sane principibus ac sapiẽtibus in p̃mis digna: miræ igit̃ naturæ solertiæ per oĩa obsecundari debemus, quæquidẽ duas aures: & vnam linguam dedit: vt plus audiremus, minus loqueremur. Aures extinsecus plus paratas ad audiendũ locauit: linguam ꝟo labijs & dentibus tanq̃ claustro & vallo munitam inclusit, hãc tardiloquẽtiã, & lingiæ tẽperamentũ autores variis figuris descripserũt: alij capta similitudine ab ostio & sera vt Cassiodorus. Ori tuo facito ostiũ & serã: & verbis iugũ atq; staterã. Alij à vinculis: vt A. Gell. Linguã (inq̃t) debere aiũt nõ esse liberã nec vagã, sed vinclis de pectore imo, ac de corde aptis moueri & quasi gubernari. Alij thesauro: vt hesiod⁹ Lĩgua ait: nõ vulgãda est: sed vt thesaurus recundenda Cuius quidẽ gr̃a in promendo plurima est, modesta, parca, & modulata sit, Alij ab electione rerum vt August. sicut, ait, eligis quo vescaris, ita eligas q̃d loquaris &c. Faustus autẽ à claustro. i. à loco quo quid retineri & cohiberi solet: dentes enim

præcipue anteriores, vt q̃ sũt acutiores, tanq̃ valli, linguam à diffluẽdo cõtinent. Nã lingua maxime mobilis est, & oratio ipsa res leuissima: qñ verba velut allata facile euolant nunq̃ reuolatura. Tutũ igit silentij præmiũ, vt in prouerbio est. ¶ Ordo. Natura. i. deꝰ oĩ parẽs. i. oĩm rerũ opifex formauit. i. fecit: dentes acutos. i. acumen habentes. Ne lingua sit vaga. i. soluta, & garrula. Sed sit arcta. i. retenta & cohibita: claustris. i. clausulis, suis. i. propriis.

Lingua.

Quid melius lingua? lĩgua q̃d peiꝰ eadẽ?
Tristia cum dulci toxica melle gerit.

LVCIVS. ¶ Nihil melius lingua quæ nihil peperam effutit: nihil item peius ea quæ suo maledicentiæ vomitu atq; veneno omnia infecit, sordidat: turpificat. Hesiodus.

Optimus est homini linguæ thesaurus, & ingens
Gratia, quæ parcis mensurat singula verbis.

Præclara est sña prouer. cap. xiij. Qui custodit os suũ. i. linguam custodit aĩam suam. Cõuenit & illud Senecæ in lib. de moribus. In hoc inqt: incũbe vt lubentius audias: q̃ loquaris. Auribus frequentius vtere q̃ lingua. Qui nescit tacere, nescit loqui Pittacus Mytileneus apud Ausoniũ. Loqui ignorabit: qui tacere nesciet. Toxica melle gerit. Si qs sub taxo dormiũ: cibumve capiũt: moriunt. Sũt qui & taxica hinc appellata dicant venena q̃ nũc toxica dicimus: author est Plin. lib. xvj. c. x. Tristia cũ dulci. Sẽsus est: lĩgua ĩportuna detractiõs toxica blãdo sermõi ꝓmiscet. a melle melleꝰ & mellitus adiectiua deducunt vt mellea & melita oꝛo

MAVRVS. ¶ Alludit ad prouerbiū ſimul & ſcriptum Biantis: lingua quo vadis? erectum vrbē. & eandē denuo ſubuerſura Hic rogatur lingua, eadē viciſſim reſpōdet. nā lingua eſt vtiliſſima: ſi quis ea bñ vti pergat, rurſum eſt pernitioſiſſima. ſi quis male vtatur. Bias Damaſidi AEgyptiorū regi iubenti, vt qđ eſſet optimū in victima, mitteret: līguā reſectā miſit, cū hoc ſubſcripto eulogio, optimū & peſſimū victime. Iacobus apoſtolus linguā clauo. i. gubernaculo nauis cōparat. Vt em̄ clauis minima pars totā nauem aut ſeruat, aut euertit. ita lingua minimū hominis mēbrū, totū ip̄m hoīez, aut ſuat, aut euertit. Quicquid ſane rerū bonarum vel malarū in orbe geritur: lingua fit auctore & perſuadente.

¶ Toxica. Latini toxicum dicunt venenū a taxo arbore p̄ſentiſſimi veneni. p metaphorā toxicū maledicētiā ac p̄ſuaſionē ī malā rē vocat, vt mel bñdicētiā, & inductionē ad vtiles & honeſtas res.

Ordo. Quid eſt, ſup. melius. i. vtilius lingua benedica & p̄ſuadente in bonū. quaſi dicat, nil. i. lingua benedica & ad bonum perſuadēs eſt, quiddam optimum & vtiliſſimum. Quid eſt ſup. peius. i. pernitioſius, eadem lingua maledica & ad malum impellenti. ſup. quaſi dicat nil, id eſt, lingua maledica & ad malum perſuadens, eſt quiddam peſſimum & pernitioſiſſimum. lingua ſup. gerit. id eſt portat ſecum. toxica. id eſt venena maledicentiæ. triſtia id eſt. triſtes efficiētia. cum melle. id eſt cum blandiloquētia. dulci. id eſt, ſuaui: blandiloquentia quidem apud omnes & vbique mellitiſſima eſt: nec ſolum hominibus ſed diis quoq; ſuſpecta.

Fides.

Aurea quã ſancto coluerũt ſęcula ritu:
Aut nulla, aut noſtro eſt tpe rara fides.

LVCIVS. ¶Inuiolata fides quã priſca colue-runt tẽpora, nũc nulla eſt. Vnde iam illud Teren-tianum ĩ Andria vere dici põt, Nulla in re eſt cui quã hominũ fides. Neq; differens eſt illud Vergi-lij hemiſtichion in quarto æneidos. Nuſquã tuta fides. Quãta ꝯo diligẽtia fidẽ obſeruarint veteres Romani ex lectiõe Valerij, Ciceronis & cæterorũ hyſtoriographorũ, Attilij quoq; reguli exẽplo ſa-tis colliquet. Fũdamẽtũ iuſtitiæ eſt fides, dictorũ conuentorũq; cõſtãtia & veritas vt ait Cicero li-bro officiorũ primo. Eſt igit fides ſeruanda. quod etiã dignoſcit ex lege qui fidẽ. ff. de tranſactioni-bus aurea ſecula, intellige ętatẽ aureã. Aurea aũt dicta eſt quod cæteris pręſtantior fuerit ſicuti au-rum reliqs anteponit metallis. hoc tu cognoſces ex lectione Quinti Fabij pictoris. veteres fidẽ fi-deitatẽ dixerũt, inter quos Actius in mirmidoni-bus. vide Nonium marcellum.

MAVRVS. ¶Alludit in prĩo verſu ad prouerbiũ, attica fides. i. ſyncera & integra fides. Nã dea fides apud atticos religioſiſſime colebat. Attici etiam erga Romanos ſyncerę certęq; fidei fuerũt, reſpexit tñ ad integerrimã fidẽ aurei ſe-culi, quo quidem nulla omnino improbitas erat. At nr̃i tpis fides plane eſt punica fides. i. ſumma poti9 perfidia, plena omni improbitate, periurio, vanitate, adeo vt nihil magis: propterea nil aliud

inter mortales videas quam bella, discordias, lites, rixas, odia, iurgia, contumelias. sane fides teste seneca sanctissimum est humani pectoris bonum, fouende hominum communitati apprime necessarium.

¶ Ordo. fides. i fidelitas (q̄ est vera ꝯmissorū executio vel dictorū veritas & obseruātia) quā fidem s. secula. i. hoīes (cōtinēs ꝑ cōtento) aurea. i. aureæ & īnocuæ ætatis: coluerūt i. obseruarūt, ritu i. more & instituto. sancto. i. inuiolato. aut est nulla. i. oīno extincta. aut est rara. i. a paucis custodita, nostro tēpore. i. in præsenti ętate.

Homo.

Quid gen⁹ affectas vitā mortale perēnē,
Cū sis momēto bulla caduca breui.

LVCIVS. ¶ Stultū est vitā postulare īmortalē. Cū hō ipse fragilissim⁹ sit īmo tā q̄ bulla statī euanescit & emorit, hō bulla est, iā ī ꝓuerbii vsū trāsiit. Tractū q̄ est ex lectiōe. M. varronis lib rei rusticę. i. cap. i. Cōuenit illud Iob cap. xiiii. Hō natus de muliere breui viuēs tpe replet multis miseriis. Qui quasi flos egredit, & cōterit, & fugit velut vmbra, & nūquā in eodē statu ꝑmanet. Non ab humo hō dicit vt Varroni placet, sed ab .i. cōcordia. Est em̄ hō oīm animaliū maxime sociabilis. homonim⁹ eiusdē noīs. Nā similis. Bulla, turgiditas seu tumor aq̄ q statī euanescit. Caduca ꝑ casura & peritura. ponit breui momēto breui tpe, vita perēnis ꝑpetua quasi oīm annorū. perēnitas æternitas, perenniter, æterne, perēno as verbū quasi perpetuum ago.

MAVRVS. ¶Exp̃ſſa eſt alluſio ad puerbiũ, hõ bulla. i. vita hoĩs eſt fragiliſſima, fugaciſſima, maxime q̃ inanis: p̃pterea reb⁹ maxime inanib⁹ fragilib⁹, ac momẽto durantib⁹, vt vmbre, ſomnio, flori, rori, bullæ &c. cõparaſ. Verũ quia bulla ferme ſimul enaſciſ & euaneſcit: ideo locũ puerbio ad rẽ ſignificãti⁹ exprimẽdã dedit.

Quid, interrogatio eſt ad aſſenſum vrgens.

Affectãs, affectare proprie eſt cũ affectu & anxie quærere: oẽs quidẽ omnia ſolicitiſſime q̃rũt, quibus vitam conſeruent prolongent q̃.

Bulla eſt tumor quidã inanis, q̃ ſup aquam naſciſ ſtatĩ peritur⁹, vñ bullare. i. bullas facere.

Caduca, dictũ vel q̃ ſtatĩ cadãt & pereãt, vel q̃ cadere faciãt. hic priore modo capiſ, non aũt p̃ futuro: vt vult Vatell⁹: ſic em̃ exp̃ſſior & euidẽtior ĩdicaſ fragilitas: q̃ nõ ĩ futurũ caſur⁹ ſit hõ, immo iã abſq̃ expectatiõe cadat & pereat: vt em̃ lumen cãdelæ, ſic vita hoĩs momento extinguiſ.

Ordo. gen⁹. i. o homo mortale. i. mori ſubdite: q̃d affecta. i. cur tam anxie queris (q. d. id ſtulte facis) vitã perẽnẽ. i. p̃petuã & ſemp duraturam (nullus em̃ adeo ſenex eſt) ait Cicero (qui non adhuc diẽ ſeviturũ ſperet) cũ ſis bulla caduca. i. res euidentiſſime periens: momẽto breui. i. tempore ſubitaneo.

Mors.

Clã venit orta metẽs æq̃ mors oĩa falce,
Hinc habet ĩcertã neſcia vita diem.

LVCIVS. ¶Mors q̃ inopinato ſuccedit oĩa delet, vincit, amputat, Horati⁹ libro prĩo odarũ

ad sextiū. Pallida mors equo pulsat pede pauperū tabernas, Regūque turres o beate sexti. & in arte poetica. Debemur morti nos: nostraq. Regū cap. xiiij. oēs ēm moriemur: & quasi aqua dilabemur sup terrā Hieronym⁹ ad Heliodorum. Xerses ille magn⁹ rex potētissimus q̄ q̄ subuertit mōtes maria cōstrauit: cū de sublimi loco infinitā hominū multitudinē & innumerabilē vidisset exercitum, fleuisse dicitur. Quod post cētū annos null⁹ eorū quos tūc cernebat sup futur⁹ esset. Fingit mors a poetis falcē habere qua oīa amputat. Huic scilicet quia clā venit mors, vita nescia. i. ignara futuri. habet diē scilicet fati & interit⁹ incertā, dubiā. Nescit ēm homo qua hora sibi moriēdū sit. Beat⁹ Augustin⁹ in libro de disciplina christiana ait vltimū latere diē: vt obseruentur omnes.

☞ MAVRVS. ¶ Hęc duo disticha sunt de morte. in hoc priore alludit ad illā sentētiā, Fatū homini simul certū simul incertū est Quęq dē innuere videt nil esse morte certi⁹: nil tñ hora mortis incertius. Nā clancularie & sine delectu vnū quemq inuadit, eadē q falce q̄ quis diuersis periculis oīa rapit. Huc facit Horatiana sententia debemur morti nos nostraq, mortalia facta peribūt.

☞ Metēs, metere est vindemiare siue vuas siue segetes. sed p trāslationē etiā est colligere, āputare, rapere, p̄dere. Mors ēm a mordēdo dicitur, q̄ oīa mordeat, periphrases ipsius sunt, priuatio vitæ, separatio animæ a corpore, animæ corporisq̄ dissolutio &c. & ita nil aliud est q̄ nomen.

☞ Ordo. Mors metēs. i. rapiens & p̄dēs, falce. i. sua vi, æqua id est ex æquo in oēs seuienti: omnia orta id est cuncta humana, venit. id est accedit,

clam, occulte & latenter: hinc .i. ex ea causa: vitæ nescia .i. futurorū ignara: habet diē .i. tempꝰ mortis: incertam .i. dubium & incognitum.

Mors haud timenda.

Tēsa qd horrescis missurā spicula mortē,
Nō mors, sꝫ passi est meta suꝑma mali.

LVCIVS. ¶ Mors timēda nō est, nā neq; malū est sed meta & finis mali passi. & vt ait Horatiꝰ lib epistolarū prīo. Vltima linea rerū est. Fingit autē a poeta habere tela in nos tēsa & vibrata, a dictiōe mors mortalis morti subditus, morticinꝰ, exinguis, corruptꝰ, vt caro morticina. Mortem scriptores bonā appellāt, qm̄ finis est erūnarum, & reqes malorū vt. M. Cicero latissime explicat in tusculanis q̄stiōibꝰ, inde a poetis dr̄ mors bona Valeriꝰ Flaccꝰ. Miserere parētū mors bona: & vt inquit Plinius lib. septimo. cap. l. Ex oībꝰ bonis q̄ homini tribuit natura, nullū meliꝰ tē pestiua morte. Preterea mors bona dici pōt, quod neminē fallit: neminē preterit: nec huic magis quā illi gratificat. sed æqua lance cūctos tollit. Cū mors sit requies malorū, nō pauci extitere q tedio vitæ sibi manu ꝓpria necē cōsciuerūt, ob erūnosam vitā finiēdā. Liberiꝰ mortē adeo leue suppliciū putabat vt mori volētibus vim adhibuerit viuēdi, vt cū audisset vnū Carnuliū noīe anticipasse eā exclamauerit, Carnuliꝰ me euasit, & p̄cāti cuidā pœne maturitatē rīderit, nōdū tecū in gratiā redi. scribit Aug. ī prīo de ciuitate dei maiorē animū merito dicēdū qui vitam erūnosam magis potest ferre quam fugere. Plinius lib. ij. cap. lxv. exisli

mat terrã venena genuisse misertã nostri, vt ĩ tedio vite facillimo veneni haustu extingueremur nullo labore, similes sitiẽtib⁹. hĩc accipimus magnos ĩpatores habuisse venenũ sub anulo, & in prõptu vt mortẽ oppeterẽt sine cruciatu ĩ rep̃ desperatiõe. Nõ mors ẽ supple malũ, sꝫ meta mali.

☞ MAVRVS. ¶ Admonet poeta mortẽ minime timẽdã esse: cũ ꝑ eã non in dolores & miserias eatur: at malorũ oĩm finẽ secum importet. Quare manifeste allusum est ad illud prouerbiũ, mors extrema linea malorũ est. i. mors miserias calamitates & erumnas humanas terminat.

☞ Spiculũ a spicarũ specie dicitur. Nã in summo latera stricta habet, vt spica.

☞ Ordo. quid. i. cur, perhorrescis. i. adeo times. quasi dicat. stulte facis, mortẽ, missurã. i. emissurã (est apheresis) iaculaturã, spicula. i. suum pilũ (est synecdoche numer⁹ pro numero) tensa. i. in te tensum & directum: mors, non est malum sup. sed est meta suprema. i. terminus vltimus, mali passi. i. omnis doloris iam tolerati.

☞ Seruus.

Quis nõ seruili dñs fraudatur ab arte?
Prodigiũ seruus grande fidelis erit.

LVCIVS. ¶ In seruis modicã esse fidelitatem inqt. Hinc si qspiã fidelis inuenit̃ loco: mõstri habend⁹ est. Maiores vero oẽm dominus inuidiam oẽm seruis contumeliã detrahentes: dominũ patrẽ familias, seruos familiares appellarũt. nitẽdũ est igit̃ vt poti⁹ nos colãt nr̃i serui, quã timeant.

Nam non potest amor cum timore misceri. Hinc prouerbiū, tot hostes, quot serui: verū illos nō habem⁹ hostes, sed facim⁹, cū in illos supbissimi, cō tumeliosissimi, & crudelissimi sum⁹. Vide ad hoc plura apud Macrobiū libro Saturnaliū prīo. Capite septimo. Est autē seruus q dño alieno contra naturā iuris cōstitutiōe subijcitur. Diminutiuū seruulus, adiectiuū seruilis a quo seruiliter. serui aūt ex eo appellati sunt. Qā īperatores captiuos vēdere iubēt, ac p hoc seruare, nec occidere solēt. Qui etiā mancipia dicti sunt ea qā ab hostib⁹ manu capiantur. Auctor est Florētin⁹ in lege libertas. ff. de statu hoīm, & iustinianus, siue gs p eo: in. §. serui autē. de iure psonarū libro institutionū prīo. Suetonius Tranquill⁹ in iulio cæsare seruū a manu vocat, cui⁹ opa vtebat ī epistolis aliisq; libellis qs ipse dictabat scribendis. Veteres quoq; seruū a pedib⁹ dixerūt quo vtebātur ad iter. Trā quillus alibi seruos amanuēses appellat q scribę sunt Hoc pretereūdū nō est qā quos a pedib⁹ diximus vocati veteres dixerunt circumpedes: vñ ait Agretius, circumpedes sunt obsequia seruorum, antepedes amicorum.

MAVRVS. ¶ Manifesta est allusio ad puerbiū Quot seruos habem⁹: totidē habem⁹ hostes. i. seruis aliisq; q nos metu colunt, nequaquā fidēdū est. Sqdē seruilis anim⁹ nūquam dñm ex aīo diligere queat, vt q nō parū timeat: ideo quodā velut naturali planeq; nouercali odio ipsum habet. Et certe oīa seruilia & illiberalia seru⁹ ęter nū cogitat facitq;. Homer⁹ fingit iouē seruis dimidiā mentē ademisse: nō mirū igitur si integro animo, sanoq; affectu nō sunt, propterea ex mul-

tis millibus non reperitur vnus ad fidele dominorum obsequium comparatus.

☞ Arte, alludit ad dolos, & fraudes, quæ etiã artes dicuntur: quibus abunde instructi sunt serui.

☞ Prodigiũ miraculũ est qcquid pręter solitum naturæ cursum cõtingit, qđ qdẽ rarũ est: iõ pondera vim verbi, fidelis seruus rar⁹ est: id em̃ cõtra seruilem naturam est, quare miraculum est &c.

☞ Quis non: signum est generale pro omnis.

☞ Ordo. qs nõ dñs. i. oĩs dñs fraudat. i. decipit ab arte. i. fraudulento ministerio: seruili. i. seruorũ. Seruus fidelis. i. fidem dño seruans, erit grãde ꝑdigiũ. i. res rarissima & plane miraculosa, quòd quidem protrito prouerbio Galli sic dictitant.

☞ Vxor dignitatis nomen
non voluptatis:

Noĩa sepositа veneranda libidine gestat:
Quã iunxit casto copula sancta thoro

☞ Lucius. ¶ Vxor nomen dignitatis est. Nã digna res est coniugium siue matrimoniũ à dño em̃ institutum fuit: ipse quoque nuptijs interfuit in Chana galileæ. Easq; miraculo cõmendauit aqua in vinum conuersa. Vide plura apud sententiarum doctorem libro quarto distinctione. xxvj. capite primo: secundo, tertio: & quarto. Vxor autẽ dicitur ab vngendo quasi vnxor, fuit enim veterum consuetudo, vt Plinius ait libro. xxviij. capite. ix. Vt nouæ nuptæ mariti domum intrãtes axungia postes vngerent. Est autẽ axungia adeps suillus inueteratus cum sale, Putabant em̃ mala

oīa ab ea domo arceri propter innumeras axūgiæ vtilitates impressas ei à radicib⁹ qb⁹ sues vescunt Ordo est illa supple quā sancta copula iunxit casto thoro, hoc est q̄ iuncta est viro ꝑ matrimoniū: gestat noīa veneranda, hoc est habet nomē venerationis & dignitatis. Nā ratione mr̄imonij vxor appellat. Est aūt mr̄imoniū sacramentalis & ecclesiastica institutio, seposita libidine, expulsa voluptate. Nā nō voluptatis est nomē vxor, sed vt diximus, dignitatis: ab vxore vxorius qd̄ modo significat aliquid ad vxorē pertinens: vnde de re vxoria quosdam scripsisse legimus: interdum ꝟo vxorius ille intelligimus q vxori dedit⁹ est. Vergilius. Pulchramq; vxorius vrbem Extruis.

✳ Maurus. ¶ De re vxoria sunt hæc disticha, hoc quidē de dignitate nominis, vxor: alterū de causa faciendi celebrandiq; matrimonij. Igit vxor nomē est dignitatis: quare nō ad lusum & voluptatē sed ad honorē & dignitatem haberi debet. Dulcia sunt dignitatis noīa. Altera eorū: q in re publica magistratus gerūt: vt rex, episcop⁹, iudex. Altera eorū q īceconomica versant, vt pr̄, mr̄, pr̄familias, dn̄s &c. Vtrisq; personis, earūq; nominibus, honorificētia & obseruantia debet, porro nomen vxoriū œconomicū est: quòd quidē magis cœleste quā humanum, item magis religiosum quā prophanū veteres etiā censuerunt. vxor nanq; ab angendo dici tradunt, quòd dum noua nupta mariti domum intraret axungia postes vngerent: sic em̄ omnia mala à domo depellit credebant: vel quòd à iungiæ multiplex ꝟtus à radicibus, quibus sues vescuntur, proueniens, hoc facere: vel quod ea religionis vis esset. Magnum est coniugij sacramē-

tum & per oĩa amabile: vt quod non in hoc mundo sub humana sorditie, sed in terrestri paradiso, sub sancta innocentia factum est: Quod nõ ab homine, sed à deo patre ad sacrosanctam humanę sobolis propagationem institutum: arcana & cœlesti quadã rõne coniuges inter se vinculis adamantinis coniungit, fouetq;. ex quo fit, vt apud plerosq; ppl'os rei vxorie appellatio sit ĩter cõiuges honorifica, charitate ac dignitate plena: veri honestiq; amoris in primis consiliatrix suum igitur maritũ vxor suam vxorem maritus, tanquã gratioso iuxta ac mystico sacratoq; nomine vocitat. Cõtra nomen concubinarum, amicarum, amatorũ &c. pręterquã quod est voluptuosum. etiam infame censetur. Tu coniugij laudes apud Erasmum in matrimonij encomio vide.

Dignitas, excellentia est. vel quicquid ꝑ merito cuiquã debet: vel honor magistratui debitus qñq; etiã ipse magistratus: nomen igit dignitatis in hoc loco est nomẽ honoris & excellentiæ.

Ordo. Vxor, sup. quã copula sancta. i. matrimonium sanctum, iunxit. i. cõiunxit, thoro, idest in lecto, casto. i. pudico, gestat. i. fert, nomina. i. nomen vxor (synecdoche numerus pro numero) veneranda. i. veneratione dignum, & hoc dico libidine. i. omni turpi voluptate, seposita. i. exclusa & remota.

VXOR OB SOBOLEM ducenda.

Vxor habẽda venit, nõ vt saturata libido
Sed sit in æterno aucta propago dies.

Lucius. ¶ Ducenda vxor non gr̃a voluntatis, ſed progeniei. Ab vxore aũt dicit̃ mr̃imoniũ quaſi matris muniũ. i. officiũ. A mr̃e q̃ vxor eſt ſic mr̃imoniũ vocamus: nam mulier magis officioſa eſt circa prolẽ, vt oñdit Thomas in. iiij. ſententiarũ: diſtin xxvij. q. j. articu. j. Eſt aũt matrimoniũ viri & mulieris cõiunctio: indiuiduã vitæ cõſuetudinẽ continẽs: vt habet̃ lib. Inſtitutio. j. ℌ. nuptiæ: de patria poteſtate. Per matrimonium itaq; mulieres honorib⁹ & rudijs maritorũ corruſcant, erigunt̃, ſplendicãt, vt ſcribit vlpian⁹ in. l. fœminæ. ff. de ſenatoribus. Accedit huic ſentẽtiæ lex, mulieres de incolis lib. Codicis. x. Sed cur fœmine nuptæ clariſsimis p̃ſonis, clariſsimarũ p̃ſonarũ appellatione cõtinent̃? Hoc nẽpe fit: nã vir & vxor cenſent̃ vnũ & idẽ corpus, vt in. c. debitũ extra de biga: &. iiij. q. iij. c. idonei. ſaturata libido *ideſt carnis voluptas. Eſt em̃ libido* gñale nomen ad oẽm cupiditatẽ: quãuis vſitatius vſurpet̃ pro generaliũ voluptate. Author eſt. D. Auguſt. lib. xiiij. De ciuitate dei. c. xvj. Propago p̃paginis p̃ gñe vſurpat̃. Verg. Sit Romana potens Itala vir tute propago. Sunt q̃ vxoriæ cõtubernalitati cælibatũ prætulerũt. Inter quos Anthiſtenes Athenienſis qui interroganti cuiuſmodi vxorũ duceret reſpõdit. Si formoſam duxeris, cõmunẽ es habiturus, ſi deformẽ, pœnã. Indignũ certe Philoſopho rñſum: cui ſi parent oẽs, ſtatim euertere⁊ humani generis multitudo. Neq; ſapientẽ opinaret tam impudice locutũ: niſi hæc à Laertio referrentur in lib. de Vatis. vj. A. Gel. tñ lib. v. c. xj. hoc inſolẽs dictũ Bianti philoſopho cõtribuit. Rogatus quoq; Diogenes (vt idẽ Laertius ſcribit) q̃n

esse vxor ducenda: Iuuenibus ait nondū, senibus ꝯo nunquā. Consultius multo respondit, Menedemus vxorē ducendā: vt testis est Laertius li. ij. In qua adsertione fuit etiā Metellus Numidicus, & Aristoteles q lib. Politicorū. vij. c. xvj. cōgruū censet puellas circa decimūoctauū annū nuptui tradere: masculos circa trigesimūseptimū, est igit ducēda vxor: ne p multiplices tēporariosq; amores nullo stabili proprioq; vinculo illigati: erratici ac volatici reddant iuuenes amatorculi. Neq; illud Horatianū approbam⁹. Nil ait esse pri⁹, melius nil cœlibe vita. Est vxor bona gubernaculū domus. Sētiendū cū Marco Cicerone: q lib. iij. de finib⁹. Cōsentaneū esse ait naturę, vt sapiēs velit vxorē sibi adiūgere. Diuin⁹ quoq; Plato ꝑcepit, vt vnusquisq; vxorē ducat, q ꝯo nō duxerit, pecunia mulctet atq; dedecore. Neq; his assentior q existimāt studia literarū impediri vxoris interpellationib⁹. Studia poti⁹ adiuuāt & reficiūt. Quid em̄ iucūdius: qd amœni⁹, q̄ dū olim Martia. Hortēsio. Terētia Tullio, Calphurnia Plinio, Pudentilla Apuleio, legētib⁹, meditātibusq; candelas & cādelabra tenuerint? Ex vetere Romanorū instituto vxores maritis: nec molere: nec coquinariā, facere opz, quę ministeria ꝑsus ancillaria sunt & seruilia. Nō parū multi sūt q vxores hñt nō vxores, sed vt ancillas: q impiosissimos dñs aq̄ūt nō maritos. Vñ fit sæpe vt oīs amor ꝯiugalis ī odiū exitiale ꝯtat. Solō (vt tradit Plutarch⁹) mr̄imoniis dotes sustulit, tres em̄ vestes & q̄dā pui empta vasa: aliud ꝑterea nihil nuptā secū ī portari iubēs Voluit aūt viri vxorisq; cōsortiū nō ꝑtio, ac mercede, sz liberorū charitate, gr̄a bñuolētiaq; cōiugi

MAVRVS. Causam ducendæ vxoris hoc disticho describit: quæ quidem est soboles. i. liberorũ procreatio & successio, qui igitur ob saturandam voluptatem ducit vxorem, ac subinde coit, is sacramento & matrimonio abutitur.

Soboles est multiplicatio liberorum, ac successio: ab olescendo. i. crescendo: vnde sobolescere idest, crescere & multiplicare. Propago vo naturaliter est vitis suppressa & dilatata. Callice prouein. & per metaphorã, seu pullulatio gen⁹ vt hic

¶ Libido est oĩs cupuditas, & ideo in definitionibus oĩm vitiorũ progenere recte sumit: qñ vo per se ponitur, tunc Venerea voluptas est: vnde libidinosus. i. ad libidinem inclinatus.

¶ Ordo. Vxor hñda venit. i. duci debet, nõ vt libido. i. turpis voluptas: satirata sit. s. i. satiata sit Sed vt propago. i. genus humanum, aucta sit. i. sobolescat & conseruetur, in æternos d es. i. vsq; ad perpetua tempora. i. vsq; ad finem mundi. Nam post finem mundi nullum erit tempus.

Curia.

Larga qdẽ magnos ꝓmittit curia mõtes,
Irrita sed rapidis verba feruntur aquis.

LVCIVS. ¶ Curiales multa repromittũt, pauca tñ ex promissis tenent. Larga curia appellat, qđ pollicitatiõib⁹ liberalis apparet. Magnos mõtes intellige rerũ cumulos instar montiũ. Verba irrita, improbata & inania. Est em̃ irritare, ĩfringere nec rarũ habere, vñ irritũ dicit quòd improbatũ est. Irritũ testamentũ qđ de iure inualidum est, vt si is q testat sit capite diminut⁹. Rapidis vo:

ba ferant aquis. Sensus est, frustra credit qđ curiales promittūt. Estq; poëtica descriptio: cui conuenit & illa Catulli: in vēto, & rapida scribere oportet aqua. Frustra nāq; signat, aut perforat aqua omnino post ictū coherens. Vñ prouerbiū erat apud antiquos. Aqua hæret cōtra frustra conātē. Huius pronerbij Cicero li. officio. iij. meminit. Ab aqua: aquor verbum quòd est aquam haurio, siue aquā fero. Curtius. Cū miles aquatū profectus esset. Aquatio, aquæ vectio. Aquilex: qui aquam colligit vt interpretatur Marcellus. Aquilegium: collectio aquæ. Aquagium, aquæ ductus quasi aquæ agium, vt Pompeio placet.

☞ Maurus. ¶ Hoc carmen est de vanis & friuolis curiæ promissis: alludit aūt ad prouerbiū: Aureos montes promittere: qđ est ingentia ac magnifica polliceri: sed ea minime præstare. Liberalitas quidē principalis, dicit virtus qđ principū maxime sit propria. Et principē dare petenti repulsam turpe & infame credit. Cū em̄ principes oīa possint: oīa possideant, oīb⁹ ad tuendā potentiā op⁹ habeant. Ideo fidem & conciliationem oīm captātes: omnibus omnia promittunt. Verum ipsi petaces ac doniuori sæpius falluntur, inanem tantū spem inde ferentes.

☞ Curia à cura dicit, & est locus vbi respublica, à magistratibus geritur: vt senatus &c. vel vbi princeps cū suis curialib⁹ est, aliqñ ipsa curialiū multitudo: vt senatus senatorū: sed est continens p cōtento: vnde curialis. i. qui est illius curiæ.

☞ Ordo. Curia. i. aula principis, larga. i. liberalis: promittit. i pollicetur, mōtes. i. munera. Magnos. i. ingentia, & magnifica.

Sed verba.i.talia promissa,irrita.i.inania, feruntur.i.effluunt,euanescunt:aquis.i.per aquas,rapidis.i.celeriter currentes.

Eadem.

Quã bñ cõueniẽs sortita est curia nomẽ:
A grauibus curis curia dicta venit.

¶ Lucius. ¶ Curia verũ & cõueniẽs nomẽ habet, nam curiales oẽs solitudinibus obnoxij sunt. Curiam aũt à cura dictam. Varro designat de vita patrũ libro.ij. Vt vero alijs placet à curo Curia nomen habet. Nam Romulus populum Romanum in triginta partes diuisit quas Curias vocauit. Nã huiusmodi curiæ Reipublicæ curam suscipiebãt. Curiarum duo genera apud Romanos erant. Nã locus vbi senatus Rempu, curat curia dicitur. Et vbi sacrorum cura tractatur curiam appellamus idest, vbi vel sacerdotes res diuinas, vel magistratus humanas curat Generaliter curia locꝰ est vbi publicas cura gerebant. Vide Festum & M. Varronem libro Latinitatis.ſ. vel vt producatur varronis testimonium in libro secundo de lingua Latina. Curia est vbi senatus Rempuplicam curat, Illa etiam & curia dicitur vbi cura sacrorum publica. Ab his vt idem ait curiones, suntꝙ sacerdotes. Inde sacra quæ in curijs fiebãt curionia Prisci nominauerunt, & curionũ æs dicebatur qđ dabatur curioni ob sacerdotium curionatus. Dionysiꝰ Halicarnaceus hos curiones signare videt dũ scribit in secundo duces curiarũ factos esse sacrificulos à Romulo imitato Græcorum consuetudinem.

☞ Maurus. ¶ Ab etymologia vocis curiæ cu-

ras

ras & miſerias deſcribit. ideo alludit ad illā triuiale ſed tñ nō ineptū carmē, Cōueniūt rebꝰ nomina ſępe ſuis. Cū curiales inter tot gnatones fumorum vēditores, inuidos, oblocutores, gloripetas, & huiuſmodi in fœliciter cōparatos, nō ſuis votis ſed alienis ſeruire coganť: miſerrimi certe ſunt. Omitto turpia obſequia, cæcutiētias, cōniuētias & cetera hmōi: ꝑterea tot metus, tot caſus, & tēpeſtates inopinatas, inſtabilia diuerſoria: iā tot crapulas. tam frequētes ꝓpotatiōes & comeſſatiōes: quibꝰ oībꝰ neſcias an ſerui dominis, an dñi ſeruis infeliciores habēdi ſint: hęc res prope infinita copioſiſſimū argumentū ſcribendi de miſeriꝭ curialium. AEnee Siluio, Hutteno & pino Toloſano dedit.

Cura dicitur quaſi coreda, quod cor edat: eſt enim flagrans in pectore ſtimulus.

Ordo. Quam bñ cōueniēs nomē. i. maxime verū & aptum nomen. curia ſortita eſt. i. adepta eſt. Curia venit. i. ortū hz. dicta. i. denominata. a grauibꝰ curis. i. a magnis ſollicitudinibus.

Pax.

Securꝰ placida mūdꝰ ſub pace qeſcit.
Trāquillū eſt ſūmi pax opus alma dei.

LVCIVS. Secure & fœliciter viuit mūdꝰ tēpore pacis. Vñ Cicero in Philippicis ait. Nomen pacis dulce eſt, & ipſa res ſalutaris: pax eſt trāqlla libertas. Ouidius libro tertio de arte Amandi.

Candida pax homines, trux decet ira feras.

Bñ itaq; ſubiūxit, Tranquillū eſt ſummi pax opꝰ alma dei. Nā eā dare mundꝰ non poteſt. Tempo-

re pacis omnia secunda, & fœlicia sunt. Hinc Tibullus libro primo, elegia prima.

Interea pax arua colat: pax candida primum
Duxit araturos sub iuga curua boues.
Pax aluit vites, & succos condidit vuæ:
Funderet vt nato testa paterna merum.
Pace bidens, vomerq; vigent &c.

Quãtũ frugifera sit pax ex eo cognoscere est qđ discordia maximę res, vt ait salustius: dilabunt. Et Matthei capite quinto. Omne regnũ diuisum cõtra se, desolabitur: & oĩs ciuitas vel domus diuisa, cõtra se nõ stabit. Mund⁹ igit̃ quiescit, quieti adsumit. secur⁹, trãquill⁹ & tutus. sub pace placida. i. tpe pacis placidę. Pax est op⁹ dei trãquillũ i. tutũ & amęnũ. Vergilius in. xi. Aeneidos pacẽ sequestrã posuit pro inducijs, hoc est pro pace tẽporali & media inter bellũ ꝑteritum & futurum. Anus stupri sequestra dicitur ab Apuleio lib. ix. de Asino aureo. stuprorũ conciliatrix, & vt vulgo dr̃ mediatrix. Cui⁹ fidẽ amatores in lenocinio sequunt. Nã notũ est sequestrẽ vulgo appellari eũ, cui⁹ electi fidẽ vtraq; pars sequit̃. A sequẽdo factũ est vocabulũ. Antiq; sculnã q̃si seculnã seqstrã etiã dixerũt, vt ostẽdit Lauini⁹ ĩ libro de v̄bis sordidis, & post eũ A. Gellius lib. xx. c. x. Per aduerbiũ dr̃ aliqd seqstro positũ qñ apud sequestrem deponitur, author idem Lauinius.

MAVRVS. ¶ Ludouic⁹ Rex duodecim⁹ sub quo Faust⁹ floruit, multis annis in orbe pacẽ fouit, q̃ qdẽ nihil optabili⁹, nihil poti⁹ mortales habẽt. Pax olĩ vergilio & Ouidio sub Augusto. pax Fausto sub Ludouico optĩo & maxĩo regea deo cõcessa est, de ea igit̃ est hoc distichõ. Nomen

pacis (teste seneca) dulce est, & ipsa res salutaris: pax est trāquilla libertas. Pax (teste Augustino) est serenitas mētis, trāquilitas animi, simplicitas cordis, vinculum amoris, cōsortiū charitatis &c. Pax est donū dei, iustitiæ parens, phitatis amica, sapiētiæ alūna. Melior em̄ est (ait sapiēs) bucella sicca cū gaudio, quā dom⁹ plena victimis cū iurgio: pace cuncta vrgent ac florent, sine qua nulla prorsum in mundo fœlicitas est.

☞ Poeta verbis vtitur maxime propriis in describenda pace, quod in ordine vide.

☞ Ordo. Mundus, id est mortales (continens p contento) securus, id est expertes curarū. quiescit. id est quicte potiunt. sub pace, id est sub tranquillitate pacis, placida, id est miti & sedata. Pax alma, id est omnia fouens. est opus, id est munus, tranquillum effectiue, dei summi, id est optimi maximi.

☞ Bellum.

Perfurit, & totū miscet Mars impius orbē:
Heu diro inuēta est sub Ioue tāta lues.

LVCIVS. ¶ Bellorū furor, atq; seuitia omnia deuastat. Hinc bene exclamat Tibull⁹ libro prīo elegia. x. Quis fuit horrendos primus qui protulit enses. Quam ferus & vere ferreus ille fuit.

☞ Ordo, Mars impius, bellum impiū. In bello em̄ pietati nō est loc⁹. p furit, debacchat & miscet totū orbem, hoc est perturbat confundit, Est em̄ miscere confundere. Vnde vas mixtarīū dicitur

quo vinum aqua miſcem⁹. orbē mundū intellige qui orbis a rotūditate ſuę formæ nominaſ, vt tradit Plin. lib. ij. c. ij. Poſuit autē Martem pro ipſo bello Mars vero ideo vocitat⁹ eſt qđ marib⁹ ī bello p̄ſit, ſiue qđ a ſabinis accept⁹ eſt, apđ quos Mamers vocaſ. Veteres etiā Marſpitē, hoc eſt Martem patrē appellarunt. A poetis quoq; Mauors vocaſ. Ouidi⁹. ſic ego ſic poſita dixit mihi caſſide Mauors. Hinc Martius ſiue Mauorti⁹ dr̄, qđ aliqñ ſignificat q̄cq̄d ad Martē pertinet. Marti⁹ campus, qui Marti cōſecraus eſt, Martius mēſis. quoniā hunc Marti. Romul⁹ dicauit. Aliquando marti⁹ bellicū ſignificat vt marti⁹ furor. martia arma. martulus a marte diminutiuū eſt vt ſentit Caper. Heu diro inuenta eſt. hoc interſeruit. Nā iuppiter ſaturnū in italiam fugere cōpulit, vt docet maro. Tanta lues. tanta peſtis bellica.

MAVRVS. ¶ Poſtquā pacē deſcripſit, bellū paci cōtrariū aggrediſ: docetq; prīo hoc diſticho belli furias, & ingentes p̄turbatiōes, & qñ primo natū. ſecūdo crudelitatē & inclementiam. Tertio poſt victoriā victis, & captis nō eſſe ſęuiēdum. Primo igitur diſticho ait: bellū oīa turbat: oēs artes interrūpit: oēm tranquillitatē de medio tollit, oēm pulchrā ſpē extinguit, oēm ſecuritatē aufert. Nā peior eſt bello, timor ipſe belli: dumq; tonat, vniuerſos per orbē attonitos reddit. Nec fere tonare ſine grādinatiōe ſolet: tum em̄ cūcta p̄terit, deformat, diruit, vaſtat. iuppiter autē hanc indicibilē calamitatē, cū patrē bello fugaret, in orbē introduxit: ī quo alludit ad illā, ſi malū eſt in vrbe qđ nō fecerit deus. Triplex autē malū eſt ab irato deo in orbē miſſum, bellum, peſtis, fames.

Miſcet. Alludit ad furorē belli: miſcere nāq; eſt pturbare. i. ſine ratione facere: oſs autē furor & perturbatio rationem de ſuo cardine tollit.

Impi⁹. Bellū impiū dicit, vt quod nec ſacris nec prophanis, itē nec parētib⁹ nec alijs pietate & obſeruantia iunctis parcere queat.

Lues eſt corruptio tabifica, vt peſtis &c. ſed metaphorice pro malo ac pernicie ponit.

Diro. Quodcūq; malū crudele & infeſtum at deo miſſum vocāt dirū, quaſi deorū ira miſſum, dirum tamen aliquādo magnum eſt. Vergilius. Iā tū relligio pauidos terrebat agreſtes Dira loci. Et in hoc ſenſu capi debet.

Ordo. Mars. i. bellū (deus p re cui prę eſt) impi⁹. i. nephariū nulli parcens, perfurit. i. ingentes furias exercet, miſcet. i. perturbat. orbē. i. ſtatum orbicolarum. totū. i. per oēs partes. Heu dolentis eſt. tanta lues. i. tam ingens pernicies. inuēta eſt. i. initiū habuit. ſub diro ioue. i. tēpore magni iouis in patrem bellantis.

Inclementia bellica.

Nulla eſt ardēti miſerās clemētia bello,
Impetuoſa piū dextera neſcit opus.

LVCIVS. AEſtuāte bello nulla pietas, nulla clementia, nulla benignitas ſeruatur. Nulla igitur clementia miſerans quæ miſericordia ſiue miſeritudine vtatur eſt bello ardenti vehementi & concitato. Dextera impetuoſa. i. manus impetuoſi militis & ardenter inuadentis (ſignificat em impeto, inuado: vnde impetus, a quo impetuoſus

adiectiuū,) Neſcit opus pium, neſcit pietate vel benignitate vti. Miſerans participium eſt a verbo miſereor, quod actiuum habet effectum: ſignificatq; verbis, aut lachrymis, aut opere, dolorem quem ex alicuius miſeria habemus oſtēdere & cōſtruit cum actō. ſaluſt. in bello iugur. Eos multa pollicēdo ac miſerādo caſum ſuū confirmat. i. lamentādo. Hinc cōmiſereor, a quo cōmiſeratio, q̄ eſt ſignificatio miſericordię, q̄ ex alicuiꝰ infœlicitate ꝓmouemur. Legit etiā miſereor, ſed paſſiuū habet affectū: denotatq; cordis anxietatē ex alicuius miſeria. Vide. No. ī dictionū differētijs. A miſereor miſericordia q̄ eſt ęgritudo cordis ex miſeria alicuiꝰ iniuſte laborātis. Miſeritudinē ꝑ miſericordia ipſa, dixit Actiꝰ, vt teſtis eſt Marcelluſ. Miſeret īperſonale ſimili modo paſſiuū habet affectū ſicuti miſereor. idē eſt cū miſeret me illiꝰ, & miſereor illiꝰ. Miſereſco is, moueor miſericordia, & tam accuſatiuo quā genitiuo iūgit. ſtatiꝰ lib. ſ. Theb. Et generis miſereſce tui. Teren. in Hecy. Demū tā ægre tulit, vt ipſam Bacchidē ſi adeſſet credo cōmiſereſceret. Miſerator ille eſt q̄ opꝰ aliquod miſericordiæ exhibet in eū cuiꝰ miſeretur, fitq; a verbo miſereor aris.

☞ MAVRVS. ¶ Alludit ad illā ꝑtritā ſententiā. Nulla eſt clemētia bello. Tāta q̄dē eſt belli ſemel incepti crudelitas & fœuitia, vt nō alioquorū ꝑcibꝰ, nō ꝓpinquorū pietate, nō deorū metu, Non ſacrorū religione, nō legū auctoritate reprimi & auerti queat. Quocirca vnicū hoc remediū, ſecundū deorū auxiliū, eſt bello cedere, atq; rebꝰ & temporibus vtcunq; ſe accommodare.

¶ Neſcit. Neſcire proprie eſt ignorare, ſed quia,

nescimus tractare, vel asseq nõ possum⁹, fit vt ne scire significet nõ posse, vt hic: sed videt verbum exequi aut aliud per eclypsim subintelligi.

Ordo. Nulla clementia. i. misericordia. miserãs i. miserescẽs, est. i. inest, bello. i. in prelio. ardenti. i. iam inflammato. dextera. i. man⁹ bellantis. impetuosa. i. cum impetu ruens. nescit. i. non potest. exequi sup. opus. i. virtutem, pium. i. misericordiæ.

¶ Haud esse post victoriã sæuiendũ.
Bellica q̃sito frænãda est ira triũpho.
Haud sæuit domito nobilis hoste man⁹.

LVCIVS. ¶ Nõ est sæuiẽdũ post victoriam adeptam. Nam vt ait Cicero iibro Officiorũ primo. suscipiẽda qdẽ bella sunt ob hãc causam, vt sine iniuria in pace viuatur. Parta autẽ victoria cõseruandi sunt hi qui nõ crudeles nec immanes fuerũt in bello. Ordo. ira bellica est frẹnãda. i. cohibẽda. Frẹnare em̃ & eius cõpositũ refrenare, cohibere est. Triũpho q̃sito, parta victoria. Est autẽ triũph⁹ Grẹca vox, a q̃ triũpho & triũphor passiuum, qđ est superor, vincor. Nobilis man⁹. i. illustris exercit⁹, seu egregia militũ multitudo haud sæuit, nõ sæuitiã & ĩmanitatẽ exercet. hoste domito, debellato & deuicto. qdã manũ a manando appellatã existimãt, qđ ex brachijs manat. Est autẽ mẽbrũ corpis decẽtissimũ. Aliqñ ꝑ mltitudine, vt diximꝰ ponit. Manica ꝑs vestis q̃ man⁹ cõtegit: hĩc manicata & manuaria vestis q̃ manicas habet. Hostis apđ Veteres peregrin⁹ dicebatur.

vt aperte ostẽdit Tulli⁹ libro Officiorũ. i. Nũc hostis inimic⁹ est, & q nobis, aut cui nos bellũ publice decreuim⁹. Hostimẽtũ est æquamẽtũ, vnde & hostes dici putat nonius, q ex æqua causa pugnã adeunt. Hostire (vt idẽ ait) aliquãdo pro comprimere ponitur. Pacuuius. Nisi cohercuero ꝑterui tatẽ, atq; hostiero ferociã, interdũ ꝑ offẽdere, cedere. idẽ. Hũc id mihi molestũ est qđ hostit volũtatẽ tuã. Proprie tñ ꝙquare est. Plautus. Cũ promitto hostire vt memineris, hoc est ꝙqua reddere. inde hostimẽtũ, de qua dictiõe iã satis meminim⁹.

☞ MAVRVS. ¶ Alludit ad illã Rhetoricã anadiplosim. Vict⁹ est hostis nõ hostis. i. vict⁹ est hostis qdẽ: quia cõtra bellauit: sed nõ hostis, quia sub potestate est qd hostile nõ potẽs facere. Ergo illi nõ vt hosti, sed vt homini parcẽdũ est: & hosti litas obliuiscẽda, humanitas vero memoranda.

☞ Ordo, ira. i libido puniẽdi. bellica. i. bellãtiũ frenãda est. i. cohibẽda est, & hoc dico triũpho. i. victoria. q̃sito. i. acqsita. man⁹. i. potẽtia. nobilis. i. generosa haud sæuit. i. *nullã crudelitatẽ* exercet, & hoc dico hoste. i. capitaliũ aduersario, domito. i. superato. i. postquã hostis superatus est.

☞ Ira.

Sanguine scintillãs feruẽti nascit ira:
Quæ semp dña mẽte domãda venit.

LVCIVS. ¶ Ira mẽte, hoc est rõne regenda & cohibẽda est. Hora. lib. Epistolarũ i. epistola. ii. Ira breuis furor est, aĩm rege: q nisi paret, imperat hũc frenj, hũc tu ꝙpesce cathena. Iuue. saty. viij.

Pone iræ fræna, modūq;. Ira nanq; immoderata insaniā gignit, vt ait Epicurus apud Laertiū ī vitis Philosophorū. Quæstio est apud viros graues an sapiēs irasci debeat: iniuste quidē nephariū est, sed nec turpissimū ira moueri. Modo oculi ꝑ irā truces nō fiant, mō non sit os turbidū, mō nō immaniter clamem⁹: & in spumā efferuescamus. qd de hac quæstione sentiat Thaurus philosoph⁹ vide apud A. Gel. li. j. c. vl. Irā philosophi definiūt esse accensionē sanguinis circa cor. Stoici dāt gratiā deo, adimūt irā. Nā si hō q̄ habet imperium ac potestatē late noceat, per irā sanguinē fundat, vrbes subuertat, populos deleat, puincias ad solitudinē redigat: quāto magis deū q̄ habet totius gn̄is humani & ipsius mundi ptatē, perditurum fuisse vniuersa credibile sit si irascerē. Lactanti⁹ tn̄ in lib. de ira dei. c. vj. cōcludit deum irasci qm̄ gratia commouē. In eo, inquit, summa oīs & cardo religionis: pietatisq; versatur. Neq; honos vllus deberi pōt deo, si nihil prestat colenti: nec vllus metus si non irascī non colēti. Ego ꝯo contra Lactātiū magis crediderim deū ira nō excitari. Nā sapientię. xij. c. legī. Qui cū tranqllitate iudicat. Et D⁹ Grego. ait. Absit vt in dn̄o furorē esse credamus. Nō em̄ esset incōmutabilis, si eū cōmouere posset aliqua necessitas passionis. Improprie igī & secū dū humanū modū de deo nostro loquentes, æternæ dānationis sententiā furorē vocamus. Nō qđ in illa iustitie seueritate aliqua pturbatiōe moueatur deus: sed quia improborū iustissimus erit vindex & sensor. V n̄ iracūd⁹ videbī illis quos ignis purgatorius emūdabit: & furiosus his q̄s gehēnæ demādabit ꝑpetue. Vel dic melius, ira dei nō per-

turbatio animi eius est, sed iudicium quo irrogat pœna pctō. Author est D. August. li. de Ciuitate dei: cap. xxv. Ira scintillans à poëta dicit. Nā in scintillantibus flāmantibusq; oculis exprimitur. Est em̄ fauilla deserta igne scintilla. A qua fit scintillo quod significat refulgeo, splendeo, mico.

☞ MAVRVS. ¶ Alludit ad definitionē iræ, quæ apud Aristotelem est li. j. de Anima. Ira inqt est accensio sanguinis circa cor. Nā feruor ille partim ex vaporatione fellis: partim ex perturbatione nascit. Nec est in homine alia passio vel notabilior, vel deformior, ora pulchra fœdat: toruos vultus efficit: incōstātes motus reddit, oēmq; pulchritudinē & tranquillitatē tū animi: tū corporis in deformitatē ac velut in tēpestatē mutat. Quare poëtæ ac pictores talē nobis irā finxere: qualia inferni mōstra serpentib⁹ succincta, igne & flatu instructa fingere solēt. Porro verū iræ pharmacū patiētia est, quod quidē auctores varijs figuris explicant: quas si per otium liceret, huc adducerem. Nam vt ignis aqua, sic ita, patientia aut attemperatur aut extinguitur, vt equus sessore, sic ira rōne duci, & fræno ac calcare cohiberi debet, vt caligo solis calore fugatur, sic ira rōne pellitur: &c.

¶ Ordo. Ira i. puniendi libido: scintillans. i. accēsa & commota: nascitur. i. procedit: sanguine. i. ex cholera, senguinea (per eclvpsim ob defectum præpositionis) feruenti. i. circa cor ebuliēti. i. quæ domari velit. i. quę domari & mitigari debet semper. i. omni tempore, mente. i. à ratione, domina idest passionum dominatrice.

☞ Bombarda.

Si celsũ quateret moles bõbardica cœlũ:
Tota foret capto machina strata ioue.

LVCIVS. ¶ Bõbard æ impetum tam vehemẽ tem designat, vt eo possit dirui cœlũ & iuppiter ipse capi, Est autem bombarda nuperum, & recẽs tormentum: videturq; nomen sumpsisse ab orri= bili sono. Bombus enim sonus est, qui & bombita tio aliter dicitur, vtraq; tamen vox proprie est a= pum. sicut crocatio, & crocitatio, & crocitus dicit de coruis. Tota foret. Ioculare dictum.

Ordo. Tota machina, subaudi ipsi⁹ celi: foret esset strata, diruta. Ioue capto. Est aũt machina ꝓprie molitio, inuentio, vñ mechanic⁹ faber seu opifex eorũ operũ q̃ ingenio simul & manibus fiunt: & mechanicha ars fabrilis. Vnde artes diuidunt in liberales & mechanicas. Et machinas bellicas vo= camus opera fabrilia quibus in bello vtimur. Itẽ ipsa consilia q̃b⁹ decipere hostẽ conamur, machi= næ vocant. Inde ϗbũ machinari i. cogitare, ima= ginari & tã in bonũ quã in malũ vergit. De tor= mentorũ inuentoribus satis multa passim legun tur, sed quis bombardã reperit nondũ exploratũ habem⁹. Ea hoc tẽpore oĩs peditum vis, oĩs eque stris splendor turpiter diruitur. Artẽ machinamẽ torum, vt tradit Plutarchus in vita marcelli, Eu doxus & Architas inchoarunt. Equũ qui aries di= citur in muralibus machinis: æpeus ad Troiam in uenit. Author est Plin. lib. vij. c. lvj.

☞ MAVRVS. Hyꝑbole est de violẽtia bom bardæ. i. bellicæ machinæ, cui cedunt oĩa: est em̃ quoddã artificiale fulmẽ, quod quidẽ velut Iouis

fulmẽ omnia proſcindit & deſtruit. Itaq; dicit nil eſſe tanto robore: tanta altitudine munitum, & à qualibet potẽti manu defẽſum, quin bellicis iſtis machinis ad pernitiem hominum recentius inuẽtis, conficiatur & expugnetur.

¶ Bombarda à factitio verbo bombus dicitur, eſt em̃ bombus tubarum raucus ſonus, vnde bõbarda deriuatũ & nouatũ eſt, qđ hmõi ferme ſonum emittat. ¶ Machina eſt fabrica. i. officina lĩguaria ſed figurate eſt fabricatio operis alicuius: vñ hic machinam pro cœli fabrica poſuit.

Ordo. Si moles. i. ſi magnitudo, bombardica ideſt bombardæ, quateret. i. percuteret: cœlum. i. orbem, cœleſtem, celſum. i. altum. Machina. i. fabrica cœli, foret. i. eſſet, ſtrata. i. deiecta, tota, ideſt per omnes partes, & hoc dico, Ioue. i. ſummo deo, capto, ideſt captiuato.

Iuſtitia.

AEqna gerit rectã, libratacq; põdera lãcẽ
Iuſtitia immota firma, tenaxq; manu.

LVCIVS. ¶ Depingit iuſtitiam cũ lance qua omnia iuſte ponderat. Eſt em̃ librare ponderare, trutinare, æſtimare, examinare. Chriſipp⁹ quoq; in libro de Honeſto & voluptate. ſ. Os & oculos iuſtitiæ depinxit. Dicit quippe imaginem iuſtitiæ à pictoribus ad hunc ferme modum depingi. Forma virginali, aſpectu vehementi & formidabili, luminibus oculorum acribus. Itẽ non atrocis, ſed reuerendæ triſtitiæ. Ex imaginis iſtius ſignificatione: intelligi voluit iudicẽ, qui iuſtitiæ antiſtes eſt oportere eſſe grauem, ſanctum: ſeuerũ, incor-

ruptū, inadulabilē, & contra improbos immiſericordem. Vide A. Gellium li. xiiij. c. iij. Eſt aūt iuſtitia ſplendor magnus ex quo viri boni nominantur. Cuius mun⁹ primū eſt ne cui quis noceat, niſi laceſsitus iniuria: deinde vt cōmunib⁹ pro communibus vtatus priuatis vt ſuis. Author eſt Cicero lib. Officiorum primo. vt vero vlpiano placet in libris digeſtorū. Iuſtitia definiť conſtans & perpetua voluntas ius ſuum cui tribuens.

☞ Ordo. Iuſtitia firma tenax ꝙ. i. ſtabilis & conſtans quæ frāgi nec deuelli poteſt ab æquitate, gerit, fert manu immota, firma rectam lancem, iuſtam ſtateram qua, ſubaudi lāce, librat, examinat æqua, pondera, hoc eſt ipſam æquitatem.

☞ MAVRVS. ¶ Alludit ad illā prouerbialē Latinorū metaphorā, æqui librū. i. ſumma & exacta æqualitas, eſt em̄ æquilibrū bilancis foramen ad quod ponderis fit examinatio, æquamentū, libramentū etiā dicit, id etiā eadem forme rōne dicitur æqua lance fieri, iudicari, ſeruari &c. pro eo quod eſt, pari oīno iure, citra vllum perſonarum, reſpectū. Tertio aliter efferť, trutina iuſti⁹. i. quā æquiſsime, ſiue cū inſigni & īcorrupta æquitate: ita Eraſmus doctiſsime interpretať, hæc tria prouerbia ex diuerſis ſimilitudinib⁹ à libra & ſtatera captis ad eundē ferme ſenſum ſpectat, quodquidē familiarius explicare libet: differūt em̄ libra & ſtatera. Siquidē libra (quæ etiā bilāx dicit) duas habet lances, quæ vbi recte cōſiſtūt, tū pōdus iuſtū eſt: vnde ortū habet, æqua lance fieri &c. Itē foramen habet in quo eſt lingua, q̄ vbi recta intus ſtat nec ad alterutrū latus ne minimo qdē declinat: tū iuſtū pondus eſt, vnde ortum habetur, æquilibriū

Attrutina est statera, quæ lancib⁹, caret, gasco vo cat. Romane: hoc etẽ libræ genere minim⁹ pon dus sentit, dignoscit q̃, vnde ortũ habet, trutina iusti⁹. Trutina etiã pro exacto iudicio sumit. Per sius examẽ vel in illa castiges trutina. V ñ sũt illæ metaphoræ, ad librã, ad trutinã, ad staterã loq, p ferre, examinare &c. pro exactissime. & Apul. tru tinã, sententiam vocat. i. grauẽ & perfecte exami natã. Per hæc igit proverbia etiã per hoc distichõ summa iuris æqualitas. i. exacta iustitia venit in= telligenda. Neq̃ tñ sic accipiendũ est, vt dignis & indignis, sapientib⁹ & stultis, infimis æqualia ex= hibeant. Sed cuiq̃, qđ iustũ est, pro sua dignitate tribuantur. Alioquin inæqualib⁹ (teste Platone) æqualia erunt inæqualia. Nam æqualitate (vt ait Plinius) in ferendis sententijs nil inueniri põt in æqualius. Hæc igitur æqualitas, & illud etiã Ari= stote. Quod iustum est æquale videtur esse: ad hũc modum intelligi debet.

Æqua. Alludit ad Solonis apophthegma, æqua= litas aut parit bellũ, i. æqualitate, q̃ x̃o est æqtas. cõtinet cõcordia, inæqualitas discordiarũ est mr̃.

Firma. Alludit ad cõstantiam sine qua nõ est iustitia. Iustitia nanq̃ est perpetua & constans vo luntas, cuiq̃ ius suum tribuens.

Tenax. Alludit ad æquitatẽ quæ magna iusti tiæ pars est, quia legis & iuris moderatrix.

Gerit. Alludit ad picturam iustitiæ manu si= nistra libram tenentis. Cyprianus encomium iu= stitiæ dicit, in. xii. abusionibus.

Ordo. Iustitia. i. princeps virtutum, firma. i. constans, tenaxq̃. i. & æquitatis seruatrix, gerit. i. tenet & portat, manu, idest, sinistra, immota, id

eſt ſtabili: lancem. i. libram (pars pro toto per ſynecdochen &c.) rectam. i. æqualē quæ libra: ſup. librat. i. ponderat, examinat, pondera. i. merita: æqua i. per æqualitatem. Eſt hyperbaton in confuſa ordinis tranſgreſsione.

Prudens.

Quiſquis es ò prudens, Ianum ſectare bifrontem.
Sunt ora, atq; oculis terga videnda tuis

Luciꝰ. Ianum bifrontē viro prudenti imitandū proponit. Qui qm̄ præſentia & futura ppē deret, biceps ſeu bifrons à poëtis fingitur. Hinc ait Perſius, iane biceps &c. Vide plura apud Macrobiū lib. ſaturna. primo. c. vi. Bifrons dicitur q duas habet frontes: ſicuti biceps, q habet duo capita, & bicorpꝰ quod habet duo corpora. Sunt ora videnda, i. quæ ante os eminent veluti præſentia ſunt inſpicienda, & terga, hoc eſt preterita etiā cōſideranda & reuoluenda ſunt, Nam vt inquit Cicero lib. Officiorum. i. Homo ipſe qui rationis eſt particeps: per quam conſequentia cernit, cauſas rerum videt, earumq; progreſſus: & quaſi anteceſſiones non ignorat, rebuſq; præſentibus adiugit, atq; adnectit futuras. Oculus dictus eſt ab occulē do quod ciliorū tegminibus occulaꝫ prominētes oculi ſunt hebetiores, conditi, clariſsimi. Author Plinius libro vndecimo. Capite. xxxvi. Ocellus. diminutiuū eſt ab oculus, dicitur etiam ocelluſ. Ocellatus ab ocello adiectiuum eſt. Vnde Sueto-nius in Auguſt. Ocellatas nuces dixit pro multis foraminibus diſtinctas. Oculeus plenus oculis.

Vñ Arg⁹ tot⁹ ocule⁹ fuisse refert. Oculat⁹ q̄ per totū corp⁹ oculos habet vel q̄ oculis est vigilātib⁹

☞MAVRVS. ¶ Postquā iusticiā descripsit ad alias cardinales deinceps pergit. Sed à re ad p̄sonā variat. Iustitia nā & Prudentia &c. res sunt: iustus ẋo prudēs &c. p̄sonæ. Vide formulas Eraſmi, à re ad p̄sonā &c. in. ſ. li. dup. cop. alluſio manſcita est ad prouerbiū, Ianus alter. i circunſpectus & p̄uid⁹ quasi p̄ p̄terita colligēs futura. hoc etem̄ Ianus vidēs ante & retro nobis in fabula designet Sūt aūt tres prudētiæ partes: memoria p̄teritorū prouidentia futurorū. Et dispēsatio p̄sentiū: porro sapiēs p̄sentiū ordinatio & administratio & p̄teritorū & futurorū intelligētia oīno pendet. Alias diuisiōes & definitiōes, prudētiæ, itē: laudes ipsi⁹ cā breuitatis p̄tereo: apd̄ Ouidiū Iani fabulā vide

☞Ora. ¶ Alludit ad viatorum, qui eūdo retro relinquit, quæ preteriſt, ante se aditurus ad q̄ pergit. Sic enim viuendo p̄terita tempora, quæ sūt velut post tergum, linquimus, & ad futura, quæ sunt velut ante faciem, pergimus.

¶ Ordo. O prudēs. i. ô sapiēs: quisq̄s es. i. quicūq̄s fis: sectare. i. insequere: & imitare. Ianū, illū deum bifrontē. i. duas facies habentē, & ira ante & retro videntū, ora. i. quæ ante nos adeunda sunt. i. futura: atq̄ terga. i. quæ retro sunt. i. præterita, sunt videnda. i. diligenter considerandā perpendenda: oculis tuis. i. examinibus tuæ prudentiæ.

☞Fortis.

Instanti veniunt subeunda pericula casu
Rebus in angustis fortia corda patent

LVCIVS. ¶Imminẽtia & ĩſtãtia pericula cõ ſtanti fortiq; aĩo ſubeunda ſunt, in reb⁹ em̃ diſcri minoſis fortis anim⁹ cognoſcit. Tulli⁹ libro Offi ciorum .j. Fortis animi, & conſtãti⁹ eſt, nõ ꝓturba ri ĩ reb⁹ aſperis. Et de Oratore lib. ij. Magna laus & admirabilis videri ſolet tuliſſe ſapiẽter caſ⁹ ad uerſos: nõ fractũ eſſe fortuna: retinuiſſe in rebus aſpis dignitatẽ. Hora. lib. ſermonũ. ij. ſatyra. iiij. Viuite fortes, Fortiaq; aduerſis opponite pectora reb⁹, ¶Ordo, Pericula veniũt ſubeũda, adgrediẽ da. caſu ĩſtãti, ĩminẽti. inde ſubiũxit rõnẽ, fortia corda, hoc eſt magnanim⁹ anim⁹, patẽt, apparet. in reb⁹ anguſtis, id eſt ĩ periculis. Vel res ãguſtas intellige humiles & deꝑſſas: vt apũd iuuena. haud facile emergũt quorũ virtutib⁹ obſtat Res angu ſta domi. Anguſt⁹ em̃ idẽ quod arctus, & anguſto verbũ coarcto: anguſtiæ ſtrictura cuiuſcũq; rei, li cet ꝓ trãſlationẽ pro difficultatib⁹ poni reperiãt.

MAVRVS. ¶Duo ſũt fortitudinis tpa, ꝓſperitas & aduerſitas, at quãto difficilior eſt ad uerſitas, tanto maior & laudabilior eſt fortitudo, fortitudinis itaq; magnitudo debet magnitudinẽ dolorũ, piculorũ ac laborũ nõ tm̃ ꝙrre, ſed etiã ſu perare ſiqdẽ ĩ pulchris & magnis vĩcere pulchrũ & magnũ eſt. Nihil aũt pulchri⁹ aĩo forti & gene roſo, vllis aduerſis cedẽ neſciẽti. ĩ poſteriore ꝟſu alludit ad ꝓuerbialẽ ſnĩaz. Op⁹ artificẽ mõſtrat, vt diſputatio literaꝝ, dimicatio fortẽ, aut ſec⁹ &c.

Ordo. Pericula. i. periculoſi labores. veniũt ſubeũda. i. debẽt ſuſcipi. caſu. i. ſub aduerſitate. inſtãti. i. imminẽti & vrgẽti: fortia corda. i. fortes animi. patẽt. i. manifeſtantur reb⁹ in aduerſis. i. ſub aduerſitatibus & periculis.

☞ Modeſtus.

Seruãda in reb⁹ p̃fixa eſt meta gerẽdis:
Nõ exceſſa pudẽs facta modeſt⁹ amat.

LVCIVS. ¶ In reb⁹ adminiſtrãdis ſeruãd⁹ eſt mod⁹. Hortat igit ad modeſtiã retinẽdam. Quod etiã fecit Horati⁹ lib. Odarũ ſecũdo, Oda decima.

Auream quiſquis mediocritatem diligit,
Tutus caret obſoleti ſordibus tecti.
Caret inuidenda ſobrius aula.

Eſt autem modeſtia ſcientia earum rerũ q̃ agunt, aut dicuntur collocandarũ ſecũdũ Ciceronẽ libro Officiorũ. ſ. Hęc ab Aurelio Macrobio moderatio dr: vel modeſtia eſt in aĩo cõtinens moderatio cupiditatũ. Author idẽ Tullius lib. iij. Rhetoricorũ Nouorũ. A moderor q̃d mõ accuſatiuo, mõ datiuo adiũgit modeſtia & moderatio detorquent.

☞ Ordo. Meta præfixa, mod⁹ prę̃fixus & ſtatutus eſt ſeruãda, cuſtodiẽd⁹. in reb⁹ gerẽdis. Adminiſtrãdis. Modeſt⁹ qui vtitur modeſtia, pudens, verecũdus, non amat facta exceſſa, res exceſſas & ſine moderatione factas.

☞ MAVRVS. ¶ Alludit ad aureum illud Heſiodi prouerbium.

id eſt menſuram ſerua, modus in re eſt optimus omnis. Cicero temperãtiã ſæpe vocat modeſtiam & vtranq; eodem prope modo diffinit. Modeſtia (inqt lib. nj. Rheto.) ĩ aĩo cõtinẽs eſt moderatio cupiditatũ. Temperãtia (inqt lib. ij. de fi.) eſt moderatio cupiditatũ rationi obediens.

☞ Omnis aũt moderatio, clemẽtia, mãſuetudo, abſtinẽtia: frugalitas, ſobrietas, parſimõia: ꝓtinẽ

tia, verecūdia, caſtitas, pudicitia, ordo: ſub modeſtia ſiue temperantia militant.

Meta. Alludit ad medium virtutis, ſæpe per modum et menſuram deſignatum, ſiquidē adeo late patet modeſtia, vt oīs mod⁹ virtutis ſedē īter exceſſum & defectum concludens ad eam referri debeat. Nulla quidē virtus eſt ſine modo & menſura, igitur quemadmodum ſanguis per totum corpus: ſic modeſtia per omnem honeſtatem diffunditur.

Ordo. Meta. i. modus. prę fixa eſt. i. prę ſtitut⁹ eſt. ſeruāda. i. debens ſeruari. in reb⁹. i. in omnib⁹ actionibus. gerendis. i. quę honeſte fieri debent. Modeſtus. i. temperans. prudens i. verecūd⁹. nō amat. i. non colit, facta exceſſa. i. vitia. excedentia id eſt extrema vitioſa.

Lex.

Lex ſctā hūanę ducta eſt q̄ regula vitæ.
Demiſſū ethereo mun⁹ ab orbe venit.

LVCIVS. Lex qua regitur humanior vita donū dei eſt. Ea autē dicit ratio ſumma inſita in natura que iubet ea quę facienda ſunt prohibetq; contraria. Author eſt Cicero lib. i. de legi. vel lex eſt recti preceptio prauiq; depulſio: vt idē tradit lib. ii. de natura deorum. Demoſthenes orator ſic definiuit. Lex eſt cui oēs hom nes decet obedire, propter multa, & varia & maxime quia oīs lex eſt inuentio quedam, & donum dei. Philoſop⁹ ſumme ſtoice ſapiētie Crvſipus, ſic īcipit librū quē fecit. Lex eſt oīm diuinarū & hūanarū rerū notitia. Vide plura apd Papinianū & Martianū ī lege. j.

&. i. ff. de legib⁹. cõueniẽti ita q̃ epitheto dixit lex sancta. Est em̃ q̃dẽ res sanctissima ciuilis sapiẽta & q̃ ꝓcio nũmario nõ est estimãda vt habeť in lege prima. ff. de va. & extraord. cog. sanctũ ꝙo intelligiť qđ ab iniuria hoĩm defensum ac munitũ est, a stagminib⁹ herbis quas legati populi romani ferre solebat, ne q̃s eos violaret. Author Martianus ĩ lege sãctũ. ff. de re. diuisiõe. Vel dic qđ sanctiõe q̃dã subnixũ est id sctm̃ eẽ, & si deo nõ sit secratũ. Author Vlpian⁹ ĩ lege sacra loca. ff. eodẽ.

☞ MAVRVS. ¶ Quoniã a pcto lucifer cũ cta ĩ bonũ & malũ distincta fuere. ideo ĩ ꝓditiõib⁹ & ꝓfessiõib⁹ humanis est aliq̃d qđ tanquã bonũ optetur & laudeť. Cõtra est aliq̃d quod tanq̃ malũ vitetur & improbeť, Qua re Faust⁹ laudanda singularib⁹ prẽconijs extollit, at vituperãda scõmatis lacerat, & probris afficit. In re nã q̃ literalia q̃dã literę sũt bõę, tot noĩb⁹ dicte & decãtatę bonæ rursum q̃dã sunt malę: infinitis certe noĩb⁹ velut inutiles vanę immo ꝓnicioſę & cũctis abhominãde. Propterea malas earũq̃ sectatores ridet: meritoq̃ dãnat. Prĩo a lege tãq̃ ab architetonica scipit, quã celitus ĩ orbẽ missam ait. Duplex lex est: altera diuina, vt lex tabularũ Moysi data: lex euangelica &c. Altera humana, q̃ ab hoĩe cogitata fuit: cui⁹ tñ rõ diuina est. V r̃ alludere ad diffinitionẽ legis, q̃ est. Lex est rõ summa a deo insta in natura, q̃ iubet honesta, ꝓhibetq̃ ꝓtraria. Et ĩ. ii. de leg. hãc igiť video sapiẽtissimorũ fuisse sn̄iã, legẽ neq̃ hoĩm ĩgenijs excogitatã: nec scitũ aliquod esse populorũ: sed ęternũ qddã quod vniuersum mũdũ regeret: regeret imperãdi prohibẽdiq̃ sapientia. sane vbi lex nõ est: ibi nõ est iustitia: &

vbi nulla est iustitia, ibi nulla fundit⁹ est bñ viuẽ di disciplīa: populi sine legib⁹ īmanes & barbari. Nã iustitia (ait Paul⁹) vinculũ est perfectionis.

Lex dicit: qđ publice legat: vt oĩb⁹ nota sit & ab oĩb⁹ colatur: cuius est iubere, ꝓhibere, permittere, punire. Regula ꝓprie est norma fabrilis, qua lineæ dirigũtur: sed ꝓ trãslationẽ est ꝓceptio. Et alludit ad illã sententiã Cicero, in. j. de fi. sic dicẽtis. Profecto sic se res habet vt quoniã vitiorũ emendatricẽ legẽ esse oportet, cõmẽdatricẽ q̃ virtutũ, ab ea viuendi doctrina ducatur.

Ordo lex. i. ratio: siue constitutio: qua. i. ex qua, regula. i. disciplina: sancta. i. inuiolabilis: vitæ. i. viuẽdi, humanæ. i. inter homines: ducta est i. tracta & orta est: venit. i. procedit: munus. i. existens donũ: demissum. i. delapsum: ab orbe. i. acçlo, ethereo. i. paradisiaco.

Iuris decreta.

Si sublata forẽt iuris decreta verendi,
Vinceret immanes barbara vita feras.

LVCIVS. Laudat põtificũ decreta q̃ si sublata essent, nulla haberetur iustitię obseruatio, decretũ aũt significat id qđ definit a verbo decerno qđ modo significat cõstituo, diffinio, iudico. Vñ senat⁹ decreta dicunt & pontificũ hoc est diffinitiões. hinc & decermina q̃ distinguunt ac separant purgãdi gr̃a. Medici dies creticos vocãt iudiciarios ī qb⁹ scilicet de egritudinis rõne ferri iudiciũ põt. elegãter & latine dici põt dies decretori⁹ a decerno qđ ĩterdũ vt ꝓdiximus iudicare significat.

Decreta iuris verendi.i. honorandi. Nam vereri proprie est liberorū qui honestatis gratia mouentur. sicuti timere seruorū qui formidine pene faciūt. Verēd⁹ itaq; ille habet q dign⁹ est quē venerem. Est autē ius (vt elegāter Celsus definit,) Ars boni & eq, cui⁹ merito qs nos sacerdotes appellat, Estq; a iustitia ius appellatum. Author est Vlpian⁹ in lege prima. ff. de iustitia & iure Barbara vita.i. vita barbarorū Per metaphorū Barbari dicti sūt, q illiterati habētur, & malis sūt moribus feri crudeles. Verg. Barbarus has segetes. Hinc barbara vita, defamatissima, & q corruptis atq; deprauatis est morib⁹. Barbari ab initio cōficto noīe appellati sunt q difficulter, aspere, ac duriter loquerentur: vt blesos, balboſq; dicim⁹. Author est Strabo lib. xiiii Geographicę, Greci itaq; a suauitate sui sermōnis oēs preter se ipsos Barbaros appellabant.

MAVRVS ¶ Alludit ad illā puerbialē ibi m: vbi timor: ibi pudor i. qui timent penas luere: nō audēt turpia ꝑpetrare. vt cm̄ vīcula leones a seuitia cohibēt: ita leges malos ab iniuria penit⁹ īferēda semouēt. Tolle leges: sim̄ art īnocētiā de medio tollis: cā nō peccādi timor est legū. leges ergo necessarie sūt. Vt cm̄ pharmaca fouēdæ & retinēde valetudini morbisq; curādis ī primis ꝯmoda sūt: ita leges īnocētie cōtinuāde: criminibusq; punīēdis maxīe ꝓsunt. vt etiā nouis morbis grassantibus noua remedia sunt excogitāda, sic nouis flagitiis noue leges sunt adhibēdæ. Nā bonæ leges: quemadmodum dicere solent: ex malis moribus procreantur.

Verēdi: duplex timorē, alter generosus q fit

honesti gra qualis est verecūdia: & ita timere est ꝓprie vereri: sic timemus deū parentes leges &c. alter est seruilis: qui fit metu penæ.

☞ Barbara. Barbari ꝓprie sunt q̄ Barbare & vitiose loquūtur vt sunt indocti, sed quia īdocti sūt rudes, duri, asperi, & qñq; crudeles: fit vt Barbar⁹ pro crudeli & īmani ponat: vt hic. respexit tñ ad Barbarorū vitam, qui legum & morū sunt expertes. immanes, īmane seuum & crudele est ab in. i. non, & mane. i. bonum quasi minime bonum.

☞ Ordo. si decreta. i. si statuta. iuris. i. legū, verēdi. i. honesti gra timēdarū. forēt sublata. i. eēnt ab hoīb⁹ remota. vita Barbara. i. legū & morum expers. vinceret. i. crudelitate superaret. feras. i. beluas, immanes. i. crudeles.

¶ Cōburēda īleges voluminū massa.
Emissa ī sacras nūerosa volumina leges.
Sunt phaetontea tædia digna face.

IVCIVS. ¶ Innumeras legū interꝓtationes tedia hoc est fastidia vocat, aitq; digna q̄ vulcano, hoc est igni cōmittant. Nō quibus studiosi iuuenes tēpora conterāt, tot nanq; doctorculi legū sensus eruere nituntr, seq; interpretes exhibēt vt vix eorū scripta, vel poti⁹ nūge, Nam barbari ferme oēs sunt, a copiā plegi vnquā possim. sed nō possum nō satis admirari cur tā temerario ausu, iure cōsultorū decreta aperire audeāt legulei isti cum latini non sint, nec eis de intellectu verborū vlla sit cura: illud passim iactitātes, scire leges non est earū ῥba tenere: sed vim & potestatē. Nil igit mirum est si in ꝓcipiēda legū potestate cæcutiant,

atq; hallucinentur, Cum ignorata verborū vi & ꝓprietate nō pōt adprehēdi orationis sensus. sed ad muneris susceptī prouinciā tedeamus ordinē oratiōis inserētes. volumina numerosa. i. immēsa, & quæ vix numerari possunt, emissa, scripta, edita, in sacras leges, pro interpretatione legum. sunt tedia. fastidia, digna, face phaetontea hoc incēdio & igni. Alluſio est ad fabulā phaetontis qui dū paterni currus ductor esset, domos superū cōbussisse fertur. A facio fax dicta est qđ facile ignē faciat: huiꝰ diminutiuum facula.

☞ MAVRVS. ¶ Dicit Fauſtꝰ tam multos scientie legalis interptes ꝓburi debere. Nā belloꝝ ꝓcellę, & Barbarorū īcursꝰ bōas literas ac līguas ferme ꝓdiderāt. Vñ nouę linguę, noui auctores, noue disciplinę nobis īfeliciter ęnatę sūt. ista oīa mala sophistica ars secū inuexerat. Cęterū a maximis ducibꝰ primū a laurētio vlla, deīde a Politiano & Hermola. Tū a Budeo & Erasmo (q duo sūt nr̄a ętate ī palestra literaria fortissimi milones) expugnata & debellata ad īferorū vsq; barathrū iā defluxit, boneq; literæ adeo in ꝓcio sunt, vt forte nūq; antea magis.

Tędia est simplex denominatio īportās vim superlatiuam: vt mel pro mellitissimū &c.

Phætontea face. Alludit ad diuinos ignes, q̄ fulmina sunt: quasi dictū velit, huiusmodi cōmēta merere, vt potiꝰ diuina q̄ humana manu dispdantur, penitusq; annihilentur.

Ordo. Volumīa. i. ꝓmētaria emissa. i. editi, leges. i. supra legales disciplinas. sacras. i. fuiolabiles, existētia tedia. i. tędiosissima. sunt digna. i. merenf, ꝓburi. face. i. igne. phaetōtea. i. cœlesti.

Imperius legum doctor.
Icturus nullã centeno verbere legem.
Nõ legũ es doctor vane, qd ergo? dolor.

LVCIVS. ¶ Doctor legum ignarus nõ doctor est sed dolor. Vtiq; similitudine sumpta à sagittarijs q dũ ab arcu sagitas emittere volũt, albũ icere & verberare studẽt: dixit dolor. Quia q leges in mediũ adferunt sine sensu & propositio, eas exulcerare videnť, & tanq̃ p capillos extrahere. Icturꝰ participiũ est à ꝟbo actiuo ico à quo ictus, pcussio vulnus. Centeno verbere: proprie verber significat summitatẽ sarmentorũ: ponit tñ pro verberatione: vt hoc loco: ab hoc fit verbero as. Qđ est cedo. Cuius frequentatiuũ verberito & ꝟbero ꝟberonis pro eo q ꝟbere dignus est: quẽ admodũ ꝟberalis ꝟberibꝰ dignus quasi verberabilis. Verberatus nomẽ quarte declinationis ponit p ipsa ꝟberatione. A noũe les legis cõposita est dictio legirupa qua vtiť Plautꝰ in psa & in rudẽte. Estq; q legẽ ipsam frangit vt interptať Marcellꝰ, Idẽ plautus legiruperionẽ in eodẽ sensu vocat alio loco.

MAVRVS. ¶ Alludit ad puerbiũ. Scopũ attingere, i. voti cõpotẽ in quacũq; re fieri. Nam legẽ ꝟe & cõmode citãs in ea re voti cõpos est. Scopus eñ albũ est: qđ sagittarius tẽlo petit. Quælibet certe lex rẽ suã habet: ad quã debeat allegari, porro legũ impiti, vel dolosi & malitiosi legẽ alio torquent: quasi ad remotissimũ sensũ accõmodãtes: vt tãdẽ vel iuris periti, vel voti cõpotes appareãt. De hac replura dicerẽ nisi multorũ odia gre loco mihi pfertim iurisprudẽtie cãdidato parefor midarem.

☞ Vane. Vanus proprie est vacuus: q qñq; fingit habere seqđ non habet: vñ fit vt van⁹ sit mẽtiens & infidus, leuia pro grauib⁹, inania ꝓ veris astutissime fingens, oĩs igiť artis simulator van⁹ est, Quocirca tacite allusum est ad illud ꝓuerbiũ. Multi sũt narthecophori bacchi ꝟo pauci. i. multi gestãt insigne alicui⁹ virtutis, aut famã habent qui tñ illi⁹ vacui sunt & ita vani simulatores sũt Et qa oẽs cuiuscunq; ꝟtutis simulatores tanq̃ asini intersimias ludibrio & dirisui passim habenť, ideo artificiose interrogationi rñdet, dolor, qđ videlicet iste iuris imperitus ad ignominiam & penam, scientiam legalem titulo tenus profiteatur.

☞ Ordo. Vane, i. ô simulator iuris. Tu. s. lecturus. i. ad propositũ adducturus nullã legẽ, nullũ iuris textum, centeno verbere. i. ex centesima allegatione. Nõ es doctor. i. verus professor, legũ. i. scientiæ legalis, Quid ergo? es sup. dolor es, sup. idest in penam & ignominiam legalem scientiam profiteris. Ingens sane dolor & calamitas est cõtẽni & ludibrio haberi, est aũt subiectio Rhetorica.

☞ Sorbonicus.

Sorbonica inuictus lucta quicũq; redisti
Tu potes Herculeas spernere tutus opes

LVCIVS. ¶ Sorbona. Parrhisiensium Theologorum schola est, in qua si quis inter alios omnes doctissim⁹ approbatur, merito & vere doctoris nomen meretur. Vtitur autem metaphora, nã vires corporeas quibus celebrabatur Hercules, ad ingenij & animi dotes refert.

☞ Ordo. Tu ſupple quicunq; rediſti inuictus. i. non ſuperatus: lucta Sorbonica: diſputationibus Theologicis quæ fiũt in ſchola ſorbonica. Tu potes tutus ſecurus ſpernere opes Herculeas, vires ipſi⁹ Herculis. Inuict⁹ ille dicit q fortis eſt, & vincit neq;. Lucta ſiue luctatio, vnus ex quinq; ludis antiquorũ quo ali⁹ aliũ in terrã proſternere nitit de qb⁹ etiã Maro in. v. æneidos meminit. Hic th lucta alio ſenſu: vt diximus intelligit. Fit lucta à luctor, cãmodo conati ſeu niti ſignificat. Interdum tñ capitur pro eo quod eſt lucta ludere. Luctam, quæ alio nomine paleſtra dicitur, Mercuri⁹ inſtituit. Author eſt Diodorus libro primo. Horatius libro primo Odarum, oda decima.

Mercuri facunda nepos Athlantis,
Qui feros cultus hominum recentum,
Voce formaſti Catus, & decore More paleſtre.

☞ MAVRVS. Tacita eſt alluſio ad prouerbiũ longius tñ totũ, alter Hercules. i. vir præſtre nuus & inuictus etiã in quauis arte. Vñ Cleantes eſt Hercules vocatus: & apud Macrobiũ ſalij ob altioris doctrinæ vbertatem Herculi aſſignantur ſorbona vero Gymnaſiũ eſt Theologicum: in academia Pariſienſi toto orbe celebratum

¶ Lucta. Alludit ad Gymnaſticũ certamẽ & ad locum vbi fiebat, qđ gymnaſiũ dicebãt. Vtem̃ Athletæ ſolũ fortiſsimis quidẽ viribus in id certamen prodibant, vt Hercules, Milo &c. Ita in Gymnaſium ſorbonę tm̃ ſingulariter docti & acutiſsimis quidẽ q̃ſtionib⁹ inſtructi deſcendũt. Quẽadmodũ igit è gymnaſio (vbi illi Herculei viri certaſſent) victor rediẽs eximie fortis iudicabat ſicĩ ſorbona victorię ꝓpos exiſtẽs ſũme doct⁹ habet & dep̃dicat

¶ Ordo. Tu quicũ ꝙ. i. ô tu seu paruꝰ seu magnꝰ, qui rediſti. i. euaſiſti, inuictꝰ. i. victoriæ cõpos: luctæ. i. ex certamine & diſputatione. Sorbonica. i. gymnaſij Theologici academiæ Pariſienſis, potes ſpnere. i. vilipendere: tutus. i. ſecurꝰ opes. i. vires ideſt, literas. Herculeas. i. maximas. i. q̃ doctiſsiõs viros.

Sophiſta.

Caprinæ nugas lanæ ſi poſsis inanes:
Stentonea exclamãs voce, ſophiſta dabit

☞ Lucius. ¶ Si q̃s operas, laãbores, & vigilias, pdere volet, Sophiſtas audiat ꝓceptores. Nã ſicut villus caprinus lana apparens: lana nõ eſt, ſic apparẽs doctrina ſophiſtica diſputatio, nõ ẽ doctrina ☞ Ordo. Si poſsis nugas inanes caprinæ lane. i. ſi vis perdere labores: & fruſtra cõterere tẽpus. Sophiſta exclamãs voce ſtentorea altiſsima dabit. ſ. nugas ſentorea vox intelligit altiſsima. Nam ſtẽtor (vt eſt in figmẽtis poẽtarũ) tm̃ clamabat, tãtũ ꝙ vocalis erat, quantũ quinquaginta aliis grãmatici Oratorẽ: Rhethorẽ, & Sophiſtã ſic diſtinguunt vt Orator ſit q̃ cauſas agit. Rhetor q̃ artẽ oratoriã edocet. Sophiſta q̃ imitationes ꝓponit modo cauillatorio. Vñ ea pars dialecticę nomẽ ſumpſit quæ ſophiſticæ appellat, à ſophiſma dicit cõmentũ, ſiue oõita cõpoſita: vt vera eſſe videat. Vel dic ſophiſta q̃ & ſophiſtes dicit eſt ſophiæ cauillator, ſeu apparẽs & nõ exiſtẽs ſophꝰ. Antiſophiſtę à Suetonio in Tiberio Cæſare vocant inter ſe cõpugnãtes ſophiſtę. antiſophiſtas fuiſſe etiã declamatores docet. Quint. li. xj. oſtẽdens ineptiſsimũ

esse discursare, & satagere in actiõe. Sicem̃ ait. Vrbane Flauius Virginius interrogauit de quodam suo antisophista quot milia passuũ declamasset. Nomen sit cõpositum ex qđ est contra, &

☞ Maurus. Alludit ad ꝓuerbiũ. De lana caprina rixari. i. de re nihil & maxĩe friuola cõtendere: q̃lis est tota disputatio sophistarũ. Qui etem̃ istis sophisticis nugis. Siculis qdẽ gerris vanioribus, aliquẽ profectũ quærit, facit perinde ac si gladio ignẽ dissecaret: aut ventos retib⁹ venaret. qñqui dẽ operã & impensam ꝑdit, ꝓpterea hæc ars (modo ars dicẽda sit) ridicula ꝑ orbẽ facta est, & ab oĩbus literis optime lr̃atis vbiq; pessime audis: q̃uis nõnullos adhuc riculos margites alicubi calamitose magis quã gloriose detineat. In altero ꝟsiculo alludit ad hyperbolẽ prouerbialẽ. stentore clamosior. i. clamosissimus: maximeq; obstreperus: sophistæ quidẽ nõ rõnib⁹ sed clamorib⁹: nõ bonis argumentis: sed ridiculis nugis ꝑuincere conantur.

☞ Stentorea. stentor vir fuit vocalissim⁹ ferreã & inuictam vocem habens: vt qui quinquaginta rabulas clamore peruiuceret

¶ Sophista olim ducebat̃ ꝟborũ cauillator & deceptor, vñ sophisticę pars q dẽ dialecticæ ab apparẽtia sapientiæ, non aũt à veritate nomen habet.

☞ Ordo. si poscis. i. si requiris: nugas inanes. i. inutiles: lanæ caprinæ. i. artis apparentis & nihil (Nã pilus capri apparet esse lana: cũ tñ sit seta inutilis:) sophista, idest nugator sophistic⁹ exclamãs valde clamans, dabit. i. largitor effutiet: voce stentorea, idest vocalissima & altissona.

☞ Medicus illustris.

Clarus Apollinea medicꝰ q̃ fulgeat arte.
Extat adoranda ceu Deus alter ope.

☞ Lucꝰ. ☜ Doctus medicus honorād⁹ est Nā: vt scribit Ecclesia. c. xxviii. Honora medicū propter necessitatē, etem illū creauit altissimꝰ. Medicinæ repertor (vt poëtis placet) fuit Apollo. Hinc apud Ouid. li. i. meta. ad Daphnem virginem dicit. Inuentū medicina meū est: Arsigitur Apollinea medica est: Apollinis nomē ad solē refert: vt docet Macrobiꝰ lib. saturna. i. c. xx. Hīc est q̃d eidē attribuit medendi potestas: q̃a tēperatus solis calor morborū oīm fuga est author idem Macrobius. Alij Esculapium medicinæ inuentorem fuisse contendūt: sed hoc vnū poëticæ disciplinæ sectatores monitos velim in hoc ne se torquāt. Nā æsculapiꝰ idē est atq̃ Apollo. Q̃d nō solum hinc probat, q̃d ex illo natꝰ credit, sed q̃d ei & ius diuinationis adiungit. Plura vide apud macrobium lib. saturnalium primo. cap. xxiiii.

☞ Ordo. Medicus clarus, illustris qui fulgeat arte Apollinea, extat est, ceu tanquā alter deus, ope adoranda, auxilio, venerar do.

☞ MAVRVS. In describēdo illustri medico alludit ad prouerbiū. Homo homini deꝰ. i. hō singulari bñficio iuuans, & optabilē sæpe etiā insperatā opē afferens, vti bonus medicꝰ, q̃ eximia sua arte & cura incolumē hominū vitā seruat, morbis etiā agitatā, sæpeq̃ deploratā in optimā valetudinē reducit: similitudo metaphoræ est à proprietate dei: quæ est seruare & bñfacere, quare hō seruator & beneficus tanquam deus homini, idest auxiliator præsentaneus esse dicitur.

Apollinea. Medicinā intelligit cuiꝰ inuentor Apollo fuit, Extat. Proprie estare scām Vallam, est corpore eminere: apparere, similitudine ducta à statua, quæquidē stat, & apparet. Vergilius. Torpent mole noua, & summis vix cornibꝰ extāt Vñ p trāslationē extare est manifeste esse, vt hic. Ordo. Medicꝰ clarꝰ. i. nobilis, q fulgeat. i. qui excellat: arte. i. sciētia: appollinea. i medica extat i. manifeste est, ceu deꝰ alter. i. tāq̄ pſens seruator ope. i. ppter auxiliū: adorāda. i. summe venerādū

Medicus indoctus.

Cum ducā culo merdā ægrotāte cacatā:
Non ementito merdicus ore vocor.

¶ Lucꝰ. Inducit hic imperitū loquētē medicum qui potiꝰ merdicꝰ à merda q̄ sepiꝰ ꝓfat dicēdꝰ est q̄ medicꝰ. Nulla ꝓlex q̄ medicorū īscitiā puniat capitalē. Discūt piculis nr̄is: & p expimēta mortes agūt: medico q̄ tm̄ hoīem occidisse summa impunitas est. author Pli. li. natu. histo. xxix. cap. i. Ordo. Cū ducā, deducā & ꝓsem: merdā cacatā, culo ęgrotāte. i. à culo ęgrotātiū. Ego voco merdicꝰ ore nō emētio, ꝓo ore, & ꝓa appellatiōe. mercuriꝰ apā egyptios medicinā pmꝰ reppisse dicit author Diodorꝰ scām ꝓo veteres Apix rex ægyptiorū eā reppit. Qā alij Arabo Appollinis & Babylōis filiotribuūt, vt testis est Pli. lib. vij, c. lvi. Impator Cōstātinꝰ pcipit medicos & maxime Archiatros, hoc ē pncipes medicorū & grāmaticos & pfessores alios lr̄arū aboībꝰ mūeribꝰ Imunes esse debere. Itidē Honoriꝰ impator honorādos eē grāmaticos oratores, philosophos, Medicos impat, & merito.

Nã vt inquit Aristote.ij. Politi. Vbi nõ maxime virtus honorat̃, ibi firma hõ põt esse respub. Iulius itaq; Cæsar, vt scribit Tranqllus, ꝓfessores disciplinarũ, & medicos fecit ciues Romanos, vt pote fautor eruditorũ cũ & ipse eruditissim⁹ esset

☞ MAVRVS. ¶ Cũ plena laude peritũ medicũ oñdit: nunc ꝟo ad imperitũ cũ pleno risu oñdendũ de prauatiõe Rhethorica mire dicaciter vtitur, ipsumq; nominis symbolum dantẽ apposite lequi facit. Tacita ꝟo est allusio ad prouerbiũ, Auledi sint, q citharœdi nequeunt esse: q in præclaris artib⁹ p̃stare nequeũt, ad humiliores & viliores recurrant. Vt qui vere medicine impar est, ad vilem experientiam empiricorum refugiat.

☙ Ducam, educam apheresis est simplex pro cõposito: Nam mendose, dicam legebant.

☙ Ore. Metonymia est efficiens pro effecto.

☙ Ordo. Cũ. i. cum ita sit quod ducam. i. clisteribus extraham, culo. i. è podice: ægrotante. i. ęgrotantis (est em̃ hypallage) merdã: i. foriam cacatã, idest egesta: vocor. i. recte appellor, merdic⁹. i. empiricus, merdæ curator. ore. i. verbo, non ementio idest, verissimo.

☙ Philosophus naturalis,

Fœlix cui nota est naturæ causa latentis.
At sua qui noscat pectora, rarus adest.

LVCIVS. ¶ Fœlix est q rerũ causas intelligit: sꝫ magis fœlix, q seip̃m nõ nescit. Philosophorũ aũt natnralẽ tãgit q rerũ causas dignoscit. Philosophia em̃ ĩ tres ꝑtes diuidit̃ phisicã, ethicã, & dialecticam

lecticā. Hęc ex platone refert August. lib. viij. de Ciuitate dei, capite q̄rto. Phisicę ꝓpriū est de mū do, & de his q̄ in eo sunt disserere. Ethicę ꝟo de vi ta, moribusq; tractare. Porro Dialecticę ambarū partiū adferre tatiōes. Ethicē socrates prim⁹ īue nit vt testaꝛ M. Cicero. in Q. Tusculanis, & D. Laerti⁹. li. j. Philosophię nomē exhortū dr̄ a Pi= thagora, q̄ īterrogat⁹ quid ꝓfitereꝛ. rn̄dit se esse philosophū, i. studiosum, vel amatorē sapiētiæ, quia profiteri se esse sapientē, videbaꝛ arrogātissi mū. Author D. Augu. lib. viij. de Ciuitate dei. c. ij. Philosophiā in tres diuidi partes, quas iam me morauim⁹, ꝓpter diuinā trinitatē. Cēset idē Au gu. lib. de Ciuitate dei. xj. c. xxv. qđ nō cognoue= rūt veteres philosophi. A philosophia, philoso= phus amator sapiētię: & sic ver⁹ philosoph⁹ est q̄ deū amat. De⁹ nāq; vera est sapiētia, Hæc ex D. Augu. lib. viij. de Ciuitate dei. c. ix. didicim⁹. idē refert Platonē dixisse philosophū esse cognitorē & amatorē dei, & philosophari amare deū. Nos quoq; philosophari nō illepide īterdū pauperesce re dicim⁹, Cū & philosophorū sit diuitias adsper nari. Quare & professorū numero nō cōtinentur cū eosdē oporteat mercennariā operā. i. ex opere mercedē sp̄nere, vt docet Vlpian⁹ in. l. j. §. an & philosophi. ff. de var. & extraord. cognitio. Pręce ptor me⁹ Faust⁹ Andrelin⁹ poeta laureat⁹, inter oēs suæ ætatis præcipu⁹ Musarū & Apollinis sa= cerdos dietim cū viueret philosophabatur hoc est pauperior fiebat. Nā cum ex hoc terreo & caduco orbe decessisset, vix quidquā deseruit, quo sibi pa raretur sepultura. sed ad rē redeuntes concluda= mus summū bonū philosophiā videri: quā Tul=

lius lib. ſ. Q. Tuſculanarum ſic extollit. Philoſophia ꝺoo ĩm mater artiū: q̃d eſt aliud niſi (vt Plato) donū, (vt ego puto) inuẽtū deorū. Alibi regulã vitę vocat. Quã definitionẽ reprehẽdit Lactãtius in libro de falſa ſapiẽtia, capite. xv. Sed magis ipſe reꝑhẽdẽd⁹. Nã cũ philoſophia ſtudiũ ſit ſapiẽtiæ, ex ea apprehendit honeſte viuẽdi ratio. Cauſam naturæ latẽtis rationes rerum naturaliũ atq; difficiliũ intelligit: quas M. Cicero in. ſ. Officiorũ res occultas nominat. De natura ſatis multa diximus in libro orationis Dominicæ. ſ. c. x. Qui noſcat ſua pectora. ſ. ſeipſum.

☞ MAVRVS. ¶ Ad intelligẽdũ hęc duo diſticha ſciẽdũ eſt ſapiẽtiã eſſe triplicẽ. Prima quidem eſt ex actione ſecũdum virtutẽ quæ ſapiẽtia prima ab Horatio dicit. Virt⁹ eſt (inquit) vitium fugere, & ſapientia prima. Hac etiam idiotæ illiterati nobilitant: vt diu⁹ Antoni⁹, de quo dixit Augu. Idiotæ rapiunt cœlos, nos cũ noſtris ſcientijs in infernũ demergimur. ſecũda eſt ex rerũ cognitione, q̃ ſciẽtia dicit, de qua philoſophus, oẽs (ait) homines naturaliter ſcire deſiderãt. Tertia eſt ex multiplici rerũ experientia: in cui⁹ cõmẽdationẽ protritum illud axiona circunfertur, experientia rerũ magiſtra. Præterea triplex eſt philoſophia. Moralis, Naturalis, Rõnalis. Moralis triplex eſt, Polytica, œconomica, Ethica. Naturalis etiã triplex, Metaphyſica, Mathematica, Phyſica. Rõnalis triplex, Rhetorica, Dialectica, Grãmatica. Fauſt⁹ igit primã & ſcꝺam ſapiẽtiã, ſeu Philoſophiã Moralẽ & Naturalẽ ĩ ꝑſonis ꝑ locũ cõparatiuũ deſcribit. Foelix eſt (inq;) q̃ rerũ cognitionẽ habet, vt philoſophus naturalis, at lõge fœlicior,

& rarior habēd⁹ eſt, q̄ ſeiꝑm noſcit. i. animū ſuū & quicqd ineſt oculatiſſime videt, virtutēq; diligentiſſime excolit: vt eſt philoſophus moralis, prior immortalē gloriā per orbē ſibi parat, poſterior vero prēter famā, cœlū etiā merēt. In priore verſiculo alludit ad ſententiā Vergilianā.

¶ Fœlix qui potuit rerū cognoſcere cauſas. in ſecūdo alludit manifeſte ad diuinū illā ꝓuerbium. Noſce teiꝑm. i. vide animū tuū, & q̄cqd ineſt: oīs modeſtiæ & honeſtatis rōnē tecū habitur⁹. Nr̄a certe ſal⁹ inde pēdet: poſtq̄ em̄ tātos tāq̄ ꝓtioſos animi theſauros maxime vtilitati, laudi, glorieq; æternum futuros, in te cognoueris: nō ſolum diligenter retinere: ſed etiā cumulatiores atq; ornatiores efficere ꝓ tua. virili ſtudebis. Cōtra ſi ꝓturbatiōes, ſcelera, flagitia, & alia mōſtra pluſq̄ cœnū ſterquilinīūq; coinquinantia, ſordidātia, cōtaminātia & defamātia, ad hęc ꝓſentanea pericula mortēq; aſſidue minitātiæ int⁹ cōſpexeris nō poteris nō protin⁹ fugare, & tanq̄ inſidioſos planeq; nouercales hoſtes prorſus abigere. Vt conſciētiæ tuæ iſtis mōſtris & periculis liberata tāq̄ in portu nauiget, ac deīde in tuto locata ſit. Alioquin oīno inſanus ſis: ſi ſciens & videns p̄ricliteris.

☞ Cauſa eſt ex quo. i. materialis: ꝓ quod. i. formalis: a quo. i. efficiens: propter quod. i. finalis. Perfecta cognitio rerū ex ipſis cauſis pēdet: cognita em̄ cauſa, neceſſe eſt vt effect⁹ ſimul cognoſcatur: per eā rerū cognitionē mortalis homo in dei cognitionē venit. At per animi ſui cognitionem in amicitiā dei incurrit: nedū in notitiā. Quanto igitur hæc differūt: regē tantū cognoſcere, Et ſimul cognoſcere ſimul amicū habere?

Rarus plus est quã fœlix: quandoquidẽ multi sunt scientia nobiles & felices: pauci virtute illustres: lõge nã ꝙ facilius est in cõtẽplationẽ rerũ ĩtẽdere, quã in virtutis actionẽ ĩcũbere. Et sane difficilia sunt q̃ pulchra: quãto igit rariores sunt virtutis cultores: tãto sũt alijs philosophis p̃stãtiores.

Ordo. ille. s. cui. causa. i. proprietas. naturæ. i. rerũ naturaliũ. latentijs. i. arcanarũ & secretarum. nota est. i. præcognita est. felix. idest beatus est. s. At. i. sed. ille qui noscat. i. cognoscere possit. pectora sua. i. animum suũ, conscientiã suã. rarus adest. i. raro inuenitur, sed præclarissimus est: omne enim rarum, preclarum.

Socrates.

Morigeram ex alto sophiam qui traxit olympo.

Sustulit acteũ sorpta cicuta senem.

LVCIVS. Qui alienæ vtilitati ꝓsulerũt, dãnũ sepius pro mercede recipiũt. Quod socrati cõtigit, qui licet oraculo apollinis sapientissim⁹ habit⁹ sit, & philosophiã, e cœlo deuocauit. Dãnãte tñ & ei contrariãte patria sua ꝓpter insolitum religionis cultum, vt ait Valeri⁹ lib. i. de Neglecta religiõe Cicutæ venenũ ebibere coact⁹ est vt vitã finiret. Est aũt Cicura herba maxime venenosa. Hinc ait Plin. li. xiiij. c. v. Vt Cicuta homini venenũ est, ita & vinũ. Macer quoq; ĩ viribꝰ herbarum hoc ostẽdit.

Frigida letiferæ vis est natura Cicutæ.

Morigera philosophia quæ obsequentissimos &

beneuolos hoſtes reddit, a verbo morigeror, qđ eſt obſequor, & quaſi ad alteri⁹ volũtatẽ mores trãſfero. Acteus ſenex dicit ſocrates. Nã Atheniẽſes oẽs attici & actei ab Attione rege vocantur. Oui. libro Metamorphoſeos primo.

Separat Aonios acteis phocis ab aruis.

Socrates aũt apollinis oraculo ſapiẽtiſſim⁹ iudicatus eſt: author Plin. lib. viſ. c. xxxſ. 8. xxxiiiſ. De eodẽ vide D. Laertiũ lib. iſ. A Gelliũ lib. ſ. c. xviſ. & lib. iſ. c. ſ. Pliniũ li. viſ. c. xix. Val. Maximũ li. iiſ. de Cõſtãtia. ſopta Cicuta. i. epota. ꝓprie tñ ſorbere eſt deglutire ꝙcquã molle, factitiũ verbũ a ſono vocis, quã faciũt ꝙ ſorbẽt. ſorbitio q̃ & ſorbities dr ipe eſt ſorbẽdi actus: vñ Perſi⁹ ſaty. iiiſ. mortẽ quoq; ſocratis tangens inquit.

Rem populi tractas, barbatũ hoc crede magiſtrũ
Dicere ſorbitio tollit quẽ dira Cicutæ.

Hoc rurſus addẽdũ putaui qđ ſocrates philoſophus miles pedeſter fuit, Xenophõtẽ quoq; Grylli filiũ cõſpicatus ex quo prolapſum, humiq; iacẽtem, cũ equus longe abiſſet ab oculis, eũ ſublatũ humeris cõplura per ſtadia exportauit tutũ in locum, donec quieſcẽte fuga ſalutẽ illi cõparauit: author ſtrabo in libro Geographiæ nono.

MAVRVS. ¶ Pro bñficio ſocratis nõ ſolũ Athenis, ſed etiã orbi cõmunicato, maleficium eidẽ redditũ ſcribit. Cũ em philoſophi oẽs naturalib⁹ ſciẽtiſs peruigilẽ operã darẽt: nec vllus ſermo de virtute animiq; cultu fieret: qua tamẽ ſola philoſophiæ parte vera fœlicitas ꝓparat. Tum ſocrates eas curas & cõtẽplatiões, inaniaq; ſtudia philoſophorũ reputãs: vt alios a talib⁹ ſtudiis deterreret, admirabũd⁹ illud inclamare cœpit. Quæ

supra nos nihil ad nos. i. hec curiosa inuestigatio arcanorũ naturæ, an cœlũ sit lapideũ (vt ait Anaximenes.) Vel an sit animal (vt credit Xenocrates:) vel an sit de⁹ (vt inquit Possidonius &c.) nihil oĩno morib⁹ nostris ꝓdesse: neq; nos meliores facere põt. Quocirca lõge meli⁹ fuerit ad excolendũ & ꝑficiẽdũ animũ nostrũ ad felicitatem nobis parandã, virtutib⁹ sanctisq; animi bonis egregiã operã nauare. socrates itaq; prim⁹ de virtute, de iustitia, fortitudine, ac tẽperãtia disputare cæpit: quo fit, vt moralẽ philosophiã (quę tota cœlestis est) a cœlo traxisse & mortalib⁹ cõmunicasse dicat. Attamẽ ingrata patria tãtorũq; bñficiorũ immemor, ipsum cicuta (q̃ apud illos publica pœna erat) velut aries nutricationis mercedẽ ꝑsoluens crudelissime necauit.

Acteũ. Atrica regio acte dicebat: vnde acte⁹ a, um, id est atheniensis.

Ordo. Cicuta. i. ius cicutæ. sorpta. i. haustũ. sustulit. i. occidit (a verbo tollo. i. occido) senẽ. i. sapiẽtẽ socratẽ acteũ. i. atheniẽsem. qui traxit. i. qui primus deduxit, ex olympo, id est ex celo alto. id est sublimi. sophiam, id est philosophiam. morigeram. i. moralem.

Astrologus.

Mirũ, quũ toto noscat stata sydera cœlo,
Nesciat an patria mæcha sit vxor hũo.

LVCIVS. Ridet astrologos q̃ cũ oĩa ex astrorũ cursu putãt dignoscere, ignorãt tñ meretricẽ necnę vxores suę. Dicunt astrologi q̃ astrologiã seu astronomiã callẽt. Est aũt astronomia sciẽtia

de astris, q̃ primũ inuẽta dr̃ ab Athlãte rege Mauritaniæ, vt scribit Plin. lib. vij. Vñ fabulati sunt poetæ hũc sustinere celũ humeris. Verg ĩ. vj. vbi cœlifer athlas Axẽ humero torq̃t stellis ardẽtib⁹ aptũ. Astrologia Berosꝰ vsq; adeo enituit, vt ei ob diuinas ꝑdictiões atheniẽses publico ĩ gymnasio statuã inaurata lĩgua statuere: authoridẽ Pli li. vij. c. xxxviij. Caldei ẋo teste Diodoro li. ij. dicẽt planetas plurimũ ꝓferre ad bõa vel mala cõsequẽda. Vñ Hermiõe apũd Ouid. ita cõq̃rit. q̃ mea cœlestes ĩiuria fecit iniq̃s. Q̃dq; mihi miserę fidꝰ obesse q̃rat. ſz hęc ridẽda opinio, vt dignoscit ex lectiõe Pli. li. ij. c. viij. Aegyptij (vt ait diodorꝰ) astrologiã a se primũ reptã adserũt: alij ẋo a mercurio: ſz idẽ li. v. actiuũ solis filiũ ad eos astrologię notitiã traduxisse docet. stata. sydera. i. fixa: a sto em̃ sisto deriuat q̃d ẽ stare facio: vñ sistere gradũ & sistere lachrymas, q̃s retinere dicimꝰ atq; cõprimere. huiꝰ supinũ ẽ statũ a q̃ stator q̃ aliquẽ sistit ob idq; iuppit stator vocatꝰ, q̃d Romulũ ꝑcãtẽ vt fugã suorũ sisteret audiuit: sic stata sydere fixa vt ꝑdiximꝰ: sisto itẽ stiti hz ꝑteritũ. M. Cato q̃d siva dimoniũ. c. obuoluto stitisses. vide A. Gelliũ li. ij. c. xiiij. vxor męcha. i. adultera, mœchꝰ adult, mœchatio adulteriũ: mœchor, adulterium ꝓmitto. In ꝑria humo. ꝑria interdũ adiectiuũ a noñe ꝑria vt hic: aliq̃n a dictione ꝑ emergit. Statiꝰ in achilleide. Patria iã se metit in hasta. i. in hasta patris.

☞ MAVRVS. ¶ Vanitatẽ astrologorũ taxat: q cũ palã iactẽt nihil clã se fieri posse: ipsorũ tñ absentiũ vxor clam se turpiter subigit. Vanũ quippe atq; incertum est per sydera tãquã ꝑ symbola euentũ vel occultum quicquã diuinare, Si-

quidē æquę incertæ ſunt diuinatiōes & q̄ p̄ aſtra, & quę per ſymbola fieri ſolēt. Vñ ꝓuerbiū illud huc facit: ſignū bonū aut malū. i. de re incognita diuinat incertus. Vide Picū cōtra aſtrologos.

¶ Mœcha eſt adultera: & mœchus aduelter Gręca ſunt.

¶ Ordo. Quū. i. cum ita ſit: quod aſtrologus ſup. noſcat. i. cognoſcat. ſydera ſtata. i. aſtra fixa. toto cœlo. i. per totū cœlū, mirū. i. mirabile eſt. ſ. neſciat. i. ſi ignoret. an vxor, id eſt an ſua coniunx. ſit mœcha. i. ſit adultera. in humo. i. in terra. patria. i. propria & natalicia.

Furor poeticus.

Vatib⁹ æternis cælo deſcēdit ab alto,
Ad noua diuin⁹ facta canēda furor.

LVCIVS. ¶ Eſt q̄dā in poetis diuinus furor: vnde M. Cicero ī oratiōe ꝓ Licinio archia poeta. Poetā ait natura ipſa valere, & mētis viribꝰ excitari, & quaſi diuino q̄dā ſpiritu inflāmari. Quare ſuo iure (vt idē ait) noſter ille Ennius, ſanctos appellat poetas, quod quaſi deorū aliquo dono atq; munere commēdati eſſe nobis videātur. Ouidi⁹ lib. iiij. de arte amandi.

Eſt deus in nobis, ſunt & commertia cœli.

Et Maro diuinum poetam vocat.

Tale tuum nobis carmen diuine poeta.

Et alio loco Ouidi⁹.

Eſt deus in nobis agitante caleſcimus illo.
Sedibus æthereis ſpiritus ille venit.

¶ Antiqui poeticam primā philoſophiā perhibēt,

quæ ab ineunte nos ætate ad viuendi rõnes addu cit, author est Strabo lib. Geographie. j. apud quẽ vide plura. Origo aũt poëticę artis ad modum ve tustissima est. Nã vt testis est Eusebi⁹ in. xj. de p̃= paratione euãgelica apud antiquissimos Hebreo= rũ, q̃ multo añ Græcorũ poëtas fuere: ꝑmũ efflo= ruit. Etẽm Moses magn⁹ magnus Hebræorũ im perator cũ ex ægypto Israelis in patriã reduceret: statim q̃ mare rubrũ diuinit⁹ cedẽtibus aq̃s trãs gressus esset diuino numine afflat⁹ hexametrum carmẽ in laudẽ dei gr̃arũ q̃ actionẽ edidit. Vide io sephũ li. ij. de intiquitatib⁹ Judeorũ. Deinde Da uid ille diuinus dei vates vario metro hymnos cõ posuit. Quod adtestatur idẽ iosephus lib. vij.

¶ Ordo. Furor diuinus, afflantur enim (vt dixi= mus) diuino furore poëtæ: descendit, venit vati= bus æternis quorũ gloria & laus æterna est, emori turq̃ nunq̃ ab alto cœlo, ab ipso deo, ad canenda facta noua. i. magna & excellentia.

☞ MAVRVS. ☜ Alludit ad illud Ouidia= num distichon.

Est deus in nobis, sunt & commercia cœli.
Sedibus æthereis spiritus ille venit.

☜ Poëta q̃dẽ nascitur. Orator fit, ait Fabius.

☜ Vatibus. Vates à fando quasi fates dicit, q̃ cũ q̃ diuino furore corripitur: igitur vates nõ dicit à viendis. i. vinciendis versibus, diuino nanq̃ ore= vt sacerdotes & prophetæ: dicunt poëtæ canere. vnde Ouidius in eleg.

At sacri vates & diuinum cura vocamur.
Sunt etiam qui nos numen habere velint.

¶ Æternꝰ æternũ. id dicit quod semp est duratu rum. Laus poëtarum est ęterna, ipsi igitur ęterni

futuri sunt, vt qui per gloriam æternum viuant. Vnde Ouidius. Carmina morte carent.

☞ Noua dicuntur magna & admirabilia. Verg. Pollio & ipse facit noua carmina.

☞ Furor qñq; est mens diuina quadã vi diuino-q; ĩstinctu cõcitata raptaq;. q̃lis est furor poëtic⁹.

☞ Ordo. Furor. i. vigor ingenij, diuinum. i. supramõdanus, descendit. i. prouenit illabit̃ à cœlo à deo, continens pro contento, alto. i. oĩpotenti, vatibus. i. ad poëtas. æternis. i. per gloriã semper victuros, ad noua facta. i. ad præclara gesta, canẽda. i. describenda canere enim per Metalepsim est describere, vt ait Fab. lib. viij.

☞ Orator,

Intonat ætherea ceu missũ fulmẽ ab arce
Concita fulgurei lingua diserta viri.

LVCIVS. ¶ Tanta vis est eloquẽtiæ vt fulmẽ videat. Iunius quoq; Columella in ꝓfatione libro rũ de agricolatiõe fulmina Ciceronis summã eloquẽtiæ vim, tonantẽq; Platonẽ, atq; Demosthenẽ appellat. Quanta ita sit eloquẽtiæ viri⁹ illud exẽplo erit. Q̃ã missi milites ad M. Antoniũ obtruncandũ: sermone ei⁹ obstupefacti, districtos iĩ & vibratos gladios, cruore vacuos vaginis reddiderũt. Vide plura apud Valeriũ maxi. li. viij titulo. Quãta vis eloquentiæ fuerit. Aristoteles, vt testis est D. Laerti⁹ li. vij. primũ empedoclẽ Oratoriæ disciplinæ inuẽtorẽ fuisse ait. Quin. quoq; idẽ fere li. iiij. sentit sic scribẽs. Nã ꝑmus post eos, q̃s poëte tradiderũt, nouisse aliqua circa Rhetoricen Empedocles dicit. Huius tñ, vt author est Diodo

rus lib. 1. inuentor fuit Mercurius. Ordo. Lingua diserta, facunda, viri fulgurei hoc est vehementis oratoris intonat vehementiã habet, vim agit, & resonat ceu, tanq̃ fulmẽ missum, demissũ, ab arce ætherea, à regione aeris. Cõcita prouocata. Cõcieo enim & precieo à cieo declinant quã ꝓponitur à cis & eo. Est autem ciere prouocare. Dicitur etiã in quarta coniugatione cio cis.

☞ MAVRVS. Orator est vir bonꝰ dicẽdi peritur. Prima definitiõis pticula absolutã ꝟtutis rõnem indicat, hãc itaq; ꝟtutẽ ille ad publicã vtilitatẽ natꝰ & scalpus, ꝑcipue in iuuãda & cõseruãda humana societate intẽdit: adeovt singulari meritorũ ac bñficiorũ grauitate quidã velut terrenꝰ deꝰ à sapiẽtibꝰ vocet: altera definitionis pars eloquentiã & admirabilẽ dicẽdi facultatẽ cõplectitur qua quidẽ illa, quæ tm̃ sunt iouis optimi maximi orator tẽtare credit. Poẽtæ nãq; iouẽ fulmĩe suo cuncta cœlestia & humana terrere, fontes punire, & oĩpotẽtiã suã oñdere dicũt. Sic orator suæ eloquentiæ mirã vim oñdit. Vñ alludit ad Periclẽ q̃ fulmẽ sub lingua gerere, & quũ diceret, tonare, ac fulminare dicebat, hãc qdẽ vĩ Faustꝰ pulchre hic exprimit. Cõcita. Cõmouet em̃ orator præcipue dũ affectus mouet: & in sublimi genere est.

☞ Ordo. Lingua diserta. i. facũda, viri. i. oratoris, fulgurei. i. vehemẽtis, cõcita. i. cõmota: intonat. i. sublimiter sonat, ceu fulmẽ. i. tãq̃ fulgur, missũ. i. emissũ & vibratũ, ab arce. i. à summa pte: ætherea. i. aeriꝰ. Arx est locus vrbis vel mõtis natura munitus, figurate pro summitate cuiuslibet altitudinis poni solet.

¶ Poẽtæ præsentis seculi.

Delphica non redolens afflantia numi-
na carmen.
Secula sed fætens nfa cacamen habet

Lucius. Multi hoc tẽpore carmina cõponũt, in lucemq; emittunt, at prælis committunt, sed si vere de his iudicandum sit, non carmina, sed cacamina potius dixeris. Cũ oĩa illic indigesta, & venã admodum rudem inuenias.

Ordo. Nostra secula, poëte nostri seculi & tẽporis, noo babẽt carmẽ redolans numina Delphica, afflãtia Apollinis Delphici auxiliũ, sed habẽt cacamen fœtens. Apud Delphos Apollinis erat oraculũ: de quo vide strabonẽ li. Geographiæ. ix. Proprie numen est ipsa dei voluntas. Vergi. Nõ hæc sine numine diuũ Eueniũt, hoc est sine voluntate. Idem lib. i. Aeneidos.

Iam cœlum terramq; meo sine numine venti,
Miscere? & tantas audetis tollere moles?

Per metaphorã tñ numẽ aliqñ pro potestate dei ponit. Vnde diuersa numina, hoc est diuersæ potestates in vno deo esse possunt. Vergilius.

Musa mihi causas memora quo numine læso.

Interdũ numẽ pro ipso deo vt hic. Hinc qdã numã Pompiliũ à numiũ, hoc est deorũ cultu nomẽ sumpsisse existimãt. Constat nãq; eum fuisse religiosissimũ. Aliquando etiã numẽ p habitu atq; ornatu accipit vt apud Vergilium. Vadimus im mixti Danais haud numine nostro. Quem locum sic interpretatur Nonius Marcellus.

Maurus. Malos poëtas & oratores sui seculi taxat, multi nanq; sunt virificatores, poëtæ no-

men ambientes, quãuis scioli, inepti, nec adhuc in ter apia quidẽ procedentes. in quorum merdalia carmina, elegantissimũ hoc monostichon ex sug= gestu dictare solebat Faustus.

Carmina merdosas tergere digna nates.

¶ Delphica numina Apollinem poëtarum præsi dem intelligit.

Redolens. Notissima est metaphora, à multis eñ rebus & sepiuscule ab obiectis sensuũ, bonæ, vel malæ cõpositionis similitudo ducit. Vñ oro bene colorata, dulcisona, palato satisfaciẽs, venã boni poëtæ redolens: demorsos vngues sapiẽs &c. non raro dicit, & retorsũ: odorib⁹ igit vt colorib⁹, oro nis cõpositio cõparat. Quare redolens carmẽ, erit bene vel male olens. i. bonã vel malã cõpositionẽ præ se ferens, vt si materia sit turpis, inepta male digesta &c. verba barbara: inepta vitiosa, vel sine pondere, sine proprietate vitiosa. vel male collata aut reb⁹ minime cõuenietia, aut male figurata &c

Ordo. Secula. i. poëtæ (cõtinens pro cõtẽto) nostra. i. nostri tpis, non habẽt sup. carmẽ. i. poë= ma, redolens. i olens & præ se ferens, numina del phica. i. Apollinem Delphicum: afflãtia. i. inspi= rantem diuinum furorem. Sed habent cacamen, idest, carmẽ male cõpositũ (& est deprauatio Rhe= torica (fœtens. i. nil boni olens ac præ se ferens.

Oratores eiusdẽ ætatis.

Creditᵗ orator nostrũ quicũq; per æuum:
(Si verum excutias nomẽ) arator erit,

Lucius. Tanta est hominum inconsidera

tio, atq; vesania, vt etiã solo verbo & qdẽ fucato vesteq; cõposita, vnũqunq; oratorẽ existimẽt: fallunt hi sua sña & opinione. Nã difficilimũ est oratorẽ ĩuenire, veriusq; aratores q̃ oratores dixerim⁹ cũ ex multorũ sermo se oratores simulantiũ parum ab aratorum locutione discriminãs sit. Si verũ excutias nomẽ. i. eligas. In hoc em̃ sensu verbum hoc intelligim⁹, veluti apud Ciceronẽ in Philippicis interpretat̃ Nonius Marcellus. Cõpositum aũt est executio ab ex: intẽtiua ꝓpositione & quatio. Alias excutere dicit̃ cõmmouere. Verg. li. xij. Gaudetq; comãtis Excuti ceruice thoros. Excutere emittere. Verg. li. ix. Excuss⁹ Acõte⁹ fulminis in morẽ. Excutere, excludere, deijcere. Lu. li. 30. Ipso cũ dño calce oẽs excutiamus. Vide nonium.

☞ MAVRVS. ¶ Cũ oratores nr̃i tpis sermonis admodũ rudes sint, nec aliqd qd̃ oratoriũ sit, aut scribãt, aut loquant̃. Ideo nõ oratores. i. dicẽdi periti, sed poti⁹ aratores. i. loquẽdi ĩpiti vocandi sũt: Et alludit ad vĩ noĩs vtẽs Rhetorica annominatione. Ordo. Quicũq;. i. qsqs, credit̃. i. putat̃ esse. s. orator. i. dicẽdi pit⁹, p æuũ nostrũ. i. seculo nr̃o, erit. i. existet, arator: impitissim⁹ loquẽdi, q̃lis est agricola. Si excutias. i. si examines, nomẽ. i. appellationẽ ipsius verũ. i. rei cõueniẽtẽ Orator em̃ est disertissim⁹, arator v̄o infantissim⁹. Vterq; sane ipsa voce produũt̃, iuxta vulgatum illud. Nam loquella tua manifestum te facit.

Pontifex maximus.

Præficit̃ pastor baculo munitus adunco:
Vt vigili errantes lumine seruet oues.

LVCIVS. ¶ Christ⁹ pontificē, hoc est pastorē, Xp̄ianū instituit, q̄ nos custodiat, & tanq̄ errātes oues ad ouilia reducat. Est aūt pōtifex sacer magistrat⁹, dict⁹ à posse & facio vt Sceuolæ placet: vel à pōte & facio scdm Varronem lib. Latinitatis. j. Nā instaurandorū pontiū curā habebat. Pōs q̄q̄ Sublicius à pōtificib⁹ primū est fact⁹ & sæpe restitutus. Erā aūt minores & maiores pōtifices, inter quos vnus summ⁹ q̄ pōtifex maxim⁹, siue summus pontifex dicebat. Qđ à Romanis veteribus sumptū, nr̄æ quoq̄ hoīes sectæ seruāt, hinc pontificatus & pōtifici⁹, à quo ius pontificiū, & pōtificales libri dicunt: Munit⁹ baculo, metaphora sūpta à pastorib⁹ q̄b⁹ est bacul⁹ adūcus quo retinet oues. Verg. pedū nominat. Errantes oues. Ppl'm Xp̄ianū intelligit lumine vigili, diligenti cura, p̄ficit pastor. i. præponitur: Est em̄ præficio, præpono. Vnde præfica mulier dicitur in funere conducta ad lamentabilem cantum: quæ dat cęteris modum plangendi, quasi in hoc ipsum præfecta ☞ Maurus. ¶ Faustus his distichis summū Pōtificem, Cardinalem & Episcopū, tres maximas ecclesiæ p̄sonas, p̄ nomina suarū dignitatū, alludendo ad symbola & ethymologias vel ipsorū: vel habituū describit. Itaq̄ in hoc disticho alludit ad pastoriū officiū, qđquidem est pedovti, & oues. i. subditos diligenter curare & ab omni iniuria detrimē toq̄ defendere. Rectores enim: apud Homærū pastores vocant: cū igitur orbi regendo, vice xp̄i & petri, sit præfectus, debet vti argenteo pedo. i. syncero offō, cū ad oues ī veris ecclesiæ pascuis retinēdas. i. simul ad subditos ī synceris xp̄ianissimi morib⁹ cōseruādos. tū ad deuiātes in salubria pascua

reuocandas.i.simul ad subditos in salutarē vitā, si aberrauerint reducendos.

☞ Ordo. Pastor.i.custos eccclesiæ. munitus.i. armatus, baculo.i.pedo, adunco.i.recuruo: p̄ficitur.i. pręponit̄ quasi pręses tutellaris, vt seruet i.custodiat: lumine.i.oculo & cura, vigili.idiligēti: oues.i.subditos & Christianos: errantes, idest à Christianissimo deuiantes.

¶Cardinalis.

Hic habet à fixo deductū cardine nomē,
Debeat firmā sustinuisse fidem.

LVCIVS. ¶Cardinales præcipuā habēt dignitatē post summē pontificē, dicti à cardine, qđ veluti cardine firmat̄ ianua, ita & in eis firma est fides xp̄iana. Verū huius summa seculi auaritia, ꝓcaxq; libido effecit: vt pleriq; non Cardinales dici mereant̄, sed cardinales. Oīa em̄ rapiūt & ī ventris voraginē detrudūt. Vidim⁹ etiā interdū (si ꝓ veritate nitendū sit) Papā oues suas nō custodientem, sed vorantem. Vere pappas vulg⁹ nominat nam improbior vita, eos admiratiōe dignos facit Patres Xp̄ianorū esse debēt, eos tñ ad bella suscitant armatiq; galea, clypeo, & cristis, bellorū impetui sæpissime (vt accepimus) intersum.

☞ Maurus. Ad symbolū vocis alludit. Cardocardinis: quasi cor ianuæ dicit̄, vt animal à corde motū & vitā: vitalē, sic à cardine ianua motū habet. Sed cardines sunt altissimæ cœli ꝑtes circa quas oēs orbes vertuunt̄. Vñ Cardinales dicti vel qđ ī ecclesia dei sint altissimi, vel qđ ab eis vitalē vigorē ecclesia recipiat. Verū magis placet allusionem

fieri

fieri ad illud prouerbiale apud Ciceronẽ, in eo rei cardo vertit. i. ſumma rei eſt hoc pẽdet. Quintilian⁹. Vbi litiũ cardo vertat &c. Cũ igitur in cardinalib⁹ fidei cardo vertat. i. cũ tota fides ex ipſis pendeat. i. ab ipſis omnino ſuſtentetur: ideo recte Cardinales. i. fidei ſuſtentatores vocati fuere.

Ordo. Hic. i. Cardinalis. habet. i. ab ĩpoſitiõe tenet. nomẽ. i. appellationẽ. deductã. i. tractũ. a cardine. i. a ſuſtentatione. fixo. i. firma. & ſtabili. vt debeat. i. vt teneatur. ſuſtinuiſſe. i. ſuſtentare & defendere. fidem. i. religionẽ Chriſtianorũ. firmam. i. ſtabilem & ſemper duraturam.

Ad eundem.

Monſtrat ſanguineam fundas tua pur-
pura vitam:
Clauigerũ iuadũt cũ fera bella thronũ.

LVCIVS. ¶ Cardinaliũ purpureę ſunt veſtes & rubræ. Nã & catholicã fidem ad ſanguinis effuſionẽ, & mortẽ vſque ſuſtinere debent. A nomine Cardinalis, Cardinalití⁹, hĩc cardinalitia dignitas & Cardinalat⁹ ſubſtãtiuũ, ipſe ſacer magiſtrat⁹. Et vt cardinales ĩtelligũtur eccleſię Romanæ p̃ci pui ſacerdotes: ita & ĩ oõne verbũ Cardineũ, ſeu cardinale, hoc eſt prę cipuũ: qđ Grãmatiſtæ principale vocãt, recte & elegãter dixerimus. Thronũ clauigerũ, ſedẽ Apoſtolicam intelligit: dedit nãq; domin⁹ Petro ſedis Apoſtolicę præfecto regni claues cœlorũ. Tullus Hoſtili⁹ Romanorũ rex primus purpura vſ⁹ eſt, vt ſcribit pli. li. ix. c. xxxix. Cui ſuffraganť Eutropi⁹ & Euſebi⁹ ĩ Tẽporibus

videſ tamē purpuravſus fuiſſe ante eū Romul⁹. Nā inqt Plutaarch. Signū erat de rapiēdis virginib⁹ cū purpurat⁹ adſurgeret. Violacea purpura iuuene Cornelio nepote vigebat, Dibapha dicebaſ q̄ bis tincta eſſet. authot Plini⁹. Quomō inuenta ſit purpura vide apud Politianū centuria prima Capite. xiſ. vitam ſanguineā intellige q̄ in ſanguine conſiſtat.

☞ MAVRVS. ¶ Ab habitu & purpureis in dumētis cardinaliū officiū deſcribit: ſanguis q̄dē eſt rube⁹: & purpurea rubea: hæc ideo cardinalibus p ſymbolo dātur, q̄ fidē contra hoſtes vſq; ad ſanguinis effuſionē defendere debeāt.

☞ Monſtrat, eſt hyperbaton: quia tua purpura includiſ inter partes alterius diſtinctionis.

☞ Thionū propriæ regalis ſedes eſt, ſed hic pro ſede Apoſtolica ponitur.

☞ Ordo. Tua purpura. i. tua veſtis rubicunda. mōſtrat. i. indicat, & ſ ſignificat. fundas. i. vt emittas, aphereſis eſt, vitā ſanguineā i. ſ ſanguine reſidentem. Cum bella, fera. i. gētilia & hoſtilia. inuadunt. i. cum impetu aggrediuntur, thronū clauigerum. i. ſedem apoſtolicam.

✳ Epiſcopus.

Cætera quo ſupet meditāti pectora ſēſu,
Impoſita ex ipſis noīa rebus habet.

LVCIVS. ¶ A ſenſu & ſciētia q̄b⁹ ſuos ſuperare debet epiſcop⁹ appellatur. Dictio autē cōpoſita eſt ab & id eſt ſpecula: itaq; poteſt ĩſpector ſeu ſpeculator ĩterp̄tari. Epiſcopat⁹ ipſa eſt dignitas. Epiſcopū loc⁹ ipſe vbi epiſcop⁹

commorat, vel dic super intendere. est inde episcopꝰ, qui inuigilare debet, & intẽdere circa suorũ subditorum mores. Ordo. Episcopus supple habet noĩa impoſita indita ex ipſis rebꝰ. Quõ superet vt vincat cætera pectora, cæteros oẽs qbꝰ præest & præficit, ſenſu meditãti cõſiderãti. ſenſus aut licet ꝓprie corporis ſint, tñ ꝓſuetudo iam tenuit. vt mẽte cõcepta ſenſus vocarem⁹ q̃ a veterib⁹ ſenſa dicebant: ſenſu vero ſapientia, æruditiõe, cõſilio, probitate. inter agtanos præſules, maxime valẽt D. N. Martinꝰ Andreas carcaſſonenſis epiſcopꝰ, & R. D. N. Ioannes Bertonꝰ laſtoranæ dyoceſeos paſtor meritiſſimus.

☞ MAVRVS. ¶ Manifeſta eſt alluſio ad etymologiã nominis Epiſcopꝰ eñ interꝓtat ſuperintẽdẽs. & tq̃ olim nomẽ erat operis & officij, nũc aũt honoris & dignitatis, potiꝰ eſt a ☧bo græco, epiſcopin. i. ſupintẽdere. Qđ q Epiſcopꝰ eẽt: ſup alios intẽderet i. conſiliũ, ſtudiũ, curã, & operã agendæ rei adhiberet. intendere nanq̃ eſt diligentiſſime intueri & conſiderare: rẽq̃ curare.

☞ Cætera pectora. pars pro toto p ſynecdochẽ.

☞ ſenſu. ſenſus eſt rerũ apprehẽſor. ergo q ſentit: ſenſa ☧o ſunt apprehẽſa, & mẽte cõcepta, ſed hic eſt Metonymia efficiẽs pro effecto. Meditãti, meditari naturaliter eſt exercere: ſed metaphorice hic capitur pro conſiderare.

☞ Ordo. Epiſcopꝰ ſup habet, noĩa impoſita. i. nomen inditum (numerꝰ pro numero p ſynecdochen) ex ipſis rebus. i. ex veriſſima rei etymologia: quo ſupet & vincat cętera pectora. i. alios oẽs ſuos ſubditos: ſenſu. i. ĩtelligẽtia ac prudẽtia, meditanti. i. ipſiꝰ ſuperintendentis, & eſt hypallage.

Lis.

Ille breui miſero fiet mẽdicior Iro.
Triſtia qui litis bella forenſis amat.

LVCIVS. ¶ Forẽſes cõtrouerſias docet fugiẽdas q̃ litigatorib⁹ plurimũ ſollicitudinis afferũt, & qđ multo deteri⁹ eſt pecuniã tã grãdẽ exburſare faciunt, vt ſuæ ſecte hoĩes ſepi⁹ paupereſcere videam⁹: & iro mẽdiciores. irus autem ithacenſis paup fuit. De quo paſſim meminerũt pœtę. Mẽdic⁹ inops, pauper. Quod mentẽ ei⁹ fefellerit fortuna, alij tñ a medẽdo poti⁹ deriuari volunt, quia ꝑcanť mẽdicioẽs, vt vitæ ſuæ medeanť cibo. Mẽdicitas, ipſa inopia q̃ & mendicatio & mẽdicabulũ a Plauto dicit in Pululatia, inqt em̃. Memorare nolo hominũ mẽdicabula. Mẽdicor ſeu mendico *vitæ* alimẽta poſtulo, inde mẽdicator mẽdicatrix mẽdiciter aduerbiũ. i. ꝑ inopiã. Triſtia bella. i. diſſenſiones q̃ nõ niſi triſtitiã adferũt. Breui, aduerbum eſt tẽporis. ſignificat ſtatim breui tempore.

MAVRVS. ¶ Ait litigioſos fore tãdem egẽtiſſimos: qñquidẽ forũ ingẽs eſt barathrum: & inſatiabilis abyſſus: vt qđ necipſe Crœſus, nec Pactol⁹ oĩ ſuo auro exſaturare queat. Et alludit tacite ad illũ ſenariũ, litẽ parit lis, noxa itẽ noxã parit: quodquidẽ ꝓuerbiũ eſt ĩ litigioſos vibrari ſolitũ. Nã lis ex lite: negociũ ex negocio: iniuria ex iniuria naſcit & pullulat. Notũ eſt ꝓuerbiũ, irus ſiue iro pauperio, pro egentiſſimo.

Ordo. ille. i. litigioſus, q̃ amet. i. colere velit (& ita alludit ad verbale litigioſus, qđ affectionẽ importat) bella. i. certamina, triſtia. i. triſtes red-

dentia, litis. i. litigitationis (galli vocant proces, plet) forensis. i. iudicialis, fiet. i. reddetur. breui. i. repente. mendicior. i. egentior. iro. i. illo omnium egentissimo. misero. i. infœlici.

¶ Poeta alienus a lite.

Litigiosa fugit studiosus iurgia vates.
Non amat insanũ musa quieta forũ.

LVCIVS. ¶ Tranquillitatẽ poetas maxime decere ait. Nã vt ait Ouidi⁹. Carmina secessꝰ scribentis & ocia q̃rũt litigiosa adiectiuũ est a lite. Est autẽ lis cõtrouersia. A limite vt quidã putant, dicta. Quod prime inter homines lites de limitibus fuerũt. A lite litigo verbũ, Quod est disceptare, & contẽdere. & litigiũ litis actio. Musa quieta q̃ gaudet qete, nõ amat forũ insanũ litigiosum & cõtentiosum. musa grecũ est vocabulũ significatq; cantũ Vñ musice appellata est sciẽtia q̃ tractat de ratione scribẽdi. Alias muse sciẽtiarũ repertrices dicunt quas suis poematibus inuocãt poetę. Easdẽ Camænas ab amenitate cãt⁹ nominam⁹. Veteres tñ Romani Casmenas & Carmenas dixerunt. Nã ponebatur olim s pro R. Vide Marcum therẽtiũ Varronẽ libro latinitatis tertio.

MAVRVS. ¶ Dicit poetas fugitare ac velut tẽpestatẽ vitare oẽs ĩgenij turbatiões: & ꝑcipue lites & cõtrouersias forẽses. Fabulę musas fingũt, siluas, mõtes & fontes ĩcolere, vt videlicet solitudine ꝑ frequẽtia: secessu ꝑ turba: ocio ꝑ negocio, liberi⁹ ꝑfruãtur: bellũ & forũ tranqllitati pari conatu ĩsidiant & nouercant, quã literarum studia fouẽt & deosculant. Vñ tacite vꝝ alludere

ad illud ꝓuerbiale enigma Pythagoræ. Ne allis comedas & fabas.i. Ne ĩ bello: neue ĩ foro verseris. Nã aliũ iã olim erat militũ esus: faba vero iuridicorũ. Pithagoricis igit̃, quos ad vnguẽ poetę sequunt̃, reb⁹ forensibus interdictum erat: quatenus sapientie studio liberrime vacarent.

Ordo. Vates.i. clarus poeta. studiosius.i. studiorũ amator fugit.i. vitare debet, iurgia.i. controuersias. litigiosa.i. litib⁹ plenas, musa quieta i. trãquilla. nõ amat.i. odio habet. forũ.i. exercitium causarum. insanum.i. clamosissimum.

¶ Mercator perfidus.

Periurata suo postponit numina lucro.
Mercator stygijs nõ nisi dign⁹ aquis.

LVCIVS. ¶ *Mercatores ꝓpter lucrũ peierãt.* Malũtq; peieratores cẽseri quã si minorẽ q̃stum ex mercatura retulerint. Numina ꝑiurata: deos ipsos ꝑiuratos i. quos peieratione seu ꝑiurio vtẽtes adsumpserũt. de eiusmodi genere mercatorũ sic meminit. Tull⁹ libro officiorũ primo. sordidi etiã putãdi q̃ emunt a mercatoribus quod statim carius vẽdãt nihil em̃ ꝓficiunt nisi admodũ mentiãtur. Nihil vero turpi⁹ est hac mendatiorũ vanitate Nã vt scriptũ est Ecclĩastici Capite xxvij. Nõ iustificabit̃ caupo a peccatis labiorũ. Stygius adiectiuũ est a noĩe stix. Cui⁹ significatione apprehendit̃ paul⁹ apud inferos, poetarũ Carminibus ꝑcelebris, a lucro autem lucellũ diminutiua vox est Mercatorculli autem qui prĩo minoris emũt, vt postea pluris reuendãt, greco vocabulo ꝓpolę nũcupãtur em̃ gręce dicit̃ ante, & vena

do: hac dictiõe vſus eſt Plautꝰ in aululari a, & M. Tulliꝰ in oratione cõtra Piſonem. Promercalia itẽ dicunt Merces, q̃ prĩo minoris cõparantur vt poſtea pluris diſtrahantur, vel promercalia voca mus Mercimonia q̃ venditioni expoſita ſunt, ita aulꝰ Gelliꝰ ꝓmercalia eẽ putat ĩ penore, & ſueto nius in lib. de grãmaticis & rhetoribꝰ, tradit pale monem grammaticum exercuiſſe officinas veſtiũ promercalium.

MAVRVS. Alludit ad illũ ꝓuerbialẽ ſenariũ ſophoclis. Dulce eſt lucrũ ꝓfectũ & a mendaciis.

☙ Vbi alluſum eſt ad ꝓuerbiũ: lucrũ pudori ꝓ ſtat. i. meliꝰ eſt facere honeſtatis & famæ iacturã q̃ pecunię. Siquidẽ mercatores turpiter auidi in tractãdi mercimoniis oẽz pudorẽ ac religionẽ va lere iubẽt, adeo vt plꝰ illi Enniano ✠ſiculo q̃ euã gelio credãt. vñ hẽas: curat nemo, ſz opz habere.

¶ Ordo. mercator. i. mercaturã exercẽs. nõ niſi di gnꝰ. i. oĩno merẽs, puniri aqs. i. tormẽtis. ſtygiis i. ĩfernalibꝰ. poſtponit. i. poſt hz. numina. i. deos, periurata. i. peierando iuratos, ſuo lucro. i. ſuo turpi quæſtui.

✠ Rex aculeo carens.

Quid metuis? princeps diro caret inclyꝫ tus œſtro,
Nõ facit ad magnos vltio ſęua duces.

LVCIVS. ¶ Principi nihil clemẽtia ipa aptiꝰ nihil ꝙueniẽtiꝰ. Qui em̃ aliis dominaꝫ, carere de bet aculeo. i. bile. Aculeꝰ aũt eſt ſpiculum vel re ſeu oro pungẽs. hĩc ꝑ trãſlationẽ canimꝰ. Tu de uicto mortz aculeo apuiſti credẽtibꝰ regna celorũ. aculeꝰ aculeata, atũ, q̃d ẽ acutũ œſtrũ grece furor.

Vnde Statiꝰ vocat œſtrũ furorẽ poeticũ. Tẽpus erit cum laurigero tua fortior œſtro, Facta canã. Quid metuis? q.d. metuere nõ debes, princeps inclytus generoſus caret œſtro: hoc eſt furore. Non facit ad magnos. ſenſus eſt. Animaduerſio crudelis & impia non docet princeps generoſos.

☞ MAVRVS. ¶ Alludit ad ꝓuerbiũ illud Solonis, princeps iniqua & equa pariter audias. i. tu q̃ gubernas rẽpu. laudaris vel diffameris, oĩa ęquo aĩo audi: velut apũ rex aculeo vĩdictę ſemp carẽs. Nõ alia fere iniuria q̃ lĩguę petulãtia prĩ cipes offendere ſolet, quã tñ ex vſu reip. fortiter tolerare debẽt: aureũ illud Alexãdri dictũ cordibus inſculpẽtes. Regiũ eſt, inqt, male audire, quũ bñ feceris. Et clemẽtia ꝓpes regũ comes eẽ debet.

☞ Ordo. Quid metuis. i. nil oĩno timere debes. princeps, inclytus. i. generoſus, caret œſtro. i. aculeo vindictę. diro. i. crudeli. Vltĩo. i. vindicta ſęua. i. crudelis. non facit. i. non conuenit. ad magnos duces. i. præſtantibus principibus.

¶ Promiſſum regium.

Stẽt fixa ęternũ regalia ſpõſa per æuũ.
Seruãdã expoſcũt regia verba fidẽ.

LVCIVS. ¶ Cũ iuſtitiæ fundamẽtũ cenſeat fides, nihil eſt q̃d magis principẽ deceat, quã vt promiſſis, & fidei date ſtet. ipſe etẽm præcipuus iuſtitiæ cuſtos eẽ debet. Ordo. ſpõſa regalia. i. ꝓmiſſa regia: ſtent fixa maneãt ſtabilia ꝓ euũ eternum ꝓ omne tẽpus. Eſt eẽm eternũ quod ſemper viuit, ſicuti ſempiternũ quod ſemper eternũ eſt

æternitas ipſa ſempiternitas, qua dictione vtitur. Apule. æternare verbum vſurpatū à Marco varrone rerum humanarum lib. iſ. Ab æternus æternior cōparatiuū eſt quod ſolum apud Plinīū reperi libro naturalis hyſtorie. xiiij. capitulo primo vbi de vitium natura inquit, Nec eſt ligno vlli eternior natura.

☞ Maurus. Eraſmus cēſet hæc eſſe prouerbia, ad quæ hic alluſum eſt: quicqd dixerit princeps, lex eſt, quicqd dixerit, oraculū eſt. Cato apud Pli. Et hoc putovatē dixiſſe &c. os itaq; principis tāq; os cuiuſdā terreni dei, quicqd loquit aut ſacra lex aut oraculū velut ex tripode dictum & vero verio certoq; certius cenſeri debet.

☞ Ordo. Sponſa. i. promiſſa, regalia. i. fide & rege digna, ſtent. i. permaneant, per ęuum ęternum ideſt ad tempus perpetuum. Regia verba. i. regia promiſſa, expoſcunt. i. maxime requirunt, fidem ſeruandam eſſe. ſ. i. ſeruari debere.

☞ Voluptas & virtus.

It male præſtāti diſpar virtute voluptas.
Hinc dolor æternus, inde perēnis honor.

☞ Lucius. Via virtutis & voluptatis multū diſcriminis habēt, vt docuit Pithagoras: Vna qdem aditū difficilem oñdit ſed ſuauiſsimū habet exitū. Altera aſcēſu facilis eſt, exitu difficillima. Vel melius. Vna eſt ✠tutis, ac bonorū via, q̄ fert nos ī cāpos Elyſios, vt poëtæ loquuntur. At leua molorū exercet pœnas: & ad impia tartara mittit: Vtraq; aūt Herculi apparuit, vt ait Prodicꝰ apud Cicero

nẽ in .ſ. Officiorũ. Vide Lactantiũ Firmianũ lib. vſ. c. iiii. Apar fiunt impar & diſpar. A q̃bus diſparitas & imparitas. Voluptas diſpar, hoc eſt cõtraria à ℣tute præſtãti q̃ preſtans & excellens eſt. Non prorſus alienũ, aut tædioſum erit ſibi obiter retulerimus impar genus eſſe ludi vulgo noti: Cũ pluribus nũmis manu occultatis petit par ne, an impar eorum numerus ſit. Suetonius de Auguſto ſcribit ad filiã. Miſi tibi denarios ducentos quinquaginta, quos ſingulis conuiuiſs dederã, ſi vellẽt inter ſe poſt cœnam, vel talis, vel par, impar, ludere. Hinc ſcilicet à voluptate eſt dolor æternus. Inde hoc eſt à virtute perennis honor.

☞ Maurus. Contrariæ cauſæ cõtrarios effectus *gignũt: nec ſimul cõſiſtere queũt.* Voluptas deorſum ℣tus ſurſum tendit. Voluptas rebꝰ caducis, ℣tus æternis bonis delectat. voluptas infamiã & cruciatũ comitẽ habet. Virtus honorẽ & gloriam Cõuenit ꝓuerbio, Hercules & ſimia. i. res oĩno diſpares minimeq; ſimul cõuenientes. Nã ille ℣tute, hęc dolis. Ille ſudore & labore, hæc delitiis & illecebris vtit. Ille tãdem glorioſꝰ hæc ridicula euadit. ¶ Ordo. voluptas diſpar. i. diſſimilis & cõtraria it male. i. nõ bñ põt ire, ℣tute. i. cũ ℣tute, præſtanti effectiue, dolor æternus. i. infamia & cruciatur perpes: hinc. i. ex voluptate, eſt. ſ. honor perennis. i. gloria perper, inde. i. ex virtute, eſt. ſ.

☞ Turpis & formoſus.

Turpis vt eſt, pulchra facies virtute nitẽda,
Sic nitida labes fronte linenda venit.

¶ Lucius. Veluti turpior facies virtutibus decoranda est, sic ab elegãti hoĩs forma & venusto corpore abstergenda labes, hoc est eisciendũ qđcunq; scelus venit. His igit̃ verbis ad v̄tutem capessendam omne genus hoĩm admonet: inuitat, hortat̃ Cutem aũt (vt pulchre faciei adiumenta obiter recenseamus) maxĩe mulierũ in facie, reliquoq; corpore, nutrire incorruptã, formæq; fauere creditur heleniũ. Author est Pli. li. xxi. c. xxi. Humor q̃q; in folliculis vlmi nascens cuti nitorem inducit: faciemq; gratiorem prestat vt idem scribit li. xxiiii. ca. viii. Cutem demũ in facie erugari, & tenerescere: & cãdorem custodiri lacte asinino putant. Testis idem Pli lib. xxviii. c. xii. Facies nitenda. i. decoranda. Passiue dixit labes venit linenda: abstergenda, fronte nitida à pulchra facie. A lino interlino: qđ significat sup inducto atramẽta, aut alio liquore, scripturam aliquã picturamve destruere

✻ MAVRVS. Alludit ad illã socraticã sñam, Virtus vel speciem gratiorem facit: vel deformitatẽ tegit. Apuleius lib. i. Magiæ scribit, socratẽ discipulis suasisse: vt formã quidẽ in speculo intuerent̃, & accedente virtute bonã cumularent: turpẽ emendarent. Vera nanq; hoĩs pulchritudo v̄tus, & sine qua nil solidæ laudis oĩno reliquũ fit

¶ Ordo. vt facies turpis. i. deformis: nitẽda est. i. ornari debet, v̄tute. i. honestate: pulchra. i. pulchros efficiẽti. Sic labes. i. macula vitiosa, venit linenda. i. mondari debet: in frõte nitida. i in facie pulchra. i. in anima pulchra hoĩs: allegorice.

Puer fingendus ab obtimo artifice.

Cereus est docto fingendus pollice vultꝰ
Ora prometheū pulchra venustat opꝰ

LVCIVS. Per periphrasim puerū aboptimo ꝓceptore instituendū ꝓdocet, quod etiā monet Fabius li. institutionū artis Oratoriæ primo. Error nanq; indoctorū moribꝰ addiscentiū puerorū nocet: siquidē Leonides Alexandri pedagogꝰ (vt à Babylonio Diogene tradit) quibusdam eū vitijs imbuit q̄ robustū quoq; & maximū regē ab illa institutione puerili sunt ꝓsequuta. Hoc vitiū apud Gascones inualuit: vt pauci bñ docti edoceāt, hoc monstrū in scolis alit vt nec discipuli, nec ꝓceptores Latine loquunt vnquā. Qnanta hæc pnicies, quāta vagæ iactura iuuētę? Illud itaq; dolēter ferimus, qđ q paulū aliqd vltra primas lr̄as ꝓgressi sūt: falsā sibi sciētiæ ꝓsuasionē īduūt. Neq; ꝓcipiendi peritis cedere volūt. Addo & illđ cū Quintiliano, quod hoc hominū genus stultitiā suā per docens intumescit, gloriat, supbit, sed adordinē redeamus. Vultus cereꝰ. Puer ipse q mollis est & flecti pōt vt cera, est fingendꝰ, cōponēdꝰ: instituēdus docto pollice, ab erudito ꝓceptore. Opꝰ Prometheū labor & industria optimi artificis q̄lis fuit Promethe⁹ venustat, decorat, & pulchriora reddit ora pulchra, ipsū puerū. Promethe⁹ aūt ob mirā ingenij excellentiā finxisse eterea hoīem existimatur. Hic cū cœlestē ignē (vt poætæ tradūt) furatꝰ esset ferūt iouē illū in mōte scythiæ Caucaso ferrea cathena vinxisse, aquilāq; addidisse, q̄ iecore eiꝰ assidue renascēte ꝓpetuo pascerēt. Vñ Martialis. Qualiter ī scithica religatꝰ rupe ꝓmetheus Assiduā nimio pectore pauit auē. Sūt qui opinat

annuli inuentionē ex cathena ipsius Promethei emercisse. sed Pli. in principio libri naturalis histo. trigesimi septimi illud fabulosum esse asserit

☞ MAVRVS. In p̄ore ꝟsu Alludit ad ꝓuerbiū. Manu fingere. i. cura arteq; aliquē formare & instituere, translatione ducta ab his qui ex cera faciunt imagines. In scd̄o ꝟsu alludit ad ꝓuerbiū. Proba est materia si ꝓbū adhibeas artificē. i. egregia est indoles, si recte instituat̄, fœlix est ingeniū, si bon⁹ p̄ceptor cōtingat &c. Respexit tñ ad ꝓmetheum, qui ex luto homines formasse. i. arte singulariter instituisse dicitur. Cætera in ordine.

☞ Ordo. Vultus. i. anim⁹ puerilis, cere⁹. i. mollis & facilis ad recipiēdā impressionē, fingend⁹ est idest, debet formari & institui: pollice. i. à p̄ceptore docto. i. erudito, op⁹. i. manus & ars prometheum i. boni artificis, venustat decorat, ora. i. vult⁹ & aīos, pulchra. i. formosos gñaliter em̄ exprimit. sed tamen specialiter ad rem suam torquet.

☞ Mens.

Diuina humanos mēs est diffusa ꝑ artus
Cogitet vt spræto facta superna solo.

Luci⁹. Dedit homini artifex ille nr̄ ac parēs deus mentē per quā cœlestia contēplaremur humanas vero atq; terrenas res sloccifacerem⁹: sed inextricabilis occurrit quæstio dū sedē mentis sibi designari & quid ipsa sit nō parū multi cupiāt. Est igitur mens altior animi pars qua etiā diuina percipimus, vñ ait Ouid. Mente deos adiit, & qd̄ natura negabat Visibus hūanis, oculis ea pectoris hausit. Macro. lib. de somno scipio. i. Rationem vim

mētis intelligit, cui sedes in capite est. Qđ sane argumentis ꝓbabilib⁹ demonstrari pōt. Oꝫ enim toti⁹ corporis regimē in summo tanq̄ in arce corporis habitare, nec quicquā esse sublimi⁹: quā id qđ vniuersum rōne moderet, sicut ipse mūdi dn̄s & rector in summo est. Deinde qđ sens⁹ oīs. i. audiendi, & vidēdi, & odorādi, ministra mēbra in capite sunt locata. Quorū oīm viæ nō ad pect⁹, sed ad cerebrū ferūt. Alioquin necesse nos esset tardi⁹ sentire: donec sentiendi facultas longo itinere per coliū ad pectus vsq; descēderet: vn̄ errauerūt qui sedē mentis in pectore esse voluerūt. Errauit q̄q; Aristoxemus qui dixit mentē oīno nulla esse. sed quasi armoniā in fidib⁹ ex cōstructione corporis, & cōpagibus viscerū vim sentiendi existere. Multū differt mens ab anima, sicuti aliud est qđ viuimus, aliud qđ cogitam⁹. Nā dormiētiū mens nō aīa sopit, & in furiosis mēs extinguit: aīa manet & ideo nō exanimes, sed dementes vocant. Mens ergo, q̄ à Lactantio sensus viu⁹: atq; cœlestis, vel animus, ab alijs ꝟo intelligētia nuncupat, vel auget, vel minuit pro ætate, vt suis ꝟsibus aperit Lucretius lib. de rerū natura. iii. Aīa ꝟo in statu suo semꝑ est, & ex quo tēpore spirandi accepit facultatem: eadē vsq; ad vltimū durat: donec emissa è corporis claustro ad sedē suā reuolet. Plura de mēte, aīo & aīa curiosus lector inueniet apud Lactantiū Firmianū in li. de opificio dei c. xvi. xvii & . xix. Nō ꝑtermiserim trib⁹ his dictionib⁹, mēte aīo: vel aīa poētas idē sæpius designare, inaudire intelligere. Mens diuina q̄ ab ipso deo cōcedit est infusa ꝑ art⁹ hūanos, corporib⁹ hoīm, vt cogitet facta suꝑna, res cœlestes: spreto solo, despectis re-

bus terrenis q̃ caducæ ſunt & plurimum fragiles. Mẽtẽ fuiſſe deã, & à Romanis cultã: teſtis eſt Liuiꝰ q̃ ſcribit in. xxij. Attiliũ p̃torẽ vouiſſe Mentí ædẽ q̃ deinde Attiliꝰ Craſſus Duũuir dedicauit. Cicero in. ij. de natura deo. ita ſcriptũ reliqt. Res ipſa in qua ĩeſt vis maior aliqua ſic appellat vt ea ipa vis nominet deꝰ: vt Fides: vt Mens quas in Capitolio dedicatas videmꝰ. Antiqui em̃ vt docet Auguſt. lib. de Ciuitate dei q̃rto, cap. xvj. ſingulis rebus ſingulos deos attribuerunt. Quos tamẽ, vt idẽ ait capite. xx. Nõ veritas ſed vanitas fecit.

☞ MAVRVS. Deſcribit mẽtẽ ſimul & cãm hoĩs creandi: q̃quidẽ eſt beatitudo cœleſtis, natus eſt ita q̃ hõ vt deũ veneret, & paradiſum mereat. Sed cur mẽtẽ, & non animã deſcribit? Rñdeo, differunt aĩa & mens: quia aĩa vitæ & volũtatis fundamentũ eſt: vñ exanimati. i. mortui, quaſi ſine aĩa. Mens ẋo eſt quædã cogitationis & cõſilij ſubtilias, rõni cõſentiẽs, vnde amãtes & demẽtes ſũt qui nullo cõſilio vtunt. Mens ergo dicit quaſi eminens, q̃ eminentior ſit aĩæ pars, quaquidẽ diuina percipimus. Noſtra igit mens cœlum, vnde prodijt & quo reditura eſt aſsiduæ contemplari, poſtergatis cunctis rebus mundanis, debet.

☞ Ordo. Mẽs. i. ea pars aĩæ, diuina. i. à deo data infuſa eſt. i. ſparſa eſt p̃ artus hũanos. i. p̃ mẽbra hoĩs: vt cogitet. i. contẽpleꝫ, facta ſuperna. i. virtutes cœleſtes & res diuinas, & hoc dico ſolo. i. rebus mũdanis: ſpreto. i. contemptis & poſtpoſitis.

☞ Amicus reconciliatus.

Gratia quæ coeat ficti male ſarta ſodalis
Eſt veluti in ſiculo Scylla cauenda mari.

Lucius. Sensus est. Qui semel ab amico desci uit, seu recessit: semp plen⁹ suspitionis habet & fraudis & fugiendus est tanq̃ Scylla piculũ in mari Siculo de quo passim poëtę. Vt facili⁹ ĩtelligas Scylla est sublime saxũ & seuitia inclytũ, vt docet Strabo li. Geographiæ. vj. Cœpisse nomen putant à Nisi filia Scylla Erat autẽ Nisus Megarensiũ rex, cur⁹ patriã cũ Minos occideret: & statutũ fato esset vrbẽ capi nõ posse, quousq; Nis⁹ purpureã q̃ habebat comã cõseruaret. Scylla Minos amore capta capillũ pr̃i abscidit, patrẽq; & patriã hostib⁹ ꝓdidit: sed à Minoe tandẽ spreta, ac ꝓ nihilo habita, lamẽtabili q̃stu, & multis lachrymis exinanita defecit, & in auẽ sui nominis mutata est Ouid. Filia purpureos nisi furata capillos, Puppe, cadẽs nauis facta refert auis. Strabo li. viij. refert, eã ꝓditione facta ꝓiectã à Minoe in ꝓfundũ maris sic igit ab ea dictũ est scylleũ saxũ plenum discriminis. Gr̃a hic ponit ꝓ ipsa amicitia. Alias beneficiũ est, vt apud ausoniũ. Gr̃a quæ tarda est ingrata est gratia nanq; cum fieri properat, gratia grata magis. Gratiosus dicit, & qui adhibet gr̃as & qui admittit. Author est A. Gellius li. ix. c. xij. seneca. De malo potius reddi gr̃am, quã referri dicendũ putauit, & econtrario de bono referri poti⁹ quã reddi. Sed hanc differentiã solus ipse excogitasse, & fecisse videt. Nã tulli⁹ semp referre vsurpat & in bonum & in malũ. Gratia male sarta. i. male compacta. Sarcio, quòd & sarciui & sartum facit, significat componere, hinc sartores q vestes construunt, & gr̃a, vt diximus, male sarta. Interdum tamen sarcire est quasi damnũ reparare. Pacuuius. Tu damni nostri cã fuisti, tu nobis sarcito

vt debes

vt debes, quæ coeat, conueniat, & rursum iũgat. Ficti sodalis, non veri amici.

MAVRVS. ¶Alludit ad puerbiũ, ira omniũ tardissime senescit: & iũctim ad illud, ira ĩter fratres: crudelissima. Oẽs igit̃ liurię diu meminisse: & cito bñficiorũ obliuiscí solẽt, & pręcipuę amicꝰ offensæ ab amico facte tenacissimꝰ est. Arist. lib. vij. Politicorũ. Qui supramodum (inquit) amarunt, ꝯdẽ supramodũ oderũt. Quare recõciliatio cũ amico fctã ẽ lõge piculosissima, qa nõ ẽ capitalior inimicꝰ quã familiaris amicꝰ. Cætera ĩ ordĩe.

Ordo. Gratia. i. amicítia. sodalis. i. familiaris. ficti. i. dissimulati. q̃ coeat. i. q̃ coniungat. male sarta, nõ bñ iuncta confirmataq; est cauẽda. i. debet vitari, velut scylla. i. tanq̃ ineuitabile periculum. ĩ mari siculo. i. tempestuoso. q. d. maxime vitandarum.

Generosus.

Acceptũ duplici munꝰ cũ fœnore reddit.
Vincít haud larga mẽs gñosa manu.

LVCIVS. ¶Qui generoso est animo vinci se muneribꝰ nõ patit̃. sed fertiles imitatur agros, q̃ multo plꝰ afferũt quã acceperĩt. Generosus quoq; vir ꝑpẽsior & paratior esse debet ad bñ merendũ, quã ad reposcẽdũ, Nã (vt ait Lelius Ciceronianus) beneficiliberalesq; sumꝰ, nõ vt exigamꝰ gratiã. Neq; em̃ beneficiũ fœneramur, sed natura ꝑ pensi ad liberalitatẽ sumꝰ. Fœnus vsura est: hinc fœnusculũ q̃ vtit̃ Plautꝰ. fœnero, as, est pecuniã siue aliã rẽ ad fœnus trado: & iungit̃ accusatiuo: passiuum fœneror. Vnde res fœnerata, tradita ad

fœnus. Fœnerator qui aliter danista vocat. Pecunia fœneratitia. q̄ vsuris collecta est. Maiores fœneratorē quadrupli, furē tātū dupli cōdēnabant. Author est M. Cato de Re rustica. cap. 1. Donū, mun⁹, ꝑmiū, sic separat Donat⁹. Mun⁹ & donū tam antefactū, quā post factū cōcedunt. Præmū non nisi post factū. Donū voluntariū est: ꝑmiū debetur. Donum diis datur: munus hominibus: præmium viris fortibus. Seruius in illud Vergilianum in. v. AEneidos. Exeq̄rer, struerēq; suis altaria donis. Sic ait, Dona sunt tm̄ superorū: munera īferorū. Agretius aliter distinguit. Donū, inq̄t, dantis est: mun⁹ accipiētis. illud a dādo, hoc a muniendo, vel mouendo dicim⁹. Paul⁹ iurecōsult⁹ ff. de verb. signifi. sic scribit. inter donū & mun⁹ hoc interest, qđ inter gen⁹ & speciē. Nā gen⁹ esse donū Labeo ait, vel a dando, vel a dando dictum. Munus speciē: nā munus esse donum cū causa, vt puta natalitium nuptiarum.

Ordo. Generosus reddit, restituit, repensat. mun⁹ acceptū, sibi oblatū. Cū duplici fœnore, cū auctiore ꝓpensatiōe. Mēs gñosa, anim⁹ generosi hominis, haud vincit larga manu. i. non superat liberalitate. A genere, generosus q nobilis est, & ꝑclaro genere. Generositas ipa habet nobilitas.

MAVRVS. ¶Supra de gratitudine nōnihil dictū est. Vir gratus. i. beneficia accepta libēter retribuens, cum fœnore reddit, si potest. Vel si identidē respondere neq̄t, suis fortunis ad id minime sufficiētib⁹, se tūc victū dolēter agnoscit, fateturq;, siqdē ingratitudo oīno infamis est: gratitudo vero in totum gratiosa glorioſaq;.

Ordo. Mens generosa. i. animus grat⁹ & no-

bilis. reddit. i. reddere solet. munus. i. beneficiū, acceptū, ab alio. sup. cū fœnore. i. cū incremento. duplici. i. gemino haut vincit. i. nō agnoscit se victum. manu. i. ab alterius liberalitate (efficiēs p effecto) larga. i. nimis copiosa.

Metiendæ vires.

Ardua ne subeas ignotæ pōdera molis:
Ni bene sint tergi robora mensa tui.

LVCIVS. ¶ Nihil supra vires aduentare, aut adgredi oportet. Nā vt ꝑcipit Cicero libro Officiorū prīo. Ad rē gerēdā qui accedit, caueat ne id modo ꝓsideret, q̄ illa res honesta sit, sed etiā vt habeat efficiendi facultatē. Huic sentētiæ conuenit & illud nostri poētæ in Liuia.

Omnia qui recto metitur pondera sensu:
Non timet euentus fata siniſtra sui.

Pondera rei ignotæ periphrasis est. i. nō adgrediaris rē difficilem & arduā. Ni robora tui tergi sint mēsa, hoc est nisi priꝰ cognoueris viriū tuarū facultatē. Moles ītelligit res magna & magni ponderis. Verg. li. vi. æneidos. Mēs agitat molē. hoc est magnitudinē mundi. Qm̄ vero q̄ magna sunt difficilia esse cōsueuerūt, effectū est, vt moles difficultas sit. Verg. Tāt æ molis erat Romanā cōdere gētē. Robora mēsa, vires & facultates examinatas ītelligit. Metior ῥbū q̄rte cōiugationis, quod mensus sum præteritum habet. Ponderare, cōsyderare, mēsurare, ęstimare significat. A quo mē sores agrotū diffinitores vocātur. Tui tergi. Terga hoīs sunt: tn̄ tergū singulariter facit, q̄drupedū tergꝰ erit. in plurali tergora. i. coria. author est Caper ī lib. de Orthographia, & ῥbor latinitate.

MAVRVS. ¶Alludit ad illud monostichon prouerbiale Martialis.

Qui sua metitur pondera: ferre potest.

Sapiens nihil supra suã possibilitatẽ tentare debet q̃ si quicq̃ aggressur⁹ sit, vires prius cõsulat: remq̃ totã secũ diligẽti⁹ ęstimet. sic enim fiet, vt ipse suo se pede metiens, ne q̃ temeritatis: ne q̃ imprudentiæ pœnas daturus sit.

Ignotæ. Ignotum est magnũ. Vergil. ignotũ argenti pondus & auri.

Ordo. Ne subeas. i. ne sustinẽda capessas, põdera. i. onera. ardua. i. difficilia. molis. i. magnitudinis. ignotæ. i. magne. ni robora. i. nisi vires. tui tergi. i. tuę possibilitatis (est translatio) sint bene mensa. i. prudenter perspecte & estimatæ.

Nemo fœlix ante obitum.

Ne quisquam extrema fœlix nisi morte vocetur.

Instruis accenso Crœse litigate rogo.

LVCIVS. ¶Exẽplo Crœsi neminẽ añ obitũ fœlicẽ ostẽdit. Crœsus autẽ rex Lydiæ opulẽtissimus fuit, qui dum a Cyro persarũ rege obsideretur. vitã accensa pyra terminauit. Herodot⁹ scribit Crœsi filiũ cũ esset infans locutũ. quo ostẽto regnũ patris, & domũ fundit⁹ cõcidisse. Author est Tulli⁹ libro de diuinatiõe prĩo. Vide, Aulum Gelliũ libro quinto, Capite nono. Solon neminẽ dũ adhuc viueret. beatum dici debere arbitrabat. Qđ ad vltimũ vsq̃ fati diẽ, ancipiti fortunę subditi sum⁹. Author ẽ valeri⁹ maxim⁹ lib. de sapiẽ

ter dictis & factis. Huic loco haud dissimile est carmen Ouidianũ lib. iij. Metamorphoseos. ſ. vltĩa semp Expectãda dies hoĩ est: dicique beatus, Añ obitũ nemo, supremaque funera debet. Rogꝰ ſtrues lignorũ ad cremẽda cadauera in q̃ ſi ignis adhibitꝰ ſit pyra dicit, Ordo. o Crœſe ligate ĩ rogo accẽſo, in pyra. inſtruis edoces, ne quiſquã vocet fœlix, beatus niſi morte extrema, nouiſſima. Extrema mors noĩatur qđ rerũ ſit finis. Extremꝰ vltimꝰ. Extremũ hũc Arethuſa mihi cõcede laborẽ. Extremũ principiũ est plautꝰ. Ab extremo narrare incipiam. i. a principio.

☞ MAVRVS. ¶ Alludit ad puerbiũ Solonis: finẽ vitę ſpecta. Sic em̃ Crœſo rogãti, an felix eſſet: reſpõdit: quo qdẽ reſpõſo Crœſi opulentia nobilitate est: & veritas tãdẽ agnita. Cũ enim Crœſus a Cyro perſarũ rege obſideret, igne vitã finire coactus est.

☞ Ordo. Crœſe. i. o rex ditiſſime, ligate. i. vincte. rogo. i. in igne, accẽſo. i. inflãmato. inſtruis. i. exẽplo doces. Ne quiſquã vocetur, fœlix. i. beatus. niſi morte extrema. i. niſi poſt finitã vitam.

☞ Galliæ ſenatores.

Iuſtitia è ſummo terras loue miſſa p oés.
Gallorũ elegit tecta verenda patrũ.

LVCIVS. ¶ Inter reliquas totiꝰ orbis nationes, ſummi & præcipui iuſtitię cultores credunt galli. Eã nãque ſemp amãt, venerant, obſeruãt. iuſtitia igit ſibi delegit gallorũ tecta verẽda, hoc est honorãdã habitationẽ. Iuſtitię autẽ pars est ius ſuũ vnicuique tribuere, ideoque princeps ille cenſet

optim⁹. qui ius dicit, q audit desyderio adeuntiũ qui in iure dicẽdo legib⁹ non recedit. Debet enim lex dominari & esse supra principẽ. vbi em̃ les nõ imperat magistratui, sed magistrat⁹ prẽest legi interit⁹ ciuitati illi, vt inquit Plato, parat⁹ est. Nã q legẽ p̃esse iubet vt ait Aristoteles, videnť iubere deũ p̃esse & leges. Qui vero hominẽ iubet p̃esse adiũgit & bestiã sæuã. Intelligit autẽ patres gallos, senatores ipsos q iustitiæ presunt: tractũ dicẽ di gen⁹ a Romanis. Nã Romul⁹ Romanorũ rex prim⁹, centum senatores instituit: quos ab ætate i. ab etatis reuerentia, & honore, p̃res appellauit. Authores sũt Liui⁹, Nepos, Plutarch⁹, Salusti⁹, oẽsq; hystoriarũ scriptores. senat⁹ quoq; Romani numerũ imitata fuit Parrhisiensis curia, quẽ tñ patrib⁹ sexagĩta adauxit Frãcisc⁹ prim⁹ sui noĩs inclytissim⁹ gallorũ rex. Qui & pleraq; alia tum prĩcipib⁹, tum populo oĩ incognita, ingeniosissime cõmẽt⁹ est Plura de patris appellatiõe rettulimus libro oc̃tonis dñicæ secũdo. Capite primo.

MAVRVS. ¶ Fingit astreã. i. iustitiã, q oĩ ob scelera terras reliq̃rat: a cœlo ĩ orbẽ redi/sse & suã sedẽ in Galliarũ regno: apd̃ senatores parlamentorũ sibi delegisse. Galli namq; supra oẽs orbis populos legũ & iustitiæ studiosissimi & amãtissimi vbiq; vno ore iudicanť. Quippe cũ apud eos partitio, nõ p̃focatio sit quẽadmodũ dici solet. i. nihil per vim, sed oĩa ex æquitate tractanť: tãq̃ optimates q̃ plebes iustitię robur ac vĩ formidãt. ¶ Ordo. iustitia. i. astrea. missa. i. demissa. e ioue. i. adeo summo. i. Opt. Max. p oẽs terras. i. regiones orbis. elegit. i. tandẽ pro sede optauit. tecta. i. parlamenta. verenda. i. honesti causa metuenda

(vnde consiliarij se metuendissimos vocari volunt) patrum.i.senatorum & consiliariorū, Gallorum.i.francorum.

¶ Ne Dares cum Entello.

Ne siculo phrygi⁹ cano decertet ephęb⁹
Forti⁹ a lasso stant sola fixa boue.

LVCIVS. ¶ Exemplo Daretis & Entelli hortat iuuenes, ne iactabūdi atq; arrogātes senes ipsos ad aliqđ certamē insolēter & cū spretu aduocēt. Dares phrygius q iuuente viribꝰ valebat, ab Entello sene siculo, in ludis ab AEnea ī sicilia editis: deuictus est: vt ostēdit lepidissimus versibus Verg. Maro libro AEneidos qnto. Sicilia regio, inde adiectiuū siculꝰ. sicilia sicania a Thucidide dicta est, Trinacria à plurib⁹: triquetra à triangula specie: infreto siculo est scopulꝰ scylla, de quo supra diximus, item carybdis. Legendis Plinio lib. iij. Capitulo octauo.

¶ Ordo. Ephœbus phrygius. troianꝰ iuuenis Dares ne nō decertet. Est em̄ ne aduerbiū ꝓhibēdi. siculo cano, aduersus, Entellū senē q siculus erat: ola stāt fixa fortiꝰ, hoc est vehemētiꝰ īpressa sūt à boue lasso, sene, & quo fracto. Est igit rō qua minus senē ꝓuocare debeat iuuenꝫ seu ephœbꝰ: quā desumpsit ex diui Hieronymi q̄dā epistola, inqt ille. Bos lassus, fortiꝰ pedē figit. Est aūt ephœbꝰ q iam ad annos pubertatis ꝓuenit. Ephœbia prīa ætas adolescētiæ. A lasso boue, iuniꝰ Columella. li. vij. capite. ij. Buccolos appellat ꝓuos boues, sicuti bucculas paruas boues notat Ausoniꝰ lib. j.

Epigrammatum. Cato probat boues subsimos. hoc est dorso depresso. iuni⁹ Colu. lib. vij. c. j. ꝓbat boues qui sunt naribus resimis. i. reduncis & depressis.

MAVRVS. ¶ Alludit ad duplex ꝓuerbiũ, ĩ prĩo qdẽ versu, Ne Dares Entellũ. i. ne iuuenis senem prouocet. in secũdo versu, Bos lass⁹ forti⁹ figit pedẽ. i. senex tardi⁹ ad certamẽ excitatur, sed graui⁹ vrget, si qñ seuilis illa virt⁹ recalueret. hoc prouerbiũ ratio est superioris.

Ordo. Ne ephœb⁹ Phyrgi⁹. i. ne Dares Troian⁹. i. ne iuuenis. decertet. i. ne pugnare audeat. cũ cano ficulo. i. cũ Entello. i. cũ sene: nã. s. sola. i. vestigia (est Metonymia.) fixa. i. impressa, a boue lasso. stant. i. manent. fortius. i. firmus.

¶ Soli Xp̃o q̃ est & honor & gl'ia. Prima rudimẽti, supremaq̃ litera Graij, Dãda vni est dexter gl'ia Christe tibi.

LVCIVS. ¶ Gloriã totius sui operis in Xp̃m deũ refert: sine cui⁹ noĩe recte ꝑficitur nihil. Vñ & sapientissime iureconsulti dei quoq̃ ipsi⁹ nomen, nõ sine inuocatione, operib⁹ suis præponũt Cęsar ille Flaui⁹ in. l. ij. C. de offi. pręfecti præt. Aphricæ. sic loq̃r. in noĩe dñi nostri iesu Christi, ad oĩa cõsilia, omnesq̃ actus semꝑ progredimur Per ipsum em̃ iura imperij suscepim⁹. Per ip̃m pacẽ cũ Persis in æternũ confirmauim⁹. Per ip̃m acerbissimos hostes, & fortissimos tyrãnos deiecimus. Per ip̃m multas difficultates suꝑauim⁹. Bñ igit̃ vt xp̃ianũ decet, gl'iã loco gratiarũ deo optimo maximo cõfert: cui⁹ clemẽtia & fauore opus

hoc in primis laudabile cõpoſuit: pfecit: abſoluit
Eſt aũt deus & hoc eſt p̃ncipiũ & finis, pri
mus & nouiſsimus, vt legitur Apocal. c. vltimo.
☞Ordo. O Chriſtæ appoſitiue prima lr̃a, & ſu-
p̃ma, nouiſsima, rudimẽti Graiſ, alphabeti Grẽci
q̃b⁹ ſcilicet deſignaſ principiũ & finis gloria, bo-
nos eſt dãda tibi vni: tibi ſoli. q. d. Nã per te facta
ſunt oĩa, & ſine te factũ eſt nihil. Dicit Chriſtus,
dexter: ideſt fœlix & propitiꝰ. Quare Chriſtꝰ abũ
de diſſeruimus libro orationis Dominice primo.
☞Maurus. Fauſtus operis fœlix principiũ fau-
ſtioremq; finem: vt initio petierat, adeptus gloriã
huiuſce rei deo (cui ſoli debeſ) tribuit. Alludit au
tẽ ad prouerbiũ, Prora & puppis. i. rerũ oĩm ſum
ma, vt tu ô Chriſte es prora & puppis. i. oĩa à te
velut à fonte procedũt: & ad te eundẽ oĩa referun
tur, velut ad fœlicitatis portũ. Nã hæc oĩa idem
pollẽt, & eodemmodo vſurpanſ prora & puppis.
Alpha & omega. Foſſa & vallum.
Principiũ, mediũ, & finis, vt pietas eſt alpha & O
ſtudiorũ, ſiue foſſa & vallũ &c. i. pietas eſt ſum-
ma vel omne momentũ: vel vniuerſum p̃ſidium,
vel præcipuũ tutamentũ ſtudiorũ, vel ſtudia nr̃a
à pietate proficiſci debent: & ad eandẽ referri. Reſ
publica à prora & puppi perit: vel reſpublica tã-
quã prora & puppis perit. i. reſpublica oĩno & in
totũ perit. ad multa alia ſimiliter accõmodari poſ
ſunt. Ducta metaphora à naui, q̃ tota à prora &
puppi. tanq̃ à capite & calce pendet, Item Græcis
Alpha eſt p̃ma litera alphabeti, & omega poſtre-
ma. Hanc paræmiã xp̃s de ſe in Apocalypſi dixit
Ego ſum alpha, & omega. i. ego ſum principiũ &
finis. i. ego ſum rerum omnium ſumma.

Dexter. Dexter hic significat idē qđ ꝓpitiꝰ ideſt q dat proſperitatem. Fœlix eſt his q recipit: quāq̄ etiā pro eo q dat accipitur. Verg. Sis fœlix Ordo. O Chriſte dexter. i. ꝓpitie, exiſtēs ſup. prima ſupremaq; litera. i. α, &. ω. rudimēti Graiꝭ ideſt alphabeti Græci, gloria danda eſt. i. debet tribui, tibi. vni. i. tibi ſoli.

Ioannis crucli paulinatis Picardi ad ſtudioſam Iuuentutem carmen.

Huc iuuenes celeri ſitiētes currite greſſu
Hic helicō: hic fōs quē pede fecit equꝰ
Regiꝰ hūc vates vinctꝰ cana tēpora lauro
Elicuit vobis: hæcq; fluenta dedit.
Non aqua ſerpentis: non hic latet anguis in herba,
Morſibus hęc diris aſpidis vnda caret
Hic fons ꝓſpicuꝰ: luſtrat quē caſta poëſis
Sæpiꝰ nac veſtrū mergite guttur aqua
Siqs forte roget, claras qs fecerit vndas?
Fecerit vt vitro clarior vnda fluat.
Ille eſt q Fauſti verba intꝰ & īcute nouit
Maurus & ingenio clariꝰ, & eloquio.

FINIS.

LVCII CLAVDII Ensis AEgloga de obitu Andreæ Vaurẽtini poẽtæ Aquitani.

Lucius & Maurus interlocutores.

LVCIVS.

MAure qd īsolito modularis carmina cãtu:
Cũ bñ graminea fœlix grex pascit herba
Olim lætificos recinens p compita ℵsus.
Præcipuum ruris fueras solamen, & agri.
Despectus tibi erat Latia qui venerator a
Nardinus, tellure satus despectus & omnis
Archadica pastor, despectus Pan deus ille,
Qui cera calamos docuit coniungere plures.
At nunc faginea curarum plænus in vmbra
Lugubres tristi disperdis voce camœnas.

MAVRVS.

O Luci, nouitas rerum casusq; siniſter:
Et dea contingens vultu fortuna minaci,
Pristina mutauit in summos gaudia planctus:
Atq; simul tristes cytharam deduxit in odas.

LVCIVS.

Hic breue si mecum liceat traducere tempus,
Dum fragor & rerum sileatq; tumultus,

Dum ſumus & ſoli, & placido conſedimus antro,
Fronde ſub hac viridi cauſas deprome doloris.
Interea errantes ſeruabit Monichus agnos.

MAVRVS

Heu heu dū memini, dum rem ſub pectore volue
Noſtra recrudeſcit maiori plaga dolore.
Dum cup iocaſus, odioſaq; dicere fata.
Lingua loqui neſcit, rauca & vox faucibus hæret

LVCIVS.

Euentus triſtes diſce exantlare canendo:
Ecce meo dudum ſuſpenſa eſt fiſtula collo:
Hac caſus ſolare tuos, depelle dolorem.
Hac poteris longas noctis poteris q; diei
Abbreuiare moras, requie & condire laborem.
Laſſatos iuuat hæc animos, faſtidia mulcet,
Lætitiam donat, lachrymas abſtergit & omnes:
Hæc odium curasq; graues, iramq; repellit.
Hac ſi luſiſſet ſub iniquo milite quondam.
Non foret è patriſs Melibæus finibus exul.
Hanc mirantur oues, ſyluæq; : feriq; leones:
Hanc miratur amans, miratur paſtor & omnis.
Hæc facit externis vt fortunatus in oris,
Traducam optaræ fœlicia tempora vitæ.
Hac me laudauit pagus, laurumq; virentem.
Promeruiſſe refert: hac nos aquitanica tellus
Mirata eſt, rapido quæ cingitur amne Garumna
Hac reſonare velim, attentas ſi porrigis aures,
Quos modo deſcripſi verſus in cortice fagi.
Poſt vbi cantaro, mœſti mulcebitur illa

Triſtities cordis: orto ceu ſole recedit
Quæ matutino conſpecta eſt tempore nubes,
Inter paſtores fœlix eſt Lucius ille,
Cui placidis hodie ſubriſit Lucia labris.

MAVRVS.

Graminea reficit feſſos vt ſomnus in herba:
Vnda velut rapido grata eſt ſitientibus æſtu:
Dulciſono vt cantu Delphinas mouit Arion:
Leniſt & Tygres Orpheus, rapidosq; leones,
Mouit vt Amphion duriſſima ſaxa canendo.
Sic tua defectam reuocarunt carmina mentem:
Vimq; dedere ſimul, vox vt modo faucib⁹ hærẽs
Enarrare queat ſummi argumenta doloris.

LVCIVS.

Ergo age, ne dubites ſocio reſerare fideli
Hactenus occultum triſti ſub pectore vulnus.
Ergo age, feſtina, plures nec differ in horas.
Incipe quandoquidem ſocij conuenimus ambo.

MAVRVS.

O Luci, Luci, rapida mors omnia falce,
Orta ſecans, triſtem me, & triſtia fecerat ora.
Heu heu villarum mors, mors aduerſa colonis:
Abſtulit & requiem, & læti conſortia pagi.
Paſtorum dux Vaurus erat, dux Vaurus iniquo
Præceptus fato, fatalibus occubat vmbris.
Non ſic vlla prius grando, ventiq; furentes,
Non ſic ante gelu, turbatiq; aeris ira.

Pastorum subuertit opes, & pascua læta:
Ac morsilla furens, furibunda falce minata est
Pernitiem, damnumq; ouib⁹, ouiumq; magistris
Sibila iampridem ventorum aduersa recordor
Triste hoc designare malum, atq; hæc fata minari
Pastores oculis Pan dum respexit iniquis,
Atq; etiam horrenti labentia fulmina nocte:
Tristia venturæ monstrabant omnia mortis,
Postquam Vaurus abest, fato præreptus iniquo:
Quis nunc è cœlo prognostica nouerit alto?
Quis nunc in syluis doceat transfigere ceruos?
Quis nunc defendet teneras à frigore myrtos?
Quis nunc setigeros arcu sectabitur apros?
Quis visco captabit aues? florentibus herbis
Quis consparget humū? qs nūc laudabit auceps?
Rhetia quis coruis, quis tendet rhetia damnis.
Quis gratas placidis inducet fontibus vmbras?
Vaure mœror pagi: Dryadum luctusve sororum
Quid sine te sylue, sine te quid proderit antrum?
Credite pastores: post Vaurum viuere mors est:
Postquā Vaurus abest, arescunt semina quæque:
Terra negat fructus, pisces quoq; denegat æquor
Arescunt fontes, arescit sylua, lacusq;,
Et prorsus solito flores priuantur odore.

LVCIVS.

Extorques summa exalto suspiria corde.
Vaurus si lachrymis esset reuocandus ab Orco,
Immensum fieret nostris è fletibus æquor.
Ille diu syluis notus, notusq; per omnes
Externas rupes: perq; omnia pascu notus.
A Eterno meruit celebrari carmine fœlix.

Fœlix ſup pedibus(ni fallor)ſydera cernit.
Fœlix inſolitum miratur limen olympi.

MAVRVS

Omnes dicuntur fœliciter acta fuiſſe
Principe ſub Vauro, fœlix cuſtodia ruris,
Fœlix grex fuerat, molli paſcendus in herba.
Triſte nihil, memini, Vauro duce contigit vnquã
Aſtrum nunc fœlix in cœlo creditur alto:
Quo gaudent ſegetes, quo collibus vua colorem
Ducat in apricis: quo ſint fœlicia rura.
Condite paſtores tumulum, & ſupradicte carmen
Abſentem ſimæ quem defleuere capellæ:
Dignus perpetuo memorari carmine Vaurus
Elyſios nunc nunc bene fœlix incolit agros.
Cantate æternam requiem: cantate poëtæ:
Sollicitate deos fœlici in pace quieſcat.
Sed iam veſper adeſt, veniunt è montibꝰ vmbræ
Maiores, oritur grando, diſcedere tempus.

Finis.

EXCVDEBAT GVYDO BOVDEVILLA,

THOLOSAE.

Anno domini. M. D. XLII,
penultima Aprilis.

BIBLIOTHÈQUE TOULOUSE UNIVERSITAIRE

Iehan de Clauſe aulx ieunes enfans ayans bon vouloir d'aprendre.

APollo faict les engins tant flourir
Par le moyẽ des eloquẽtes muſes
Que leur renom ne peult iamays mourir
Maulgre la mort, auec toutes ſes ruſes
Si par long temps elles furent recluſes
Fauſte les feit iadis ſortir au vent
Dont ſi n'auez de leurs graces infuſes,
Il ne tiendra qu'a vous doreſnauant.

SOUTHGATE TOULOUSE